

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových a environmentálních studií

Bc. Jana Velanová

Zhodnocení projektu Green Life na Sumatře

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Eva Šerá Komlossyová

Olomouc 2018

Abstrakt

VELANOVÁ, Jana. *Zhodnocení projektu Green Life na Sumatře*. Olomouc, 2018. Diplomová práce. Univerzita Palackého, Přírodovědecká fakulta.

Diplomová práce je zaměřena na dobrovolnictví. V teoretické části jsou popsány určité aspekty tohoto fenoménu, a to především motivace dobrovolníků a přínosy dobrovolné služby. Práce se dále soustředí na mezinárodní dobrovolnictví a vztah mezi dobrovolnictvím a ochranou životního prostředí, což je demonstrováno na konkrétním příkladu neziskové organizace pocházející z České republiky, jejíž hlavní aktivity se odehrávají v oblasti Sumatry. Zkoumaný spolek Prales dětem se pokouší prostřednictvím svých činností přispět ke zmírnění devastace tropického deštného lesa v okolí indonéského chráněného ekosystému Leuser.

Praktická část je zaměřena na názory dobrovolníků, kteří se v minulosti zúčastnili programu pořádaného spolkem a zejména na zjištění jejich motivací, přínosů a hodnocení projektu.

Klíčová slova: dobrovolnictví, motivace k dobrovolnictví, přínosy dobrovolnictví, ochrana životního prostředí, spolek Prales dětem, soukromá rezervace Green Life, Sumatra.

Abstract

VELANOVÁ, Jana. *Assesment of the Green Life project in Sumatra*. Olomouc, 2018. Master's thesis. Palacký University, Faculty of Science

The diploma thesis is focused on volunteering. The theoretical part describes certain aspects of these phenomenon, namely the motivation of volunteers and the benefits of voluntary service. Thesis is also focus on international volunteering and the relationship between volunteering and environmental protection, which is demonstrated on a concrete example of a non-profit organization from the Czech Republic. The main activities of this organization are held in Sumatra. Examined association Prales dětem (Forest for Children) is attempting to help mitigate the devastation of tropical rainforest around the Indonesian protected Leuser ecosystem through its activities.

The practical part is focused on the opinions of volunteers who participated in the programs organized in the past and in particular on their motivation, benefits and evaluation of the project.

Key words: volunteering, motivation for volunteering, benefits of volunteering, environmental protection, association Prales dětem (Forest for Children), private reservation Green Life, Sumatra.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a veškeré použité zdroje jsem uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci, dne 28. 11. 2018

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji Mgr. Evě Šeré Komlossyové za odborné vedení diplomové práce, za trpělivý přístup a poskytnutí cenných rad. Děkuji také spolku Prales dětem za spolupráci a všem dobrovolníkům, kteří byli ochotni zúčastnit se dotazníkového šetření.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jana VELANOVÁ**
Osobní číslo: **R150093**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Zhodnocení projektu Green Life na Sumatře**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových a environmentálních studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce se zaměří na popis a zhodnocení dobrovolnického projektu Green Life. Tento projekt vzniká jako iniciativa českého spolku Prales dětem, který byl založen v roce 2009, s cílem aktivně se zapojit do celosvětové ochrany deštných lesů. Diplomová práce bude zaměřena na monitoring činnosti spolku, zejména na jeho působení v oblasti soukromé pralesní rezervace na hranicích mezi národním parkem Gunung Leuser a plantážemi palmy olejné na Sumatře. Výsledky výzkumu budou poskytnuty spolku Prales dětem, aby posloužily jako nástroj pro zefektivnění jejich činnosti.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **20 - 25 tisíc slov**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- CAMPESE, Jessica et al. Rights-based Approaches: Exploring Issues and Opportunities for conservation. 1. Vyd. Indonesia: SUBUR Printing. 2009, 306 s. ISBN 978-979-1412-89-6**
- DASGUPTA, Aniruddha; BEARD Victoria. Community Driven Development, Collective Action and Elite Capture in Indonesia. Development and Change. 2007, vol. 38, no. 2, s. 229 249.**
- HARRIS, Roger. Tourism in Bario, Sarawak, Malaysia: A Case Study of Pro-poor Community-based Tourism Integrated into Community Development. Asia Pacific Journal of Tourism Research. 2009, vol. 14, no. 2, s. 125 135.**
- LYNCH, Peter. Wildlife & Conservation Volunteering: The Complete Guide. 1. Vyd. Guilford: The Globe Pequot Press Inc. 2009, 227 s. ISBN 978-1-84162-275-0**
- NOVÝ, Jan. Dobrovolnictví ve výzkumu a v praxi. 1. Vyd. Praha: Oeconomica. 2013, 136 s. ISBN 978-80-245-1986-9.**
- SNADDON, Jake; TURNER Edgar; FOSTER William. Children's Perceptions of Rainforest Biodiversity: Which Animals Have the Lion's Share of Environmental Awareness? PLoS ON. 2008, vol. 3, no. 6, July 2th 2008.**
- SUI, Daniel; ELWOOD, Sarah; GOODCHILD Michael. Crowdsourcing Geographic Knowledge: Volunteered Geographic Information (VGI) in Theory and Practise. 1. Vyd. New York: Springer. 2013, 396 s. ISBN 978-94-007-4586-5**
- TOMAZOS, Kostas; BUTLER, Richard. Volunteer Tourism: The New Ecotourism? An International Journal of Tourism and Hospitality Research. 2009, vol. 20, no. 1, s. 196 -211.**

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Eva Šerá Komlossyová**
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Datum zadání diplomové práce: **4. ledna 2016**
Termín odevzdání diplomové práce: **15. dubna 2017**

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 27. ledna 2016

OBSAH

SEZNAM GRAFŮ, OBRAZKŮ A TABULEK.....	9
SEZNAM ZKRATEK.....	10
ÚVOD	12
1. CÍLE A METODY	13
1.1 Limity výzkumu.....	15
2. DOBROVOLNICTVÍ	17
2.1 Vymezení pojmu.....	17
2.1.1 Neformální dobrovolnictví.....	19
2.1.2 Formální dobrovolnictví.....	19
2.2 Historie dobrovolnictví v České republice	20
2.2.1 Zákon o dobrovolné službě	21
2.3 Mezinárodní dobrovolnictví	23
2.3.1 Motivace k mezinárodnímu dobrovolnictví	29
2.4 Dobrovolnická činnost ve vztahu k ochraně životního prostředí	31
2.5 Přínosy dobrovolnické činnosti	35
3. STAV ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ NA SUMATŘE.....	37
3.1 Národní park Gunug Leuser	37
3.2 Ekologické problémy v oblasti Sumatry	38
3.2.1 Mění se zemědělské praktiky, deforestace a pěstování plantážních plodin.....	38
3.2.2 Důsledky antropogenní činnosti.....	43
3.3 Příklady programů na ochranu ekosystému Gunung Lueser.....	46
4. SPOLEK PRALES DĚTEM A REZERVACE GREEN LIFE.....	48
4.1 Spolek Prales dětem.....	48
4.2 Cíle projektu Green Life.....	48
4.2.1 Rezervace Green Life.....	48
4.3 Vývoj projektu	51
4.4 Jednotlivé programy spolku spadající pod projekt Green Life.....	54
4.4.1 Tygří dům	54
4.4.2 Tygří komando a Oko tygra	55
4.5 Principy fungování spolku.....	57
4.5.1 Spolek a spolupráce s dobrovolníky.....	58

4.6 Další aktivity podporované spolkem Prales dětem.....	60
5. VÝZKUM	61
5.1 Výsledky dotazníkového šetření.....	62
5.1.1 Osobní údaje respondentů	62
5.1.2 Motivace k účasti na dobrovolnickém projektu Green Life.....	66
5.1.3 Hodnocení přínosů dobrovolnického projektu Green Life	69
5.1.4 Spokojenost dobrovolníků s aktivitami spolku Prales dětem	73
5.2 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření	85
DISKUSE.....	87
ZÁVĚR.....	90
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	92
PŘÍLOHY.....	110

SEZNAM GRAFŮ, OBRAZKŮ A TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek 1: Průběh odlesňování na Sumatře	41
Obrázek 2: Šíření kouře vznikajícího během požárů na Sumatře.....	45
Obrázek 3: Lokalizace rezervace Green Life	49
Obrázek 4: Rezervace Green Life.....	51
Obrázek 5: Výměra jednotlivých ploch rezervace.....	51
Obrázek 6: Logo projektu Green Life.....	54
Obrázek 7: Logo Tygří hlídky	54
Obrázek 8: Tygří hlídka.....	56
Obrázek 9: Skupina dobrovolníků	59

Seznam grafů

Graf 1: Věk respondentů.....	62
Graf 2: Způsoby šíření informací o projektu Green Life mezi dobrovolníky	64
Graf 3: Počet návštěv rezervace jednotlivými respondenty.....	64
Graf 4: Počet návštěv rezervace za jednotlivá období.....	65
Graf 5: Úroveň informací o stavu životního prostředí získaných na Sumatře.....	71
Graf 6: Významnost získaných informací o životním prostředí.....	71
Graf 7: Celková spokojenost účastníků s projektem Green Life	74
Graf 8: Úroveň spokojenosti s organizační stránkou projektu	75
Graf 9: Hodnocení náplně programu	76
Graf 10: Přínos spolku pro ochranu pralesů z pohledu dobrovolníků	77
Graf 11: Hodnocení přínosu spolupráce spolku s místními obyvateli z hlediska ochrany přírody.....	78
Graf 12: Hodnocení aktivit spolku na Sumatře z pohledu dobrovolníků	79
Graf 13: Ochota dobrovolníků zapojit se do dalších aktivit spolku	79
Graf 14: Ochota dobrovolníků navštívit rezervaci znovu.....	81
Graf 15: Ochota dobrovolníků zúčastnit v budoucnu programů zaměřených na ochranu přírody.....	81

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled motivací pro zapojení se do programu mezinárodního dobrovolnictví a jejich významnost.....	66
Tabulka 2: Benefity získané během účasti na projektu Green Life a jejich významnost.....	69

SEZNAM ZKRATEK

APEC	Asia-Pacific Economic Cooperation Asijsko-pacifické hospodářské společenství
DG EAC	Directorate-General for Education and Culture Generální ředitelství pro vzdělávání a kulturu
EAC-EA	Education, Audiovisual and Culture Executive Agency Výkonná agentura pro vzdělávání, kulturu a audiovizuální oblast
FSC	Forest Stewardship Council Rada lesního managementu
HIV/AIDS	Human Immunodeficiency Virus/Acquired Immune Deficiency Syndrome Virus lidské imunodeficiency/syndrom získané imunitní nedostatečnosti
ILO	International Labour Organization Mezinárodní organizace práce
IUCN	International Union for Conservation of Nature Mezinárodní unie pro ochranu přírody
IVCOs	International Volunteer Cooperation Organisations Mezinárodní organizace pro dobrovolnou spolupráci
KOMMPAB	Indonéská studentská organizace na ochranu přírody
MDGs	United Nations Millennium Development Goals Rozvojové cíle tisíciletí OSN
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky
MŽP	Ministerstvo životního prostředí České republiky
NEPZ	Nejbohatší ekosystémy planety Země
NGOs	Non-governmental organization Nevládní organizace
NPIs	Non – profit institutions Neziskové instituce
OSN	Organizace spojených národů
PHKA	Direktorat Jenderal Perlindungan Hutan dan Konservasi Alam Generální ředitelství pro ochranu lesů a ochranu přírody

RSOP	Roundtable on Sustainable Palm Oil Kulatý stůl o udržitelném palmovém oleji
SDGs	Sustainable Development Goals Cíle udržitelného rozvoje OSN
UN	United Nations Organizace spojených národů
UNEP	United Nations Environment Programme Program OSN pro životní prostředí
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Organizace OSN pro vzdělávání, vědu a kulturu
USA	United States of America Spojené státy americké
US	United States Spojené státy
WCS	Wildlife Conservation Society Společnost pro ochranu přírody
WCS – IP	Wildlife Conservation Society - Indonesian Project Společnost pro ochranu přírody - indonéský projekt
YHUA	Yayasan Hutan Untuk Anak Lesní nadace pro děti

ÚVOD

Dobrovolnictví je fenoménem s dlouhou historií. V současné době se však díky stále se propojujícím vazbám mezi odlehlými částmi světa mění i preference dobrovolníků a organizací, které se na podobě tohoto jevu podílejí. Velký rozvoj zaznamenávají mezinárodně zaměřené programy a účastníky většinou nemotivuje pouze touha pomáhat, ale i rozšířit svůj obzor a přispět k rozvoji osobní stránky. Pod dobrovolnictví se dá zařadit široké spektrum aktivit, které však jednotlivci vždy vykonávají na základě svobodné vůle a bez nároku na finanční odměnu. Jednou z oblastí, kde je pomoc dobrovolníků často žádána je i ekologie a ochrana životního prostředí.

Tato práce se zaměřuje na dobrovolnictví a jeho konkrétní aspekty a zejména se snaží objasnit jeho fungování ve vztahu k ochraně přírody, a to především na konkrétním příkladu organizace, která se takovými aktivitami zabývá. Zmíněnou organizací je český spolek Prales dětem, jež je zakladatelem zkoumaného projektu Green Life. V práci popisované aktivity spolku probíhají v oblasti Sumatry v Indonésii. Narůstající množství zpráv o rozsahu škod způsobovaných odlesňováním tropických deštných lesů a jeho negativních důsledcích v Asii, ale i na jiných světadílech, způsobuje prohlubující se znepokojení odborníků i veřejnosti. V práci se proto snažím objasnit mimo jiné i přínos uvedeného programu pro zachování hodnotného lesního ekosystému, a to na základě názoru zúčastněných dobrovolníků.

1. CÍLE A METODY

Práce si klade za cíl vymezit dobrovolnictví a popsat jeho různé aspekty, jako například přínosy těchto aktivit pro společnost, nebo benefity pro zúčastněné participanty. Informace zjištěné pomocí vytvoření literárního přehledu budou podpořeny provedením případové studie zaměřené na jednu konkrétní organizaci.

Cílem práce je rozbor a posouzení činností neziskové organizace Prales dětem, která se zaměřuje především na ochranu přírody a ohrožených druhů živočichů. Zmíněný spolek nevyužívá systémové dotace, podpory nebo granty. Finanční prostředky pro fungování organizace jsou získávány z dobrovolné podpory lidí, firem a sponzorů, jejichž výběr podléhá etickému kodexu spolku. Principem, na kterém je organizace založena je dobrovolnictví. Hlavním cílem práce je proto zaměřit se na tento fenomén, obecně jej charakterizovat a dále zjistit, jak je tento mechanismus převážně organizací využíván. Důraz bude kladen zejména na dobrovolníky, jejich východiska a motivace k účasti a následné hodnocení přínosů projektu.

Dané cíle se práce pokusí objasnit pomocí následujících výzkumných otázek:

Hlavní výzkumná otázka: Jaké jsou přínosy dobrovolnického programu Green Life, z pohledu zúčastněných dobrovolníků?

Specifické výzkumné otázky:

1. Jaká byla motivace k účasti na dobrovolnickém projektu?
2. Jak účastníci hodnotí svou zkušenost s projektem Green Life? Jaký přínos jim tento projekt poskytl?
3. Jak účastníci hodnotí aktivity spolku na Sumatře, a jak nahlíží na jejich výsledky?

Práce je rozdělena do dvou základních částí. První, teoretická část se zaměřuje na vymezení dobrovolnictví a vytvoření literárního přehledu o zmíněné problematice s důrazem na vztah mezi dobrovolnictvím, ochranou životního prostředí a na přínos dobrovolnictví pro veřejnost i pro osoby, které dobrovolnickou zkušeností prošly. Pro doplnění tématu a vytvoření komplexního vhledu do problematiky byla popsána také současná ekologická situace v oblasti Sumatry.

Dále je pozornost věnována spolku a jeho konkrétním aktivitám. Jsou zde popsány záměry a výsledky činnosti organizace v oblasti Sumatry i působení v České republice. Dále se práce zaměřila na vývoj a aktuální chod spolku a na aktivity do kterých se zapojují

dobrovolníci. K popisu aktivit jsou použity převážně informace prezentované spolkem na webových stránkách, či v jejich publikacích, nebo výročních zprávách.

Jedním z cílů práce je zjistit motivace dobrovolníků k účasti a výsledné přínosy plynoucí ze spolupráce na projektu. Práce se také pokouší sumarizovat názory participantů na průběh a výsledky dobrovolnických programů a tím zároveň poskytnout reflexi organizátorům projektu Green Life.

Výzkumná část, jež si klade za cíl zjistit odpovědi na hlavní a specifické výzkumné otázky, byla vedena formou dotazníkového šetření. Výzkumný vzorek byl určen pomocí náhodného výběru z jedinců, kteří již měli zkušenost se spoluprací se spolkem Prales dětem. Výzkumu se mohl zúčastnit kdokoli, kdo navštívil rezervaci Green Life od doby jejího vzniku v roce 2009, až do podzimu roku 2018, kdy došlo k uzavření dotazníkového šetření. Dotazník byl vytvořen pomocí programu SurveyMonkey a účastníci jej tedy mohli vyplnit prostřednictvím internetu. Potenciální respondenti byli osloveni především pomocí e-mailové korespondence a sociálních sítí, kde spolek vytvořil skupiny sdružující dobrovolníky a příznivce projektu. Šířit informaci o probíhajícím výzkumu pomáhali také zakladatelé projektu, kteří mají kontakty na většinu bývalých dobrovolníků. Ke sdílení dotazníku mezi své známé byli vyzváni i respondenti zapojení do výzkumu.

Dotazníkový formulář, přiložený k práci jako příloha č. 1, obsahoval 32 otázek a byl rozdělen do několika částí. V první části byly zastoupeny otázky zaměřené na zjištění údajů o dobrovolnících, jako je věk, vzdělání či zaměstnání, nebo například předcházející zkušenosti s dobrovolnictvím. Otázky byly převážně selektivní uzavřené, nebo případně polouzavřené.

Druhý blok otázek byl zaměřen na zjištění motivace k zapojení do projektu. Třetí část se soustředila na určení benefitů projektu pro dobrovolníky a v poslední úseku se dotazník pokusil určit názor participantů na aktivity spolku. K vytvoření meritorních otázek ve druhém a třetím úseku byl použit způsob Matrix/Rating scale, kdy respondenti mohli konkrétním faktorům ovlivňujících jejich rozhodnutí či jejich názor přidělovat významnost podle vlastního úsudku. Pro doplnění zde bylo uvedeno i několik klasických uzavřených selektivních otázek. Na konci těchto bloků byl ponechán prostor pro komentáře, tak aby respondenti mohli uvést další, pro ně důležité aspekty ke zjišťované problematice a bylo tak umožněno zjištění podrobnějších informací než pouze prostřednictvím otázek s předem stanoveným výběrem možností.

Čtvrtá část dotazníků zaměřená na subjektivní hodnocení programu ze strany dobrovolníků byla složena částečně z uzavřených a částečně z polouzavřených otázek, u kterých se participanti mohli hlouběji vyjádřit k průběhu pobytu na Sumatře a k aktivitám vytvářených spolkem, což mělo vést k určení jak pozitivních, tak i negativních aspektů projektu. I tento blok mohli účastníci výzkumu v závěru komentovat a vyjádřit tak své postřehy, nebo připomínky.

Sběr a analýza výsledných dat byla provedena prostřednictvím programu SurveyMonkey. Sběr dat probíhal v únoru a březnu 2018. Pro doplnění informací o programech probíhajících na jaře a v létě 2018 byli dobrovolníci vyzváni k vyplnění dotazníku také v říjnu 2018. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 124 osob, přičemž dobrovolnickým programem pod záštitou spolku Prales dětem prošlo celkem 610 dobrovolníků. Někteří respondenti však nevyplnily všechny požadované otázky. Nekompletní dotazníky byly z výzkumu vyřazeny, a proto došlo ke zpracování odpovědí pouze od 106 respondentů. K analýze došlo v listopadu roku 2018. Data byla graficky zpracována a bylo tak znázorněno procentuální zastoupení dílčích odpovědí. Tyto výstupy jsou uvedeny ve výzkumné části práce. U otázek polouzavřených a otevřených došlo k interpretaci slovním vyjádřením.

Výsledky výzkumného šetření byly porovnány s informacemi zjištěnými během vytváření literárního přehledu.

1.1 Limity výzkumu

Limitem může být fakt, že je práce zaměřena pouze na zjištění subjektivního postoje zúčastněných dobrovolníků. Výzkumné šetření bylo provedeno na území České republiky, respondenti se tak k problematice vyjadřují zpětně, z domácího prostředí, a ne při aktuálním prožívání této netradiční zkušenosti. Hodnocení, tak může být do jisté míry ovlivněno časovým odstupem.

Dále je nutné zmínit, že jsem se dobrovolnického programu osobně zúčastnila. Výběr témat pro výzkum tak může být částečně ovlivněn mým osobním prožitkem, přesto že jsem se snažila vyvarovat návodných, či jinak nevhodných otázek. Výhodou vlastní zkušenosti však může být hlubší vhled do zkoumané problematiky a snadnější komunikace s potenciálními respondenty.

Lze předpokládat, že výzkumu se zúčastní spíše ti dobrovolníci, kteří i nadále sledují aktivity spolku, tedy ti, kteří svoji zkušenost s projektem hodnotí spíše pozitivně.

Limitem v posouzení přínosů, či dopadů činností spolku je zaměření pouze na dobrovolníky a neprovedení výzkumného šetření přímo ve studované lokalitě, se zaměřením například na místní obyvatele žijící poblíž rezervace Green Life. Ve studii tedy není zjištěn postoj všech skupin, které jsou projektem dotčeni a není tak zastoupeno celé názorové spektrum.

2. DOBROVOLNICTVÍ

2.1 Vymezení pojmu

Dobrovolnictví představuje veškeré svobodně prováděné činnosti, které přinášejí benefity jiné osobě, skupině, nebo organizaci (Wilson, 2000). Za dobrovolnictví můžeme považovat širokou škálu rozmanitých aktivit, a proto není snadné jej jasně definovat. V České republice je často používaná definice sdružení Hestia, kde je za dobrovolníka považován „člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednost ve prospěch ostatních lidí či společnosti“ (Sozanská, 2002).

Podle definice není vyloučeno, aby tyto aktivity přinášeli prospěch zúčastněným dobrovolníkům. To, zda může mít odměna pro dobrovolníka v určitém případě materiální podobu bývá předmětem diskusí. Například Smith (1981) považuje za základ dobrovolnictví touhu pomáhat druhým, a proto se do této sféry částečně snaží zahrnovat i jedince, kteří pracují na špatně placených pracovních pozicích se záměrem pomáhat ve společnosti. Tento jev bývá v literatuře označován jako částečné dobrovolnictví (*quasi-volunteers*). Naopak Meier a Stutzer (2008) tvrdí, že k vykonávání veřejně prospěšných aktivit není zapotřebí materiální pobídka a dobrovolníci jsou k pomoci motivováni altruismem a touhou být užitečnou součástí společnosti. Dobrovolnictví na rozdíl od spontánní pomoci, je často spíše proaktivní, organizované a vyžaduje určitý závazek, čas a úsilí (Wilson, 2000). Dobrovolnictví však není aktivita, která by byla nenákladná. Efektivní programy vyžadují trvalý přísun finančního kapitálu, stálé zaměstnance a dobrovolnický výcvik, a především pečlivé plánování a promyšlené sestavování aktivit (Smith, 1999).

Mezi typické oblasti, kde je možné dobrovolnickou činnost uplatnit patří: ekologie a ochrana životního prostředí; humanitární organizace a ochrana lidských práv; sociální a zdravotní oblast; kultura, ochrana památek a činnost v rámci církevního společenství; zahraniční dobrovolná služba a jiné (Hladká, 2008).

Rozsah dobrovolnických aktivit lze strukturovat pomocí typologie dobrovolnictví vytvořené Justinem Davisem Smithem. Zmíněná typologie rozeznává čtyři druhy dobrovolnictví. Zaprvé vymezuje takzvanou **Vzájemnou pomoc** (*mutual aid*, nebo *self help*), která zahrnuje osoby se sdílenými problémy či výzvami. Tento typ je zvláště relevantní pro zdravotní a sociální sféru. Tento princip bývá často hlavním systémem sociální a ekonomické podpory v rozvojových zemích. Dalším příkladem, který zde lze

uvést je například komunitní zemědělství. Autor zadruhé uvádí kategorii **Filantropie, nebo služby druhým** (*philanthropy*, nebo *service to others*), která se obvykle týká pomoci, jež je poskytována prostřednictvím dobrovolnické organizace, nebo komunity. Organizace poskytuje určitou formu služby třetím stranám. Tento typ činnosti je obvyklý spíše v ekonomicky rozvinutějších zemích. Dalším typem je **Participace** (*participation*). Tento typ dobrovolnictví představuje účast jednotlivců na politické správě, nebo jejich účast v rozhodovacím procesu na jakékoli úrovni. Do této kategorie patří například zapojení jednotlivců do výborů, rozhodovacích panelů, nebo účast v diskusních fórech. Tento typ dobrovolnictví je možné nalézt ve všech zemích, ale nejrozsáhlejší je ve státech se silnou tradicí občanské angažovanosti. Participace byla označena jako zásadní složka konceptu dobrého vládnutí (*Good governance*) během Světového summitu o sociálním rozvoji v Kodani v roce 1995 (UN Volunteers, 2001). Poslední složkou typologie je **Lobbing a vedení kampaní** (*advocacy a campaigning*). Tento typ dobrovolnictví se týká kolektivních akcí, formálních či neformálních skupin, případně jednotlivců, jejichž snahou je podpořit, nebo naopak zabránit změně ve společnosti. Tyto aktivity mohou často zapříčinit zvyšování povědomí společnosti o určité problematice. Zmíněné snahy vznikají často díky otázkám spojeným s ochranou životního prostředí a typickými zástupci této skupiny je například organizace Greenpeace, nebo Friends of the Earth (Smith, 2000).

Dobrovolnictví lze rozlišit na typ **kolektivní** a **reflexivní**. O **kolektivní** typ se jedná v případě, kdy dochází ke sdílení skupinových hodnot a k silné vazbě na koordinující organizaci. Motivace kolektivního dobrovolníka vychází především z povinnosti a pocitu zodpovědnosti vůči lokální komunitě, případně vůči kolektivitě jako takové. **Reflexivní** typ je založen na větší míře individualismu. Dobrovolníka k aktivitám spadající pod tento spíše modernější typ dobrovolnictví motivuje zejména příležitost pro svou seberealizaci a činnosti jím prováděné nejsou podmíněny členstvím v organizaci (Hustix a Lammertyn, 2003; Pospíšilová a Frič, 2010; Kolomazník a Šimečková, 2017).

V posledních několika dekádách dochází k rychlému rozvoji dobrovolnictví, věnuje se mu stále větší pozornost a získává kulturní i politické uznání v mnoha zemích světa. V minulosti bylo na dobrovolnictví často nahlíženo jako na fenomén izolovaný od širší kulturní a sociální sféry. V současnosti se za dobrovolnictví nepovažuje pouze věnování volného času pro dosažení určitého cíle, ale je vnímáno jako, kulturní a ekonomický jev, jež vypovídá o organizaci společnosti, o alokaci sociální odpovědnosti a o začlenění a participaci občanů (Anheier a Salamon, 1999).

2.1.1 Neformální dobrovolnictví

Neformální dobrovolnictví je definováno jako individuální poskytování neplacené pomoci mimo okruh příbuzných (Rochester et al., 2010). Jedná o přímou formu pomoci, která není zaštiťována žádnou oficiální organizací. Tito dobrovolníci se do řešení problému zapojují většinou jako první a bývají v úzkém kontaktu s aktuálním děním v jejich okolí, bez ochrany organizace či kolektivu. Jde většinou o činnost, kterou iniciují jednotlivci. Je to spontánní aktivita, kterou nikdo neřídí a jež vzniká jako reakce na konkrétní situaci. Do této kategorie aktivit patří především komunitní, sousedská či občanská výpomoc, která se soustředí spíše na zvládnutí problémů v každodenním životě. Pokud se tyto aktivity odehrávají v rámci komunity, jsou jejími členy denně diskutovány a hodnoceny a stávají se ve společenství přirozenou součástí. Tento fakt následně vede k tomu, že členové komunity tyto aktivity ani nevnímají jako dobrovolnou činnost (Frič a Vávra, 2012). Neformální dobrovolnictví je také častým jevem v rámci etnických komunitních skupin, kde je tento typ dobrovolnictví mnohem častějším jevem než oficiální dobrovolnictví. V praxi, a to zejména při náboru formálních dobrovolníků může ze strany organizací docházet k přehlížení velké skupiny jednotlivců, kteří se již zapojují jako neformální dobrovolníci a mohou tedy být již aktivizováni, nebo být více vnímavý na nabídky organizací než osoby, které se dobrovolnictví nijak neúčastní (Lee a Brudney, 2012).

2.1.2 Formální dobrovolnictví

Hlavní odlišnost formálního dobrovolnictví od neformálního spočívá v tom, že vždy probíhá pod záštitou registrované organizace. Ve většině případů formální dobrovolnictví spadá pod občanský sektor a uplatňuje se tedy zejména v obecně prospěšných společnostech, občanských sdruženích, nadacích a podobně (Frič a Vávra, 2012; Parboteeah et al., 2004). Přesný počet dobrovolníků v Česku není znám, protože údaje poskytované neziskovými organizacemi neumožňují určit počet osob, které působí ve více než jedné společnosti (Kolomazník a Šimečková, 2017). Podle dat, která vyplývají z výzkumu European Values Study, se v České republice formálnímu dobrovolnictví pořádanému občanskou organizací věnovalo přibližně 30 % osob starších, než 15 let (EAC-EA a DG EAC, 2010, s. 65). Česká republika se tak rozsahem formálního dobrovolnictví nachází ve středu žebříčku hodnocených evropských zemí, společně s Belgií, Francií, nebo Německem a převyšuje tak v míře zapojení se do dobrovolnických

aktivit ostatní postkomunistické země (Pospíšilová a Frič, 2010). Občanské organizace však nereprezentují celý sektor formálního dobrovolnictví. Nejčastějším příkladem subjektu, který rovněž využívá oficiální dobrovolnictví jsou soukromé firmy. Další typy organizací, jako jsou státní podniky, veřejná správa a samospráva, poskytují prostor pro dobrovolnictví pouze ojediněle (Frič a Vávra, 2012).

2.2 Historie dobrovolnictví v České republice

Historicky se organizované dobrovolnictví neboli dobročinnost vyvíjelo již od raného středověku, a to především ve spojitosti s křesťanskou církví, kdy vedle klášterů vznikaly špitály a útulky. V období husitských válek došlo ke zvýšení důležitosti městského stavu, a tedy i ke vzniku charitativních institucí, které nebyly navázané na církev. Také v období osvícenského absolutismu docházelo k rušení mnohých klášterů a majetek byl předáván do rukou světské charity (Hestia, 2010).

Rozvoj dobrovolnictví v dnešním pojetí, tedy činnosti přispívající k veřejnému prospěchu, která je vykonávána mimo hlavní zaměstnání dochází hlavně se vznikem raného kapitalismu a s příchodem industrializace. V tomto období, tedy od 30. let 19. století docházelo k rozvoji organizovaných vlasteneckých aktivit, a tedy i ke vzniku četných spolků, nadací a občanských asociací, jejichž činnost byla výrazně založena na dobrovolnické bázi (Krátká a Pernicová, 2010). Během národního obrození došlo k charakteristické změně, kdy rozsah kolektivních svépomocných a podpůrných spolků začal přesahovat hranice lokální komunity a tyto aktivity se začaly projevovat na úrovni národní komunity (Frič a Vávra, 2012).

K dalšímu výraznému rozvoji dobrovolnictví došlo po vydání říšského zákona o spolcích v roce 1867. Tento zákon byl později uplatněn i v první Československé republice. Od roku 1918 vznikalo velké množství neziskových organizací, často podle zahraničního, zejména amerického vzoru. Zakládány byly například tramské osady, Skaut, Zemská péče o mládež, nebo Masarykova liga proti Tuberkulóze. V období první republiky, se zaměření neziskových organizací významně posunulo směrem k sociální problematice, ochraně veřejného zdraví, dětí a mládeže a k otázce chudoby (Frič a Vávra, 2012).

Po druhé světové válce se podařilo spolkové aktivity obnovit, avšak získaly spíše charakter nástroje sloužícího k prosazování politických záměrů. Sociální demokraté a komunisté vnímali patronaci volnočasových aktivit pro mládež i dospělé jako prostředek,

pomocí kterého mohli upevňovat své názory a ideje. Došlo k potlačení samovolného vzniku dobrovolnických a zájmových organizací. U stávajících nekomunistických spolků docházelo k jejich rozpuštění, nebo přetvoření a majetky sdružení byly zkonfiskovány. Následně byly zformovány jednotné organizace, spadající pod tzv. Národní frontu, jejichž činnost byla kontrolována komunistickou stranou. Dobrovolná činnost, která by měla přispívat k rozvoji demokracie a vytváření občanské společnosti, byla naopak využívána k upevňování socialismu (Hestia, 2010).

Vývoj dobrovolnictví po roce 1989 koresponduje s v Evropě rozšířeným komunitním modelem, kde je motivace k vytváření činností určována společným zájmem. Později vznikaly i organizace založené na americkém, takzvaně manažerském modelu. Tento typ organizací se zaměřuje na aktivní vyhledávání dobrovolníků, jejichž práce je pak nabízena různým subjektům. Po revoluci byly občanské iniciativy podporovány ze strany zahraničních nadací, což umožnilo i vznik občanského sdružení Hestia – národního dobrovolnického centra. Toto sdružení působí jako zastřešující organizace a napomáhá k profesionalizaci managementu dobrovolníků a podporuje také vznik regionálních center (Krátká, Pernicová, 2010).

Významný rozvoj dobrovolnictví na mezinárodní úrovni byl podpořen Organizací spojených národů (OSN), která vyhlásila rok 2001 Mezinárodním rokem dobrovolníků. Došlo tak k uznání významu dobrovolnictví, jako nástroje pro rozvoj společnosti. OSN tím také vyzvalo členské státy ke zlepšení právních a organizačních podmínek těchto aktivit (OSN, 2000).

2.2.1 Zákon o dobrovolné službě

Dobrovolnická služba byla definována v **zákoně č. 198/2002 Sb. zákon o dobrovolnické službě ze dne 24. dubna 2002**, jehož znění bylo upraveno ve sbírce zákonů **č. 86 ze dne 23. dubna 2014** vymezuje dobrovolnictví následujícím způsobem: Dobrovolnictvím se rozumí činnost, při níž osoba označovaná jako dobrovolník poskytuje pomoc

- a) zejména nezaměstnaným, sociálně slabým, seniorům a zdravotně postiženým, příslušníkům národnostních menšin, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, nebo pomoc při péči o děti a mládež ve volném čase

- b) pomoc při přírodních či humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, pomoc přispívající k zachování kulturního dědictví, nebo pomoc při sbírkových a charitativních akcích pro skupiny osob uvedených pod písmen a)
- c) pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.

Za dobrovolnickou službu se nepovažují činnosti zaměřené na uspokojování osobních zájmů, či podnikatelských a jinak výdělečných záměrů. Dobrovolnická služba je obvykle krátkodobá, je-li vykonávána po dobu delší než 3 měsíce, bývá označována jako dlouhodobá. Za dobrovolníka lze považovat fyzickou osobu, která se na základě svých znalostí a dovedností svobodně rozhodně zapojit do vykonávání dobrovolnické činnosti a která je:

- a) starší 15 let, pokud dobrovolnická služba probíhá na území ČR
- b) starší 18 let, pokud dobrovolnická služba probíhá v zahraničí.

Dobrovolnická služba je vykonávána na základě smlouvy uzavřené mezi dobrovolníkem a vysílající organizací. Je-li dobrovolnická služba dlouhodobá, nebo se realizuje v zahraničí, musí být tato smlouva písemná. Fyzická osoba vykonává dobrovolnickou službu nad rámec svých běžných pracovních, služebních, členských či studijních závazků.

Vysílající organizace je podle zmíněného zákona specifikována jako veřejně prospěšná právnická osoba se sídlem v České republice, která dobrovolníky vybírá, eviduje, poskytuje jim potřebné informace před výkonem služby a uzavírá s nimi smlouvy.

Přijímající organizací se rozumí veřejně prospěšná právnická, nebo fyzická osoba, která je příjemcem dobrovolnické pomoci a která je způsobilá uzavírat smlouvy a dostát sjednaným závazkům.

Zákon dále stanovuje náležitosti, které má obsahovat smlouva uzavíraná mezi dobrovolníkem a vysílající organizací. Vždy musí být sjednáno alespoň místo, předmět a doba výkonu dobrovolnické služby.

Ve smlouvě vztahující se k dlouhodobé či mezinárodní dobrovolnické činnosti musí být vždy uvedeny osobní údaje o dobrovolníkovi a název a sídlo vysílající organizace.

Vysílající organizace je dále povinována informovat dobrovolníka o možných rizicích spojených s výkonem sjednané služby, stanovit místo, předmět a dobu práce v programu či projektu a informovat dobrovolníka o způsobu stravování a ubytování, o případné náhradě výdajů vznikajících během dobrovolné práce, o rozsahu pracovní doby a podmínkách, za kterých je možné službu předčasně ukončit. Organizace je také povinována sjednat pojištění odpovědnosti za škodu třetí osobě a zdravotní pojištění dobrovolníka. V zákoně je jasně uvedeno, že dobrovolníkům za vykonanou práci nevzniká nárok na odměnu. Dobrovolník má po realizaci dlouhodobé služby možnost žádat o vydání osvědčení. Vzor tohoto dokumentu je přiložen k zákonu.

Vysílající organizaci musí být udělena akreditace Ministerstva vnitra na základě návrhu akreditační komise. Tato komise je složena ze zástupců Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva vnitra, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva kultury, Ministerstva financí, Rady vlády pro nestátní neziskové organizace. Ministerstvo vnitra může vysílajícím organizacím poskytnout dotace zejména na krytí pojistného, na výdaje spojené s evidencí, školením dobrovolníků a výdaje vznikající během realizace dobrovolnické služby (MVČR, 2018).

2.3 Mezinárodní dobrovolnictví

V současnosti, v období, kdy dochází k čím dál intenzivnějšímu prohlubování globalizace, narůstá počet jednotlivců, kteří cestují i mimo kontinent svého původu, aby se zúčastnili dobrovolnických aktivit u vzdálených a odlišných komunit. Mezinárodní dobrovolnictví se tak v dnešní době může stát nejrozsáhlejší formou občanské služby. Například podle US Current Population Survey, se k dobrovolnictví každoročně hlásí téměř milion amerických obyvatel (Lough et al., 2009). Ke koordinaci mezinárodního dobrovolnictví v rámci Evropské unie významně přispívá program Evropská dobrovolná služba, v současnosti spadající pod program Erasmus +. Koncept Evropské dobrovolné služby se vyvíjel od roku 1996. Během dvaceti let fungování této organizace bylo do zahraničí vysláno více než 100 000 dobrovolníků (DSZ, 2016).

O výsledném efektu globalizace vzhledem k altruismu a dobrovolnictví je možné nalézt rozdílné názory. Odborníci s optimistickým pohledem tvrdí, že tento jev může vést ke vzniku „globální kosmopolitní společnosti“, ve které dojde k oživení myšlenek a praktik spojených s občanskou společností a kulturou (Norris, 2000). Autoři, zastávající

spíše pesimistický postoj tvrdí, že globální změny oslabují solidární mezinárodní vztahy a na důležitosti získává individualismus a národní zájmy (Lewis, 2006).

Míra zapojení občanů do dobrovolnictví, a i jeho kvalita je ovlivněna individuálními socio-demografickými charakteristikami. Podle výzkumů pocházejících z Evropy a Severní Ameriky se do dobrovolnických aktivit zapojují nejčastěji mladí, vzdělaní lidé, žijící v lepších ekonomických podmínkách. Z těchto aktivit jsou naopak téměř vyloučeni starší lidé s nižšími příjmy a příslušníci etnických menšin (Sherraden et al., 2008). Z literatury také vyplývá, že se do dobrovolnických aktivit častěji zapojují ženy než muži. Z celkového počtu účastníků tvoří ženy většinou 59 – 79 % (Riemer et al., 2004; Otoo a Amuquandoh, 2014; Sargisson et al., 2012; Devereux, 2010; Rehberg, 2005; Lough et al., 2009; Chen a Chen, 2011; Bang a Ross, 2009; McDougle et al., 2010).

Hlavní aktivity mezinárodních dobrovolníků bývají napříč různými organizacemi často podobné. Participanti se nejčastěji zapojují do vyučování dětí, mladistvých, nebo dospělých, pomáhají členům komunity zlepšit úroveň komunikace v anglickém jazyce, nebo si s místními obyvateli navzájem předávají své zkušenosti, čímž dochází k takzvané mezikulturní výměně. Další činnosti mohou například souviset s Rozvojovými cíli tisíciletí (*Millenium Development Goals - MDGs*), kdy mohou být dobrovolníci zapojeni do programů pro poskytování sociálních příležitostí pro mládež, zajištění genderové rovnosti, nebo dosažení environmentální udržitelnosti, lepší zdravotní péče a nezávadné pitné vody (Lough, 2009; Lupoli, 2014).

Na agendu Rozvojové cíle tisíciletí navázal v roce 2016 nový program pod záštitou OSN s názvem Cíle udržitelného rozvoje (*Sustainable Development Goals - SDGs*). Program je zaměřen na sociální i environmentální témata, jež jsou rozdělena do 17 bodů. Aktivity zaměřené na dosažení stanovených cílů budou probíhat po dobu 15 let, program bude uzavřen v roce 2030 (OSN, 2018). Salamon a Haddoc považují pro naplnění SDGs za nezbytné aktivní angažovanost a posílení kapacity globálního občanského sektoru a využití jak placené, tak i dobrovolné práce talentovaných jedinců (Salamon a Haddoc, 2015). V současné době začíná být zpochybňován dřívější koncept dobrovolnictví v mezinárodním rozvoji, kde docházelo k rozdělování zemí na ty, které pomoc potřebují a ni ty které ji přijímají. SDGs jsou univerzálním, globálním programem, který respektuje fakt, že chudoba a marginalizace určitých skupin probíhá v chudých, ale i těch bohatších státech a řešení těchto výzev by mělo být založeno na vzájemné výměně zkušeností. (Howard a Burns, 2015).

Pro hodnocení pokroků vedoucích k dosahování Cílů udržitelného rozvoje a pro zefektivňování aktivit je potřeba zajistit kvalitní data. Neziskové organizace a dobrovolníci jsou důležitým podpůrným mechanismem pro naplňování těchto cílů. Ve většině zemí je však těmto subjektům věnována jen omezená pozornost. Státy nemohou plně využívat potenciál neziskového sektoru a dobrovolnictví pro realizaci SDGs, pokud nejsou obeznámeny s tím, kde jsou tyto zdroje rozmístěny, jaké jsou jejich schopnosti a jakých aktivit se mohou zhostit. Řešení této situace bylo v roce 2015 podpořeno přijetím dvou oficiálních nástrojů mezinárodní statistickou komunitou (Salamon a Haddock, 2015). Prvním z dokumentů je *United Nations' Handbook on Nonprofit Institutions in the System of National Account*, který byl vydán v roce 2003 za podpory Statistické komise OSN. Tato příručka se zabývá identifikací všech neziskových institucí (*non – profit institutions – NPIs*), což je rychle rostoucí, ale dříve spíše opomíjené odvětví hospodářství. Publikace reflektuje NPIs třemi způsoby. Zprv se pokouší neziskový sektor prezentovat a detailně definovat, aby bylo možné tyto instituce chápat jako celistvou skupinu. Druhým cílem je ocenění dobrovolnické práce, která je významným prvkem fungování NPIs. Dalším účelem je zavedení podrobné klasifikace institucí podle funkce (United Nations, 2003). Navazujícím dokumentem mapujícím dobrovolnickou službu v mezinárodním kontextu je *International Labour Organization's companion Manual on the Measurement of Volunteer Work*, který má sloužit jako vodítko pro členské země jenž vytvářejí systematické a srovnatelné údaje o dobrovolnické práci. Cílem je zpřístupnit mezinárodní srovnávací údaje o narůstajícím zdroji pracovní síly, který však málokdy bývá zahrnut do tradičních hospodářských statistik. Tato příručka byla vytvořena pod záštitou statistického oddělení Mezinárodní organizace práce (*International Labour Organization – ILO*) ve spolupráci s programem *United Nations Volunteers* a s Univerzitním centrem pro studium občanské společnosti (*Johns Hopkins University Center for Civil Society Studies*), které se podílelo na získávání dat o neziskovém sektoru a dobrovolnické práci na celém světě po dobu téměř dvaceti let (International Labour Organization, 2011).

Mezinárodní dobrovolnictví je důležitým nástrojem, protože představuje potenciálně více humanitní formu rozvoje, který bývá obvykle vnímán spíše jako technologický, nebo manažerský proces. Tento děj může upravit vzájemné vnímání rozvojových expertů a nesespecializované veřejnosti. Paradigma, které o rozvoji převládá, ovlivňuje to, jak lidé přemýšlí o „globálním jihu a severu“ a to, jak lidé žijící v chudších zemích vnímají sami sebe a zbytek světa (Lewis, 2006). Zkušenost s mezinárodním

dobrovolnictvím může přispět k redukci ve vnímání rozdílů mezi obyvateli pocházejících ze zemí, které jsou označovány jako zaostalé, nebo naopak rozvinuté. Lidé s poznatky získanými díky vlastním zážitkům si snadněji mohou vytvořit pozitivní a nezaujatý postoj k jiným kulturám, zpochybňovat předsudky a získat povědomí o hostitelských kulturách (Gill, 2007). Tento proces může v širším kontextu vést k rozvoji ve formě sdílení dovedností a také k podpoře mezinárodního porozumění a solidarity (Lewis, 2006).

Objevují se však i názorové proudy, které dobrovolnické programy uskutečňované ve „třetím světě“ popisují jako jev, který propojuje cestovatelský hédonismus s altruismem rozvojových prací. Tyto programy činí mezinárodní rozvojovou praxi dostupnou pro mladé cestovatele. Otázkou však zůstává, jaká je úroveň nově získaných znalostí účastníků a do jaké míry se na cestách dostávají do vzájemné interakce s místními obyvateli. Výzkumy zaměřené převážně na dobrovolnické programy, které provozují soukromé společnosti uvádí že, jsou tímto podporována stereotypní označení jako je: „třetí svět, ti druzí, potřeba rozvíjet“ (Simpson, 2004). Hlavním předmětem kritiky autorky Simpsonové je myšlenka, že tyto programy utvářejí postoj k rozvoji, jako k procesu, který může být proveden neprofesionálními, avšak entuziastickými dobrovolníky (2004, s. 685). Mezinárodní dobrovolnictví může mít minimální přínos pro zlepšení globálních vztahů, pokud vytváří, nebo posiluje stávající nerovnosti, produkuje „novou formu kolonialismu“, přispívá k elitářství, nebo podporuje zájmy státu nad cíli hostitelské komunity a pokud způsobuje závislost domorodých obyvatel na externích dobrovolnících namísto podpory samostatnosti komunity (Mohan a Stokke, 2000; McLennan, 2014). Dobrovolná služba se vyvíjí spíše v bohatších státech světa, a proto dochází k nerovnoměrné distribuci přínosů těchto aktivit, jako je například kariérní rozvoj a paradoxně tak bývají zvýhodněni obyvatelé vyspělejších zemí. Přínos pro lokální komunitu je také pravděpodobně limitovaný. Proto může být dobrovolnictví vnímáno jaké nástroj osobního růstu pro cestovatele z vyspělých zemích a nikoli jako prostředek pro trvalý vývoj lokálních komunit (Sherraden et al., 2008). Mezinárodní dobrovolnictví je někdy označováno jako odkaz koloniální minulosti a prvek nekoloniální přítomnosti. Pro dosažení efektivity konceptu rozvoje prostřednictvím dobrovolnictví je tedy nutné vyhnout se eurocentrickému pohledu, přijmout rozdílné epistemologie a zaměřit se na post-koloniální etiku a mezikulturní dialog (Tikly a Bond, 2013).

Často diskutovaným pojmem je takzvaný volunturismus (*Voluntourism*), což je rychle rostoucí sektor turistického průmyslu probíhající v mnoha rozvojových i rozvinutých zemích. Volunturismus bývá považován za formu tohoto odvětví, která je

přínosná pro všechny zúčastněné aktéry (Gutenttag, 2011; APEC Tourism Working Group, 2018). Volunturismus se může na první pohled jevit jako proces shodný s dobrovolnictvím pro rozvoj, (Guttentag, 2009; Mostafanezhad, 2014). Hranice mezi těmito aktivitami je sporná a obtížně definovatelná. Nejvíce patrný rozdíl bývá v délce trvání programů a v požadovaných dovednostech, kterými by měl dobrovolník disponovat (McGloin a Georgeou, 2015). Volunturismus je považován za alternativní odvětví cestovního ruchu a jeho přínos je z hlediska lokální komunity spatřován v generování nového zdroje příjmů, zlepšení v oblasti lidského i finančního kapitálu, zvýšení místní zaměstnanosti a životní úrovně. Tento jev na pomezí turismu a dobrovolnictví však bývá také často kritizován. Zahraniční cesty v rámci těchto programů bývají většinou krátkodobé a z praktického hlediska je tedy většinou brán ohled spíše na potřeby dobrovolníka než na potřeby lokální komunity (Woosnam a Lee, 2011; Franco a Shahrokh, 2015; Milne et al., 2018). I z pohledu vyjíždějící osob bývá často účel jejich cesty nenaplněn. Dobrovolníci během pobytu v méně rozvinutých zemích nahlédnou do skutečného rozsahu problémů a bývají frustrováni tím, že nejsou schopni přispět k zásadní změně a po návratu do země svého původu projdou šokem z výrazné změny kulturního prostředí (Wearing a McGehee, 2013). Nedostatečná příprava a odborné znalosti, omezené zdroje a naivní přístup turistů vyjíždějících na krátké dobrovolné programy není pouze omezujícím faktorem pro efektivitu vykonávané činnosti, ale může vést také k fyzické, psychické a emocionální škodě (McLennan, 2014, s. 22). Volunturismus je děj spadající pod neoliberální ideologii, jelikož je řízen soukromými organizacemi a korporacemi a apeluje na individuální smysl pro dobro s využitím liberálního diskurzu o lidských právech. Do těchto programů se často hlásí mladí lidé, kteří cítí privilegium „dělat něco jinak“ a kteří získávají vidinu prožití dobrodružství a autentické zkušenosti a možnost odlišit se na trhu práce. Z toho lze usoudit, že tento druh turismu je jevem, ve kterém dominují osobní cíle a úspěchy nad zájmy širší komunity, přesto že se zdánlivě jedná o altruistické podnikání. Turismus propojený s dobrovolnictvím proto bývá označován za formu neokolonialismu, který chudobu využívá jako atraktivní hodnotu (McGloin a Georgeou, 2015). Žurnalistka Tina Rosenberg mluví o volunturismu jako o aktivitě, která je sice poháněna vznešenými hodnotami, avšak je postavena na vykořisťující ekonomice. Organizace nabízí dobrovolníkům zapojení se do aktivit jako je kopání studen, nebo stavění škol. Namísto toho, aby organizace na tyto práce najaly místní nezaměstnané obyvatele, kterým by

musely poskytnout plat, využívají dobrovolné práce, za kterou turisté naopak odvádí poplatky (Rosenberg, 2018).

Největším přínosem často bývá změna úhlu pohledu dobrovolníků na dění ve světě a následné šíření informací o nedostačujících životních podmínkách méně rozvinutých zemí (Milne et al., 2018). Přínos pro lokální komunitu však často bývá zanedbatelný. To vypovídá o neadekvátním přístupu „západních“ států ke globálním nerovnostem (Mostafanezhad, 2014).

Programy propojující turismus a dobrovolnictví mohou mít podobné negativní dopady jako masový turismus. Pokud programy nejsou šetrně regulovány, může dojít k exploataci místních zdrojů, komunit a prostředí. Může dojít také k rozvoji závislosti, pokud se místní obyvatelé začnou na dobrovolníky spoléhat jako na zdroj příjmů a začnou jejím potřebám přizpůsobovat místní trhy (McGehee a Andereck, 2008).

Dalším možným negativním aspektem může být nedostatek vyvíjené aktivity ze strany dobrovolníků po ukončení programu. Předpokládá se, že lidé s touto mezinárodní zkušeností budou mít větší povědomí a jednotlivých společenských otázkách. Participantů však nutně nemusí být schopni, nebo ochotni navázat na své zkušenosti získané v mezinárodním kontextu a dopad programů, tak může být minimalizován (Sin, 2009).

Mezinárodní dobrovolnictví může mít také benefity pro země, ze kterých pocházejí vysílající instituce. Dobrovolnická pomoc může hrát roli při prosazování záměrů rozvinutějších států v zemích, které pomoc přijímají. Ekonomicky vyspělejší státy tak mohou uplatňovat jev, který v literatuře bývá nazýván: „Soft power“. Například USA ve snaze upevnit svou pozici na mezinárodním poli, uplatňuje tyto metody, aby mezi ostatními národy získaly partnery pro spolupráci. A zároveň globální výzvy jako je terorismus, chudoba, nebo HIV/AIDS vyžadují zavedení nové politiky, která podporuje vzájemnou spolupráci a porozumění s obyvateli jiných zemí (Rieffel a Zalud, 2006).

Jisté pochybnosti o významu dobrovolnictví byly také způsobeny praxí mezinárodních nevládních organizací a mezinárodních dobrovolnických organizací (*International Volunteer Cooperation Organisations - IVCOs*). Například v Nepálu lze sledovat, jak se rozšiřují příležitosti formálního dobrovolnictví, které podporují NGOs a IVCOs, a které bývají často doprovázeny stipendijními programy a příspěvky. Vytváří se tak rozdíl mezi formálními dobrovolníky, jejichž práce bývá finančně podpořena organizacemi a jejichž altruistické motivy jsou často zpochybňovány a mezi „pravými“ dobrovolníky, zapojujícími se do tradičních forem sociální práce. Toto rozdělení lze demonstrovat na případu fungování dobrovolnictví v Mosambiku a Keni. Zatímco

v Mosambiku se vyvinuli spíše aktivistické instituce založené na dobrovolnických komunitách s vlastní organizací, v Keni dochází k rozvoji stipendijní kultury, která je utvářena neziskovými organizacemi. Organizace tak svým výrazným vlivem narušují pojem dobrovolnictví a ovlivňují schopnost komunit řídit svůj vlastní rozvoj a přispívají ke zpochybňování motivů dobrovolníků společností (Butcher a Einolf, 2017, s 55).

2.3.1 Motivace k mezinárodnímu dobrovolnictví

Mezinárodní dobrovolnictví vyžaduje investici ve formě finančních nákladů, ale také času a úsilí, který účastníci věnují pro ochranu a zachování životního prostředí nebo památek, či pro pomoc při humanitárních projektech (Chen a Chen, 2011). Značné množství autorů se zabývá tímto tématem ve snaze určit, co motivuje dobrovolníky ke ochotě vynaložit tyto zdroje, bez nároku na materiální odměnu.

Historicky bylo chápání motivací dobrovolníků založeno především na teorii altruismu a nesobectví, kdy primárním faktorem ovlivňujícím rozhodování byla touha pomáhat druhým. Nová forma dobrovolnictví je však více projektově orientována a dobrovolníci mají specifická očekávání na formu a obsah programů, do kterých budou začlenění. Dobrovolníci již nebývají tolik loajální k vysílající organizaci, více si vybírají, do čeho se zapojit a očekávají od programu osobní přínos (Rehberg, 2005).

Mezi motivace, které respondenti výzkumů uvádějí jako klíčové pro zapojení do projektů, bývá získání autentické zkušenosti, nebo interakce s místními obyvateli a kulturou (Chen a Chen, 2011). Clary a kolektiv rozčleňují motivace k dobrovolnictví do šesti základních skupin: 1) příležitost k vyjádření vlastních hodnot spojených s altruismem a humanitárními zájmy druhých - **hodnoty**, 2) příležitost získat novou vzdělávací zkušenost, vyzkoušet a uplatnit své znalosti, dovednosti a schopnosti – **porozumění**, 3) být s přáteli, nebo se zapojit do aktivit důležitých pro ostatní – **sociální vazby**, 4) zkušenosti, které mohou být získány prostřednictvím participace na projektech – **kariéra**, 5) snížení pocitu viny za život v lepších socioekonomických podmínkách a snaha řešit osobní problémy druhých – **ochranné zájmy**, 6) růst a rozvoj ega – **osobní zlepšení**. Clary a kolektiv naznačují, že míra naplnění těchto očekávání během programu určuje i úroveň výsledné spokojenosti dobrovolníků (Clary et al., 1998 cit. podle Bang a Ross, 2009, s. 63)

Altruistické motivy jsou často zmiňovaným faktorem. Rehberg uvádí, že přibližně 36 % respondentů při popisu jejich motivace přímo používá výrazy jako: „pomáhat a dělat dobré skutky“ (2005, s. 114).

Ze studie zaměřené na motivace participantů k zapojení do dobrovolnictví v rozvojových zemích vyplývá, že hlavním důvodem je altruismus a možnost naučit se novým věcem. Průzkum byl proveden na vzorku 410 dobrovolníků zvolených náhodným výběrem. Podmínkou pro zařazení respondentů do výzkumu byla jejich účast na programu dobrovolnického turismu v Ghaně v období od června do srpna v roce 2012. Autoři kromě altruismu a možnosti se učit zkoumali další dva faktory, a to filantropii a socializaci. Společně tyto tři faktory vysvětlují 46,2 % základních motivů dobrovolníků pro vycestování do Ghany, z čehož v 30,6 procentech případů byl hlavním důvodem k participaci faktor I. (altruismus a možnost se učit), faktor II. (filantropie), tedy například příspěvek k odstranění chudoby a pomoc komunitě a místním pracovníkům byl rozhodující v 8,9 % případů. Faktor III. (socializace) a to především možnost práce s ostatními dobrovolníky, posílení vztahu s přáteli a dobré strávení volného času vysvětluje 6,9 % motivů účastníků (Otoo a Amuquandoh, 2014).

Tiensen ve studii zaměřené na motivace vedoucí k zapojení se do mezinárodního dobrovolnictví uvádí souvislost s profesním a akademickým zaměřením participantů. Více než třetina účastníků měla předchozí zkušenost s mezinárodními rozvojovými studii. Druhá třetina participantů se identifikovala s jinými, ale příbuznými obory jako jsou mezinárodní sociální práce, antropologie a politické vědy. Zbylá část skupiny se zabývala vědními obory jako je environmentální inženýrství, nebo medicína. Z toho vyplývá, že častou motivací je doplnit své vzdělání o další zkušenosti a přispět tak k osobnímu rozvoji (2012, s. 10).

Potřeba pomáhat druhým je jednou z častých motivací pro zapojení do rozvojové činnosti a tzv. dobrovolného turismu (*Voluntourism*). Myšlenka, že lidé v rozvojových zemích mají naléhavější potřeby činí tyto programy atraktivní a zejména studenti v těchto aktivitách vidí příležitost vstoupit do rozvojového průmyslu a počátek budoucí kariéry (McGloin a Georgeo, 2015). Dobrovolníky může také motivovat touha zvýšit společenský status a uznání (Nyende, 2014). Takto motivovaní jednotlivci jsou často ochotni do dobrovolnictví investovat více času než ti, kteří se zapojují z důvodu získání vhledu do dané problematiky (McDougle et al., 2010). Do formálních a lépe financovaných programů pořádaných neziskovými organizacemi jsou často zapojeni mladí a lépe vzdělaní jedinci, kteří mohou být motivováni zlepšením své osobní kapacity,

zatímco do komunitně orientovaných dobrovolných aktivit se často zapojují ženy a chudí, jejichž přímým zájmem je zlepšit vlastní komunitu a její náboženské a kulturní hodnoty (Butcher a Einolf, 2017).

Účastníci mohou být také pobízení takzvanými terapeutickými motivacemi, kdy v dobrovolnictví spatřují prostředek pro zmírnění osamělosti, depresí a dalších forem emočních deprivací (Yanay a Yanay, 2008). Pro jedince uvažující o zapojení se do dobrovolnictví je celkově atraktivní propojení altruistických hodnot a možnost dělat prospěšnou činnost, s příležitostí zažít dobrodružství a rozšířit své vlastní obzory (Sin, 2009).

Nejčastěji uváděné motivace pro zapojení se do dobrovolnictví se tedy dají shrnout v následujících bodech: snaha přispět ke změně ve společnosti; rozvíjení etických hodnot; touha cítit se užitečný; možnost k vytvoření přátelských vazeb a kontakt s novými lidmi; mezikulturní výměna a poznání každodenního života jiné společnosti; potřeba dělat něco nového a změnit prostředí; učení se a používání cizího jazyka; získání zkušeností a práce na sobě; profesní rozvoj a vylepšení životopisu; zjišťování, nebo překročení osobních limitů; potřeba cestovat, nebo žít v jiné zemi a možnost přispět ke snížení sociálních a ekonomických nerovností (Bang a Ross, 2009; Clary et al., 1998; Milne et al., 2018; Lough et al., 2009; Rehberg, 2005; Tienssen, 2012).

2.4 Dobrovolnická činnost ve vztahu k ochraně životního prostředí

Je patrné, že povědomí občanů o environmentálních problémech se v průběhu času zvyšuje. Za historický mezník, kdy ochrana přírody začala být závažnějším tématem ve společnosti můžeme považovat rok 1987, kdy byla Světovou komisí pro životní prostředí a rozvoj spadající pod Organizaci spojených národů, vydána zpráva s názvem „Naše společná budoucnost“, neboli „Zpráva Bruntlandové“. Report se zabývá soudobou environmentální problematikou, a především definuje pojem udržitelného rozvoje (sustainable development), jako: „Udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který zajistí potřeby současných generací, aniž by bylo ohroženo splnění potřeb generací příštích, a aniž by se to dělo na úkor jiných národů.“ (MŽP, 2018).

Neziskové organizace hrají často důležitou roli při řešení environmentálních problémů a zapojení dobrovolníků bývá zásadním faktorem ovlivňujícím jejich úspěch (McDougle et al., 2010). Zvýšení povědomí veřejnosti o environmentální problematice a následné uznání důležitosti participace a role jednotlivce vedlo k nárůstu poptávky

veřejnosti po příležitosti zapojit se do ochrany přírody pomocí takzvaného „bottom – up“ procesu. Tento sektor se stal více otevřeným ke konceptu zahrnutí občanské společnosti do managementu životního prostředí a začal poskytovat příležitosti pro dobrovolnictví. Došlo ke změně vnímání ve společnosti od situace, kdy byl člověk chápán, jako oddělený od ekologických dějů. V současnosti je lidská rasa vnímána spíše, jako centrální, nedílná část přírody a ekosystémů. Tím pádem dochází také k rozvoji ochrany přírody, která je navázána na komunity, jichž se toto téma osobně dotýká a doplňuje tak, nebo i částečně přebírá roli odborníků (Ockenden, 2007).

V tomto specifickém odvětví dobrovolnictví lze také zaznamenat další, nebo jiné faktory, které motivují lidi k zapojení se do projektů než u programů s jinou náplní. Výzkum, který provedly Campbell a Smith například uvádí následující hodnoty, které dobrovolníci zaznamenali při ochraně megafauny, konkrétně mořských želv v oblasti Národního parku Tortuguero v Kostarice: **Zachování druhu** – uvědomění si stavu populace druhu, rizika vymření, ztráty přirozeného habitatu a přispění k zachování druhu; **vědecký rozměr** – sledování chování a ekologické role, pomoc při sběru dat; **estetická hodnota** – vnímání živočichů, jako něčeho krásného a hodnotného; **humanistické hodnoty** – emocionální propojení s přírodou pomocí přímé interakce; **spirituální** – duchovní propojení s přírodou, uvědomění si člověka jako „správce“ životního prostředí. Přínosem podobných výzkumů má být hlubší porozumění vztahu mezi člověkem a přírodou v současnosti, popsat stále se vyvíjející fenomén dobrovolnictví a ekoturismu a přispět ke zvýšení efektivity těchto programů (2006, s. 89).

Measham a Barnet rozlišují pět základních režimů environmentálního dobrovolnictví: **Aktivismus** – vedení politicky motivovaných environmentálně zaměřených kampaní. Mezinárodně působícím zástupcem je organizace Greenpeace, která stojí za pořádáním největších světových kampaní týkajících se problémů jako je globální oteplování, nebo úbytek biodiverzity; **Vzdělávání** – šíření informací o určitých druzích, nebo prostředích, zvyšování povědomí o environmentálních výzvách a problémech. Tento režim dobrovolnictví zastupuje například *Foundation for Environmental Education*, působící v 76 zemích světa a zaštiťující programy jako je *Young Reporters for the Environment*, nebo *Eco-Schools (Foundation for Environmental Education, 2018)*; **Monitoring** – monitorování rostlinných a živočišných druhů a komunit. Příkladem je organizace *EarthWatch*, která pořádá rozsáhlá monitorování druhů po celém světě; **Rekultivace** – zaměření na rehabilitaci a

rekultivaci degradovaných stanovišť, instalace infrastruktury v okolí významných stanovišť za účelem zmírnit negativní dopady způsobené návštěvníky. Celosvětovou organizací pořádající rekultivační projekty je například *Earth Restoration Service*; **Udržitelné živobytí** – zavedení principu udržitelnosti do každodenního života pomocí vytváření projektů distribuce technologií ke snížení spotřeby zdrojů, podpory opětovného využívání a recyklace. Mezinárodní instituce *Sustainable Living Foundation* organizuje rozsáhlé programy zaměřené na změnu vzorců chování populace. Výše byly popsány konkrétní režimy dobrovolnictví ve vztahu k ochraně životního prostředí. Jednotlivé programy a skupiny dobrovolníků se však mohou věnovat více než jednomu typu v závislosti na kontextu a cílům aktivit, které vykonávají (Measham a Barnett, 2007).

Harold Goodwin zabývající se odpovědným turismem nahlíží na dobrovolnictví jako na pojem se silnou pozitivní konotací. Autor však uvádí, že je potřeba tento fenomén podrobit kritice a zaměřit se na jeho pozitivní i negativní dopady. Organizátoři ekoturistických a dobrovolných programů by měli přijmout odpovědnost za zamýšlené i neúmyslné důsledky jejich jednání. Účastníci projektů by se také měli podílet na odpovědnosti vůči lokálním komunitám, nebo životnímu prostředí. Participantů mají v rámci programů oprávnění vyžadovat transparentnost, pokládat otázky, jež mohou být pro organizátory výzvou a vyjádřit svůj negativní názor, pokud se náplň cesty neshoduje s tím, co jim bylo slíbeno a přivádět tak pořadatele těchto činností k hlubšímu zamyšlení nad jejich dopadem (Goodwin, 2015).

Mezinárodní společnost pro ekoturistiku (*The International Ecotourism Society*) v roce 2012 uveřejnila soubor pokynů, kde navrhuje způsoby měření, monitorování a hlášení dopadů environmentálních dobrovolných programů na lokální komunitu. Společnost zmiňuje důležitost spolupráce s místními stakeholdery, zaměření se na hodnocení a implementaci komunitních potřeb, vytvoření systému pro sledování pokroků a dopadů, zvážení ekonomických dopadů a potřebu informovat budoucí dobrovolníky o dopadech předchozích aktivit (The International Ecotourism Society, 2012).

Organizace s environmentálním zaměřením od dobrovolníků vyžadují nejčastěji vykonávání aktivit, pro které není potřebná speciální kvalifikace, jako je výsadba stromů, monitoring volně žijících živočichů, údržba stezek, či ekologické zemědělství. Dobrovolníci jsou také zapojováni do environmentálního vzdělávání a biologického výzkumu a průvodcovství. Zvýšený zájem o biologický výzkum se zapojením

dobrovolníků a studentů je v porovnání se zeměmi jako je Kanada, Austrálie, Nový Zéland, Spojené státy americké a Spojené království přítomen zejména v latinskoamerických organizacích (Lupoli et al., 2014).

Pozitivní implikaci lze nalézt mezi zapojením jednotlivců do dobrovolnických programů s environmentální tematikou a jejich pozdějším psychickým i fyzickým stavem. Ze studie probíhající po dobu 20 let, do které bylo zahrnuto celkem 4864 osob vyplývá, že jedinci, kteří se během života zapojily do dobrovolnictví, a především do environmentálně dobrovolných programů jsou v druhé polovině života pozitivně ovlivněni v oblasti fyzické aktivity, fyzického zdraví i výskytu symptomů deprese (Pillmer et al. 2010).

Zapojení se do dobrovolného programu zaměřeného na životní prostředí má také kladný vliv na pozdější chování účastníků a na změnu jejich životního stylu, která vede k vyhledávání šetrnějších a udržitelných řešení (Hine et al., 2008). Studie, kterou provedla McDougale a kolektiv prokázala, že mladí dospělí, kteří v běžném životě vykazují vyšší environmentální zodpovědnost se takových projektů účastnili v průběhu 2 let před provedením studie. Tito jednotlivci se prokazovali pro-environmentálním chováním zejména v oblasti využívání dopravy a omezení spotřeby. Respondenti, jejichž povědomí o stavu životního prostředí je pozitivně ovlivněno během dobrovolnictví jsou pro přijetí těchto opatření motivováni spíše touhou přispět ke kolektivnímu dobru než individuálními benefity (McDougale et al., 2010).

Článek, jehož autorkou je Linda P. Wagenet a kolektiv, popisuje dopad environmentálních programů na dobrovolníky starší než 60 let. Důležitým přínosem pobytu v přírodě a zúčastnění se aktivit jako je obnova stezek a čištění pramenů, je především zvýšení fyzické aktivity a kognitivních funkcí starších osob. Ke zlepšení psychického i fyzického stavu také přispívá fakt, že aktivity na ochranu životního prostředí jsou realizovány většinou v rámci organizovaných, věkově různorodých skupin. Starší jedinci zažívají sociální konexe, navazování hodnotných vztahů, výměnu informací a podporu ostatních členů skupiny (Pillemer et al., 2017). Jednotlivci spadající pod zmíněnou věkovou kategorii jsou často motivováni touhou pozitivně přispět k zachování prostředí kvůli zanechání odkazu a dobrých životních podmínek pro budoucí generace. Starší dobrovolníci jsou však málo využívaným zdrojem, přesto že jejich účast by mohla být velmi významná například v situacích kdy je vyžadováno rychlé řešení situace. Je proto potřeba podporovat environmentální organizace ve snaze

oslovovat starší dospělé a pořádat pro ně vhodné a individuálně přínosné aktivity (Wagenet et al., 2010).

Environmentální dobrovolnictví může být také velmi vhodné pro členy marginálních skupin, například pro mladistvé, jenž mají problémy s porušováním zákonů prostřednictvím antisociálního chování či drogové závislosti, nebo pro jedince podléhající sociálnímu stigmatu spojenému s mentálním zdravím, pro které je například často obtížné získat zaměstnání. Zapojení do venkovních dobrovolných aktivit zástupcům zmíněných skupin přineslo dovednost vytvořit si lepší sociální vazby a naučení se dovedností, které by mohly být užitečné pro budoucí zaměstnání (O'Brien et al., 2010).

2.5 Přínosy dobrovolnické činnosti

Přínosy dobrovolnictví lze rozřadit do různých kategorií. Za prvé rozlišujeme přínosy na individuální a společenské. Společenské benefity dále určíme buď z celospolečenského hlediska, anebo z pohledu organizace, či firmy pro kterou dobrovolníci pracují. Individuální přínosy rozlišujeme na osobní a profesní (Kolomazník a Šimečková, 2017).

Celospolečenské přínosy dobrovolnictví lze shrnout v následujících bodech: budování občanské společnosti, zmírnění antisociálního chování, snižování výskytu delikvence a to zejména u dospívajících, snížení sociální izolace, podpora prosociálního chování, vytváření prostoru pro sdílení a rozvoj společnosti, podpora důvěry v lidi, organizace a společnost, utváření hodnot jednotlivce i společnosti, aktivizace sociálního kapitálu a aktivního občanství, rozvíjení zájmů o věci veřejné, vytvoření prostoru pro evaluaci vlastního jednání, podpora mezigenerační diskuze a výměny zkušeností, zlepšování psychického i fyzického zdraví společnosti (Marková, 2017; Smith et al., 2010).

Organizace získávají prostřednictvím dobrovolnictví následující benefity: zdroj levné pracovní síly, podporu rozvoje činností a služeb, nové impulzy a podněty, zpětnou vazbu, rozšíření kontaktů, zisk nových příznivců a podporovatelů, zvýšení transparentnosti a zlepšení image ve společnosti (Hladká, 2008; Marková, 2017).

Mezi individuální profesní přínosy dobrovolnictví řadíme například: získávání nových kontaktů a zkušeností, zisk schopností využitelných během studia, rozvíjení kreativity a sebedůvěry, získání schopnosti řešení nekonvenčních problémů a

operativního jednání, alternativní způsob získání praxe, získání sociálních a pracovních návyků, jako například dodržování termínů (Hladká, 2008; Smith, 1999; Smith et al., 2010).

Pro osobní stránku má dobrovolnictví následující přínosy: nový pohled na svět, posilování smyslu pro demokratické postoje, nadšení z práce, uspokojení z pomoci druhým, pocit satisfakce a užitečnosti, zlepšení sebehodnocení, snížení úzkostných a depresivních stavů, zvýšení fyzické aktivity a přispění k dobrému zdravotnímu stavu (Bonsdorff a Rantanen, 2010; Marková, 2017; Pillmer et al., 2010; Wilson a Musick, 1999; Wilson a Musick, 2008).

Dále lze na přínosy dobrovolnictví pohlížet také z pohledu prostředí kde je činnost vykonávána. Zástupci filipínské komunity například uvádějí, že je přítomnost dobrovolníků a jejich snaha pomoci inspirovala k rozvoji spolupráce v rámci sousedství. Rodiny si navzájem pomáhají s péčí o děti, nebo v případě ekonomických či zdravotních potíží. Dá se tedy říci, že toto cítění a pocit sounáležitosti s komunitou bylo podpořeno novým sociálním kapitálem v podobě mezinárodní dobrovolné služby (Zahra a McGehee, 2013). Z hlediska místních obyvatel je také důležitá mezikulturní výměna, díky přítomnosti osob ze zahraničí je podpořena hrdost vůči vlastní kultuře. Lidé žijící v chudších podmínkách si například díky porovnání zkušeností s dobrovolníky více váží svého prostšího, ale méně hektického životního stylu. Cenným přínosem tedy je příležitost pro dobrovolníky i místní obyvatele učit se navzájem novým poznatkům a dovednostem (Milne et al., 2018; Zahra a McGehee, 2013). Zvýšení sociálního kapitálu komunity je však jakýmsi samovolně vznikajícím vedlejším produktem dobrovolnictví a záměrné pokusy o jeho navýšení bývají zpravidla málo úspěšné (Smith, 1999). Dobrovolníci jsou také schopni reflektovat propojení mezi lokálním děním a globálními dopady. Přítomnost dobrovolníků přináší diferenciaci ekonomických příležitostí a zvýšení příjmů v rámci místních komunit a dobrovolnictví je také schopno dotovat projekty v oblastech s minimálními vládními a soukromými zdroji (McGehee a Andereck, 2008; Milne et al., 2018).

3. STAV ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ NA SUMATŘE

Indonésie, jejíž součástí je ostrov Sumatra, se v posledních desetiletích rapidně rozvíjí a zapojuje se do nejrůznějších rozvojových projektů se snahou v ideálním případě dosáhnout harmonie mezi člověkem a životním prostředím a zároveň podpořit zlepšující se životní podmínky obyvatel. Rychlý vývoj sebou však nese riziko environmentální degradace, znečištění, narušení struktury ekosystémů a tím i jejich funkce. Oblast Sumatry je domovem mnoha významných ekosystémů a Národní parky, které se zde nachází, bývají označovány za jedny z nejvýznamnějších chráněných oblastí na světě (Whitten et al., 2000). Značná část hodnotných území však byla ztracena v důsledku deforestace, k jejímuž rychlému nárůstu dochází přibližně od roku 1970 (Gaveau et al., 2006).

I přes nezvratné ztráty lze na Sumatře nalézt ekologicky významné dědictví, a to zejména v podobě tropických deštných lesů. Mezi hodnotné lokality patří Národní parky Kerinci Seblat, nacházející se na jihu a přibližně ve střední části ostrova, Bukit Barisan Selatan na jihu a Národní park Gunung Leuser, který zabírá plochu v severní části Sumatry (Whitten et al., 2000; Beukering et al., 2003).

Zmíněné chráněné oblasti společně s 8 menšími chráněnými lokalitami tvoří nejvýznamnější pozůstatky tropického deštného lesa na Sumatře a jsou spravovány generálním ředitelstvím pro ochranu a konzervaci lesů (PHKA), spadajícím pod indonéské ministerstvo lesnictví (IUCN, 2010).

3.1 Národní park Gunung Leuser

Národní park Gunung Leuser sousedí s rozvíjející se soukromou rezervací Green Life, kde se odehrávají dobrovolnické programy pořádané českým spolkem Prales dětem. Park byl založen v roce 1980 a tehdy zabíral rozlohu 862 km². V roce 2005 byla lokalita na doporučení Mezinárodního svazu ochrany přírody (IUCN) vepsána na seznam světového dědictví UNESCO (IUCN, 2010). V současné době rozloha parku dosahuje 3 208 km². Gunung Leuser má také status biosférické rezervace. Je možné zde nalézt řadu ekosystémů, například tropický horský les, nížinný vždyzelený les, les s vápencovým podložím, rašeliniště, sladkovodní jezera, či sirné minerální nádrže. Jedná se o areál s velkou biodiverzitou, kde se vyskytuje značné množství zástupců druhů ze všech tříd. Lokalita je například velmi významná z ornitologického hlediska. Vyskytuje se zde až 350 druhů ptáků. Park je také stanovištěm například pro hulmana ebenového (*Presbytis*

thomasi), nebo gibbona bělorukého (*Hylobates lar*). Je zde zastoupeno více než 4000 rostlinných druhů, včetně tří zástupců parazitických raflézií (*Rafflesia*), přičemž celosvětově je rozeznáno pouze patnáct druhů těchto rostlin (UNESCO, 2015). Vyskytuje se zde také rostlina s „nejvyšším květem“ na světě, zmijovec titánský (*Amorphophallus titanum*), nebo vzácná palma rostoucí v podrostu tropického lesa *Johannesteijsmania altifrons* (Leuser International Foundation, 2008).

Gunung Leuser tvoří habitat pro kriticky ohrožené a klíčové druhy savců, jako je orangutan sumaterský (*Pongo abelli*), tygr sumaterský (*Panthera tigris sumatrae*), nosorožec sumatránský (*Dicerorhinus sumatrensis*), nebo slon sumaterský (*Elephas maximus sumatranus*). Jedná se o jediné místo na světě, kde lze lokalizovat zástupce všech těchto zmíněných taxonů, což park činí unikátním. Nikde jinde v Indonésii nedosahují populace těchto druhů dostatečného množství jedinců, a tudíž i genetické diversity, na to, aby bylo zajištěno jejich dlouhodobé přežití (Sullivan, 2006).

3.2 Ekologické problémy v oblasti Sumatry

Dříve téměř bezezbytku zalesněný povrch Sumatry je v dnešní době odlesňován rapidní rychlostí a děje se tak i přes vzrůstající znepokojení vědecké komunity a veřejnosti. Povrch Sumatry v současnosti tvoří převážně agrikulturní plochy se zastoupením zmenšujících se izolovaných fragmentů původního tropického deštného lesa, kde i nadále dochází k těžbě (Marchal a Hill, 2009). K rozsáhlým změnám a z toho plynoucího ohrožení ekosystémů, úbytku biodiversity a možnému narušení ekologické rovnováhy dochází již po mnoho let, a to především z důvodu realizace řady aktivit, ze kterých plynou ekonomické benefity (Linkie et al., 2008).

3.2.1 Měnící se zemědělské praktiky, deforestace a pěstování plantážních plodin

V tropických deštných lesích je z celosvětového hlediska zastoupena většina suchozemské biodiversity a lidská existence do značné míry závisí na udržitelnosti ekologických funkcí tohoto ekosystému. Neustále však dochází k extrémnímu úbytku biotopů a tím i ztrátě endemických a vzácných druhů flóry i fauny (Carpenter et al., 2006; Obidzinski et al., 2012). Odstraňování druhově pestrých lesních porostů a následná přeměna na plantáže přispívá například k nárůstu koncentrace skleníkových plynů

v atmosféře. Společně se ztrátou lesního pokryvu dochází i ke snížení schopnosti prostředí vázat oxid uhličitý, globální emise uhlíku z toho důvodu narůstají o 15 – 25 % (Danielsen et al., 2009; Huay Lee et al., 2014).

Lesní porosty pro Indonésii představují zdroj ekonomických příjmů. Deforestace je významně ovlivněna průmyslovými odvětvími jako je například výroba palmového oleje, těžba dřeva, papírenský průmysl a těžba uhlí (Abood et al., 2013). Z nadměrného užívání zdrojů však plynou negativní dopady, které jsou pouze omezeně regulovány a jež mohou mít za následek zhroucení ekologických funkcí lesa, až jeho úplné vymizení a změnu způsobu života v rurálních oblastech (Hansen et al., 2009).

V průběhu minulého století se v oblasti Sumatry odehrály dramatické změny, kdy došlo k velkému nárůstu tamní populace a tím i ke změnám zemědělských praktik. Příkladem těchto procesů může být provincie Lampung na jihu Sumatry s rozlohou 33 000 km², kde od roku 1930 vzrostla populace z 376 000 na 5 250 000 obyvatel v roce 1986 (Benoit et al., 1989 cit. podle Imbernon, 1999). A v roce 2013 dosahovala populace provincie 7 835 300 (Giap et al., 2017). Rozvinulo se zde takzvané střídavé obdělávání (*shifting cultivation*). Tento systém je založen na kácení a vypalování vegetace v období sucha a na vysazování plodin v období dešťů. Pole se při snížení kultivace mohou eventuálně změnit v sekundární les a setrvat tak až do opakování cyklu. Délka kultivačního cyklu se může značně lišit a kolísá většinou mezi 5 až 20 lety (Aththorick, et al., 2012). V roce 1930 byly v této oblasti osevňovací plochy v podobě mozaiky složené z polí s plodinami a částečně degradovaných lesů. Kultivace půdy byla prováděna domorodými obyvateli, na aluviálních půdách v blízkosti vodních toků. Lesní porosty zabíraly přibližně 75 % zkoumané plochy. Zbylé území utvářela mozaika malých zemědělských ploch a degradovaných lesů. Přibližně od roku 1969 se zde začaly utvářet nové zemědělské postupy. Lidé se začali vzdalovat od řek a pronikali do vzdálených částí lesa daleko od míst původního osídlení, čímž došlo k urychlení procesu fragmentace. Docházelo také k velkoplošnému kácení lesů v okolí velkých sídel v důsledku rostoucí urbanizace. Plocha lesa se snížila na 52,6 %, mozaika zemědělské půdy zabírala 39,8 % a nově se objevilo také zcela odlesněné území, které dosáhlo 7,6 % z celkové rozlohy zkoumané oblasti. Přeměna vegetačního pokryvu pokračovala i nadále a v roce 1985 zde bylo pouze 9,9 % z původního tropického deštného lesa. Mezi lety 1985 a 1996 dosáhl proces přeměny krajiny konečné fáze, kdy zde zcela vymizely souvislé lesní porosty. Krajina je od té doby utvářena výhradně zcela odlesněnou plochou, malými farmami, nově vzniklými sídly a velkými průmyslovými plantážemi (Imbernon, 1999).

Od roku 1997 byla deforestace značně ovlivněna probíhající ekonomickou krizí, která zasáhla mnoho asijských zemí. Ekonomická nestabilita v důsledku vedla k mnohým změnám v administrativě a k odklonu od dlouhodobé autoritativní vlády Suharta a vzniku nové národní vlády, která zavedla mnoho politických reforem, které se dotkly i odvětví produkce palmového oleje. Byly zavedeny přísnější pravidla pro povolování produkce a nové předpisy o vývozních daních. V Indonésii také došlo k devalvaci měny a snížení cen palmového oleje a zpomalení expanze v pěstování této plodiny. Odhaduje se, že během roku 1999 byla v Indonésii osázena 1 třetina plochy, oproti roku 1997 (Casson, 1999).

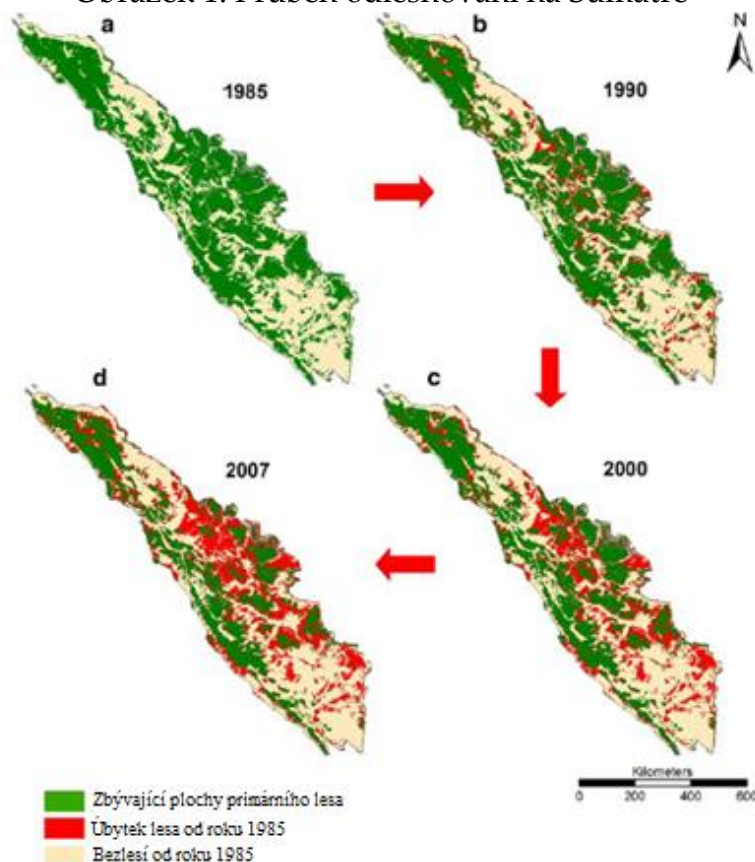
Z výzkumu provedeného pomocí satelitního snímkování vyplývá, že proces odlesňování výrazně poklesl od roku 2000 do roku 2005 v porovnání s předešlou dekadou. Mezi lety 1990 a 2000 bylo v Indonésii odlesňováno v průměru 17 800 km² půdy za rok. V období od roku 2000 do roku 2005 tato plocha klesla na 7 100 km² za rok (Hansen et al., 2009, s. 7). Celkový úbytek primárních deštných lesů pouze v oblasti Sumatry dosáhl od roku 1990 do roku 2010 plochy 75 400 km², přičemž k největšímu úbytku docházelo v 90. letech, kdy byla těžba dřeva téměř dvojnásobná oproti dekádě po roce 2000 (Margono et al., 2012). Míra odlesňování na Sumatře byla na konci minulého století pětinašobně rychlejší v porovnání s vlhkými tropickými lesy v ostatních provinciích světa (Achard et al., 2002).

Nejčastějšími příčinami deforestace je tedy poptávka po nové zemědělské půdě, ať už ze strany lokálních farmářů, či společností, které nově odlesněnou půdu využívají za účelem pěstování plodin s vysokou ekonomickou výnosností, jako je kaučukovník brazilský (*Hevea brasiliensis*), nebo palma olejná (*Elaeis guineensis*). Tyto plodiny bývají pěstovány ve formě rozsáhlých monokultur a plochy s takto přeměněnou vegetací jsou schopné poskytovat habitat asi pouze pro 20 % živočichů, v porovnání s původním stavem území (Marchal a Hill, 2009).

Dalším faktorem ovlivňujícím původní vegetační pokryv tropických deštných lesů je zvyšující se poptávka po tropickém dřevě. Růst poptávky po těchto materiálech, které jsou považovány za vysoce hodnotné, se zvyšuje společně s expanzí lidské populace a s nárůstem bohatství v postindustriálních ekonomikách (Marsh, 2016). Kvůli zajištění dodávek vzácného dřeva se mimo plošné odlesňování rozrůstá i takzvaná selektivní těžba, při které jsou káceny pouze vybrané druhy dřevin a zbytek povrchu zůstává v původním stavu. Tento způsob těžby je obecně považován za ekologicky přijatelnější. Z porostu by měly být odstraňovány pouze stromy přesahující minimální stanovený průměr kmene a ostatní jedinci by měli být ponecháni pro dlouhodobou regeneraci druhu. Z jednoho

hektaru půdy bývá vytěženo od 2 do 20 stromů, za období přibližně 10 let (Gaveau, 2014). Z údajů poskytnutých Mezinárodní organizací pro tropické dřevo (*The International Tropical Timber Organization*) však vyplývá, že v roce 2014 došlo k exportu téměř 16 milionů kmenů tropických nejhličnatých dřevin v celkové hodnotě 5,9 miliard dolarů. Díky pokroku v automatizovaném monitoringu degradace lesů, za použití metody měření částečné ztráty vegetačního pokryvu, došlo k vytvoření odhadu, že selektivní těžba v období od roku 2000 do roku 2012 způsobila v oblastech s výskytem tropických deštných lesů odlesnění o rozloze 156 milionů hektarů (Marsh, 2016).

Obrázek 1: Průběh odlesňování na Sumatře

Zdroj: Laumonier et al., 2010.

V roce 2011 byly v Indonésii zavedeny regulace a programy na vysazování stromů, jejichž cílem bylo proces deforestace zpomalit. Vláda například vydala zákaz udělování nových koncesních licencí pro oblasti primárních lesů a rašeliníšť (Marlier et al., 2015a). Indonéští politici nadále stojí před výzvou prosazovat nové zákony, které by zajistily udržitelnou politiku lesního hospodářství a transparentní systém managementu přírodních zdrojů, i přesto že tyto opatření mohou vést k nežádoucím vedlejším účinkům, jako jsou vysoké ekonomické náklady pro Indonésii, nebo i další státy. Proto je žádoucí, aby i hospodářsky rozvinutější státy přistupovaly na snižování spotřeby přírodních

produktů, zastavovaly dovoz ilegálních surovin a prosazovaly dovoz certifikovaných, udržitelných materiálů, což by mohlo z dlouhodobého hlediska podpořit zachování indonéských lesů (Tsujino et al., 2016).

Zodpovědným obhospodařováním lesů se v celosvětovém měřítku zabývá například nevládní nezisková organizace *Forest Stewardship Council* (FSC). Snahou této organizace je podporovat ekologicky šetrné, sociálně prospěšné a ekonomicky soběstačné lesní hospodaření a tím pomáhat chránit ohrožené a devastované světové lesy (FSC Česká republika, 2009). FSC se pomocí vydávání certifikátů dokládajících hospodaření šetrné k přírodě a místním lidem snaží chránit rostlinné a živočišné druhy, domorodé obyvatele, bezpečnost pracovníků v lesnictví a další. Program funguje od roku 1994 a za dobu svého působení se do certifikací podařilo zapojit lesy o celkové rozloze 190 milionů hektarů v 80 zemích světa včetně Indonésie. Z globálního strategického plánu FSC pro roky 2015 – 2020 vyplývá jejich záměr zdvojnásobit podíl certifikovaných dřevních materiálů na celosvětovém trhu na 20 % (FSC, 2018).

Indonésie v reakci na neudržitelnost tradiční lesní těžby přijímá dobrovolné programy certifikace lesů, které mohou být prostředkem k jejich ochraně a zároveň k zapojení se a k zajištění potřeb místních komunit. Princip fungování udržitelného managementu lesů je založen na vytvoření pobídky pro dřevní producenty v podobě finančního benefitu, vylepšené image společnosti a umožnění přístupu na trhy, které jsou uzavřeny pro firmy, jenž využívají nešetrné hospodářské praktiky (Auld et al., 2008). Z mapování provedeného mezi lety 2000 – 2008 v Indonésii vyplývá že, certifikace pomohla snížit deforestaci o 5 % a znečištění ovzduší o 31 % v porovnání s kontrolními vesnicemi, kde probíhaly tradiční způsoby těžby (Miteva et al., 2015).

Poptávka po zemědělských komoditách je i nadále hnací silou tropického odlesňování. Plodinou odpovědnou za významný podíl ztráty tropických deštných lesů je zmíněná palma olejná (*Elaeis guineensis*), která se stala populární díky širokému spektru využití a jejíž produkce pro světový trh začala prudce narůstat od 70. let minulého století. Plodina se využívá zejména v potravinářství, kosmetickém průmyslu a pro výrobu biopaliv a hnojiv (Obidzinski et al., 2012). V oblasti Sumatry se však tato palma pěstuje již od roku 1911 (Fitzherbert et al., 2008). Jedná se o industriální plantážní plodinu, která je zejména v případě Indonésie pěstována na nově odlesněných půdách, kde se nacházely primární tropické lesy a rašeliniště, namísto toho, aby plantáže vznikaly na degradovaných a nevyužívaných zemědělských plochách. Indonésie je největším světovým producentem a společně s Malajsií vyrábí 89 % z celosvětového exportu

palmového oleje (Euler et al., 2016; Fitzherbert et al., 2008; Brown a Jacobson, 2005; Afriyanti et al., 2016). Mezi lety 2000 – 2010 způsobilo rozšiřování palmových plantáží ztrátu mangrovových porostů o rozloze 47,4 km², 3 835 km² rašelinných lesů, 2 894 km² nížinných lesů, a 10 km² horského lesa. Většina území byla odlesněna na základě činnosti soukromých podniků – 88,3 %, drobní zemědělci se na deforestaci podíleli 10,7 % a státem vlastněné plantáže představovali pouze 0,9 % (Huay Lee et al., 2014; Abood et al., 2015). K nárůstu působení soukromých firem na úkor místních zemědělců došlo po roce 1990 díky rostoucí globální poptávce po zemědělských plodinách (Margono et al., 2012). Odstranění milionů hektarů lesa bez povinnosti pozdějšího opětovného zalesnění oblasti bylo společně usnadněno nejednoznačným systémem vlastnických práv pozemků, korupcí a zvyšující se regionální autonomií (Laurence, 2007).

V posledních letech se mnoho zemí zavázalo vyrábět či dovážet pouze palmový olej z udržitelných zdrojů. Certifikace udržitelnosti je nejčastějším nástrojem pro naplňování těchto závazků. V roce 2017 bylo přibližně 20 % světové produkce palmového oleje certifikováno v rámci programu *Roundtable on Sustainable Palm Oil* (RSOP). Pomocí satelitního snímání bylo zjištěno, že program RSPO v Indonésii přispěl ke snížení míry odlesňování, neomezil však vypalování rašelinišť. Certifikace byla navíc většinou přijata ve starších plantážích, kde byla zachována jen nepatrná rozloha lesa. Pro efektivitu certifikace je potřeba její přijetí širokým spektrem pěstitelů, aby bylo v budoucnu zabráněno dalším rozsáhlým ztrátám lesního pokryvu. Program RSPO má však velký potenciál ovlivnit úbytek tropických deštných lesů, a to až o 33 % v porovnání s běžnou produkcí palmového oleje (Carlson et al., 2018; Marlier et al., 2015a).

3.2.2 Důsledky antropogenní činnosti

V důsledku antropogenních činností zmizí ze zemského povrchu za každou sekundu průměrně 6 070 m² tropického deštného lesa. Díky těmto neustávajícím jevům dochází mimo jiné v globálním měřítku k ovlivnění uhlíkového cyklu a tím i k urychlení změny klimatu. Jedním z nejvíce znatelných dopadů je úbytek a vymírání druhů závislých na těchto stanovištích (Marsh, 2016; Danielsen et al., 2009). V Indonésii dochází k ohrožení až 400 druhů suchozemských savců, z toho 15 spadá podle IUCN do kategorie kriticky ohrožených a až 125 do ohrožených taxonů. Navíc například orangutan (*Pongo abelii*) se vyskytuje pouze v Indonésii a Malajsii a pokud vymizí jeho přirozené prostředí,

je více než pravděpodobné, že dojde k jeho vyhynutí. V ohrožení je také existence druhů jako je tygr sumaterský (*Panthera tigris sumatrae*), slon sumaterský (*Elephas maximus sumatrensis*) a nosorožec sumaterský (*Dicerorhinus sumatrensis*) (Brown a Jacobson, 2005).

Dochází k fragmentaci původních lesů či k jejich kompletní transformaci na plantáže pro pěstování průmyslových plodin. V průběhu deseti let (2000 až 2010) došlo na Sumatře ke ztrátě 35 089 km² lesních porostů z čehož se 19,3 % této přeměněné plochy nacházelo v blízkosti palmových plantáží (Huay Lee et al., 2014). V okolí zemědělských ploch vznikají také nová sídla a infrastruktura, což vede k zpřístupňování pralesních oblastí s čímž souvisí rozvoj nezákonného lovu a pytláctví. Pozůstatky původního lesa nemohou dostačujícím způsobem zajišťovat zdroje pro přežití původně se zde vyskytujících živočichů. Například primáti, ale i další druhy, jsou pak nuceni přemísťovat se blíže k lidským sídlům, kde si často shánějí obživu pleněním tamních polí, což může vést k jejich usmrcování místními obyvateli. (Chves et al., 2011; Brown a Jacobson, 2005).

Problémem spojeným s pytláctvím a rozšiřováním infrastruktury je též úbytek kořisti pro velké šelmy. Studie, která byla provedena pomocí fotopastí v oblasti Národního parku Bukit Barisan Selatan na jihu Sumatry dokládá, že výskyt kořisti vyhledávané zejména tygry, a to například kančil (*Tragulus*), sambar (*Rusa*) a muntžak (*Muntiacus*) je až 4x vyšší v oblastech s nízkou hustotou lidské populace. Tento fakt tedy ovlivňuje i četnost tygrů, kterým v oblasti Sumatry hrozí zánik, pokud trendy v oblasti lovu a odlesňování nebudou změněny. Lovecký tlak eliminuje množství tygrů a jejich kořisti rychleji než úbytek habitatu. Správy Národních parků by se proto měly zaměřit na potlačování ilegálního lovu, kontrolu obchodu s divokou zvěří a trofejového lovu (O'Brien et al., 2003). Hustota tygří populace je v primárních lesích až o 47 % vyšší v porovnání s degradovanými lesy. Pozitivním zjištěním byl nárůst výskytu jedinců o 4,9 % za rok mezi lety 1996 – 2014, což pravděpodobně naznačuje úbytek nelegálních loveckých aktivit. Přestože došlo k dočasnému nárůstu populace, problémem zůstává jejich roztržitost vznikající v důsledku úbytku stanovišť. Předpokládá se, že na Sumatře existují už pouze 2 silné populace tygra sumaterského s přítomností více než 30 samic schopných rozmnožování. Tomuto druhu tedy i nadále hrozí vyhynutí (Luskin et al., 2017).

Pokud v lokalitě dochází pouze k selektivní těžbě dřeva, je i dopad na ekosystém nižší, v porovnání s ostatními antropogenními disturbancemi, jako je rozsáhlá

fragmentace a vypalování, a to zejména ve smyslu ztráty habitatu živočichů. Tato nenápadná forma narušení biotopů však může mít negativní efekt na druhy s dlouhou životností, u kterých se celkové dopady narušení habitatu mohou projevit až s postupem času (Chaves et al., 2011).

V Indonésii se periodicky vyskytují rozsáhlé lesní požáry v období dlouhotrvajícího sucha, které je spojeno s fenoménem El Niño. (Aditama, 2000; Koplitz et al., 2016). Půdy degradované během požáru mohou být osazovány palmou olejnou, což vede k nedostačujícímu zabraňování šíření ohně a k ilegálnímu rozvoji palmových plantáží v chráněných oblastech (Fitzherbert et al., 2008). Tyto požáry způsobují obrovské ekonomické ztráty, narušení letecké dopravy devastaci ekosystémů, či veřejného zdraví. Vznikající kouř se šíří do velkých vzdáleností a například v Singapuru způsobuje rekordní úroveň znečištění vzduchu (Gabbert, 2013).

Obrázek 2: Šíření kouře vznikajícího během požárů na Sumatře

Zdroj: NASA, Earth Observatory, 2013.

Požáry v rovníkové Asii a zejména pak v Indonésii značně přispívají ke zvýšení koncentrace oxidu uhličitého, částic ozonu a aerosolů což může vést intenzifikaci skleníkového efektu. Zásadní efekt na snížení intenzity požárů může mít nejen ochrana lesů ale i rašelinišť, která bývají opomíjena a jejichž zachování může významně přispět ke zlepšení kvality ovzduší na regionální úrovni a ke zdraví populace. Zejména je důležité omezovat odvodňování rašelinišť, které vede ke zvýšení emisí oxidu uhličitého během

procesu jejich oxidace i k náchylnosti k požárům, při kterých dochází k uvolňování skleníkových plynů (Marlier et al., 2015b).

3.3 Příklady programů na ochranu ekosystému Gunung Lueser

Gunung Leuser je jednou z oblastí nalézajících se na Sumatře, která je významná především pro neobyčejnou druhovou diversitu. Tato lokalita je však ohrožena řadou probíhajících procesů, které byly popsány v předchozích kapitolách. Význam této lokality je však celosvětově uznávaným faktem, a proto dochází k rozvoji iniciativ přispívajících k její ochraně.

Jedním z největších aktérů, který usiluje o ochranu Národního parku Gunung Leuser je UNESCO, které od roku 2006 také spolupracuje se španělskou vládou (*Ministry of Environment, Marine and Rural Affairs of Spain*) a s Programem OSN pro životní prostředí (*United Nations Environment Programme – UNEP*). Organizace spolupracuje s vedením parku, akademickými institucemi, místní komunitou a s neziskovými organizacemi s cílem zlepšit ochranu a management Národního parku. V parku jsou zřizovány terénní kanceláře a pracovníci jsou vybavováni dopravními a komunikačními prostředky, aby bylo dosaženo účinného monitoringu oblasti (UNESCO, 2012).

K ochraně ekosystému Leuser dále přispívá *The Wildlife Conservation Society - WCS*, která byla založena již v roce 1895 ve Spojených státech a jejíž indonéská pobočka funguje od roku 1965. WCS zřídilo 4 týmy na ochranu divočiny (*Wildlife Response Unit – WRU*), které řeší zejména konflikty mezi divokými zvířaty a místními obyvateli a monitorují pytlácké aktivity (WCS – IP, 2015).

Sponzorem zásadních aktivit podporujících zachování parku je *Global Conservation*, jejímž přímým posláním je finanční podpora systémů ochrany přírody, pro zachování nejvýznamnějšího a nejvíce ohroženého světového dědictví a národních parků v rozvojových zemích. *Global Conservation* například podporuje místní komunitu ve vyhranění se proti územnímu plánu, který navrhl guvernér regionu Aceh a který byl kvůli jeho nešetrnosti k ekosystému Leuser zamítnut indonéských Ministerstvem lesnictví, Ministerstvem vnitra a proti kterému bylo obyvateli Acehu podepsáno as 1,2 milionů petic. Podařilo se také zabránit výstavbě dopravní komunikace v bezprostřední blízkosti chráněné lokality. Organizace dále podporuje ochranu takzvaných jádrových oblastí vysokého ekologického významu, uzavírání nezákonných palmových plantáží a obnovu lesů. Organizace také uzavřela spolupráci s nadací Leonarda DiCapria (*Leonardo*

DiCaprio Foundation), která finančně podporuje aktivity pro ochranu lokality Gunung Leuser (Global Conservation, 2018).

V oblasti působí také organizace, které zajišťují dobrovolnické programy, podobně jako zkoumaná česká organizace Prales dětem. Příkladem je *Orangutan Protection Project*, který je specializován na ochranu orangutanů v oblasti Gunung Leuser. Dobrovolníci jsou zapojováni zejména do monitoringu populace těchto primátů, pomáhají s operacemi na záchranu zvířat z nezákonného prodeje, nebo s instalací kamer. Další činnosti se sestávají z pomoci místním farmářům a výuky angličtiny (Orangutan Project Protection, 2018). Podobnými aktivitami, ovšem se zaměřením na tygry a ostatní divoce žijící zvířata se zabývá organizace *Bukit Lawang Trust*. Stálý tým se skládá ze dvou novozélandských přírodovědců a pěti místních průvodců, kteří se společně s dobrovolníky věnují především monitoringu zvířat v okolí národního parku (Bukit Lawang Trust, 2018).

4. SPOLEK PRALES DĚTEM A REZERVACE GREEN LIFE

V následující kapitole bude podrobně popsán vznik a vývoj spolku Prales dětem, a činnosti jež jsou touto organizací vytvářeny. Informace uvedené v této kapitole vychází především z webových stránek spolku, případně z osobního sdělení organizátorů projektu.

4.1 Spolek Prales dětem

Spolek Prales dětem se prezentuje jako nezisková, nevládní a nehumanitární organizace jejímž hlavním cílem je chránit přírodu a zvířata a přistupovat k nim jako k člověku rovným bytostem. Aktivity spolku se neřídí současnými vědeckými teoriemi, ale jsou spíše ovlivňovány osobním vnímáním a dlouhodobým poznáváním přírody a zvířat v jejich přirozeném prostředí. Dne 4. června 2009 vzniklo Občanské sdružení Prales dětem, které bylo později s ohledem na zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník transformováno na spolek (Spolek Prales dětem, 2018a).

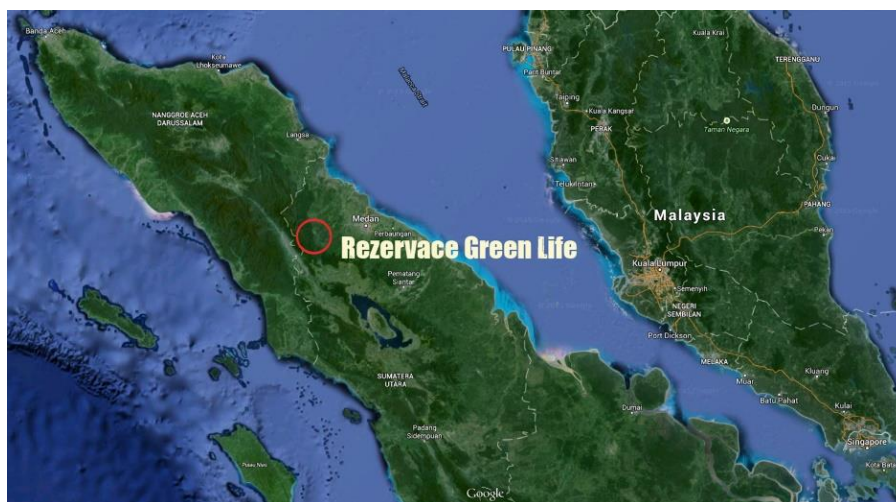
4.2 Cíle projektu Green Life

Cílem spolku Prales dětem je sdružování osob za účelem realizace neziskových činností. Stěžejní aktivitou organizace je projekt Green Life, v rámci, kterého se spolek za spolupráce s dobrovolnými aktéry snaží budovat soukromou přírodní rezervaci, která může v mezinárodním kontextu sloužit jako příklad netradičního přístupu k ochraně deštných pralesů (Spolek Prales dětem, 2014a).

4.2.1 Rezervace Green Life

Jedná se o soukromou pralesní rezervaci, jež je vytvářena pomocí české, slovenské a indonéské spolupráce, která byla založena v roce 2009. Lokalita se nachází poblíž hranic Národního parku Gunung Leuser v severní části Sumatry, v okrese Bohorok u vesnice Batu Katak (Obr. 3). Tato oblast byla vybrána kvůli značně postupující deforestaci a tím způsobeným ohrožením populace tygra sumaterského (*Panthera tigris sumatrae*) (Spolek Prales dětem, 2018b).

Obrázek 3: Lokalizace rezervace Green Life

Zdroj: Spolek Prales dětem, 2018b.

Od března roku 2018 je rozloha rezervace 107,3 hektarů a do konce roku 2019 bude probíhat splácení některých nově získaných pozemků, jak znázorňuje obrázek č. 4 a 5 (Spolek Prales dětem, 2018i). Na tomto území je v podobě dvou kempů vybudováno zázemí pro dobrovolníky a zaměstnance spolku. V této oblasti dochází k monitoringu pytláctví, kdy jsou vyhledávány a případně likvidovány ilegálně instalované pasti na odchyt chráněných druhů zvířat. Za tímto účelem byla v roce 2016 ve spolupráci s indonéskou pobočkou organizace s názvem: Yayasan Hutan Untuk Anak zřízena protipytlácká, takzvaná Tygří hlídka. Tuto hlídku tvoří pětičlenný tým složený ze čtyř místních obyvatel a jednoho Čecha, který zde figuruje jako zahraniční poradce a garant činnosti spolku Prales dětem (Spolek Prales dětem, 2017c).

Monitoring rezervace dále probíhá pomocí fotografických pastí, což je automatizované zařízení používané pro zachycení snímků volně žijících zvířat. Fotopasti jsou umísťovány v místech s předpokládaným častým výskytem živočichů, zejména v okolí řek či v údolích, které slouží jako migrační koridory. Ve fotografických pastech je zabudováno pohybové čidlo, nebo infračervený senzor, pomocí kterých je detekována přítomnost zvířete a v tom případě zařízení začne pořizovat snímky případně nahrávat videa. Pomocí této metody, byli v rezervaci Green Life, nebo v její těsné blízkosti zaznamenány například tyto druhy: orangutan sumaterský (*Pongo abelii*), a tygr sumaterský (*Panthera tigris sumatrae*), Slon sumaterský (*Elephas maximus sumatranus*), které podle klasifikace Mezinárodního svazu ochrany přírody (IUCN) spadají do kategorie: Kriticky ohrožený druh (Spolek Prales dětem, 2017a).

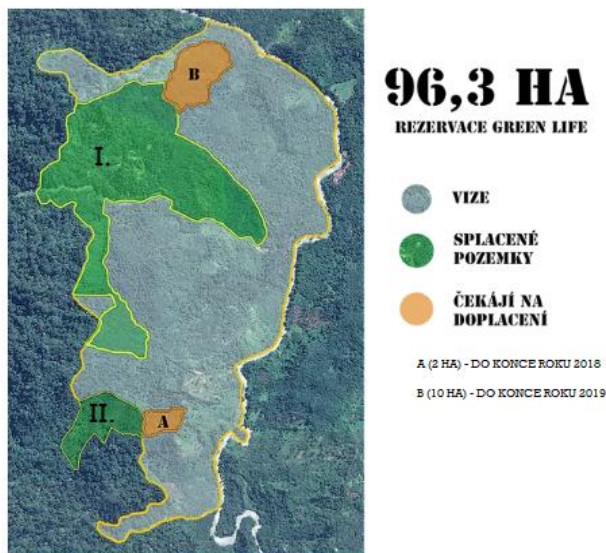
Rezervace je rozdělena na dvě části (Obr. 4, Obr. 5). Za první část je označována oblast Green Life I a Green Life II. s celkovou rozlohou 81,5 hektarů. Území je tvořeno pralesními kopci a údolími mezi řekami Berkail a Sembelang a nacházejí se zde oba kempy, které jsou aktuálně využívány pro ubytování dobrovolníků, případně Tygří hlídky. Ubytovací kapacita každého z táborů je 8 – 10 lidí, a to i v období kdy probíhají dobrovolnické programy. Vyskytuje se zde například muntžak sundský (*Muntiacus muntjak*), kančil jávský (*Tragulus javanicus*), kočka bengálská (*Prionailurus bengalensis*), nebo ohrožený druh gibon lar (*Hylobates lar*), makak vepří (*Macaca nemestrina*) spadající pod do kategorie zranitelní. V oblasti dále můžeme zaznamenat výskyt zástupců rodů outloňů, zoborožců, varanů, cibetek a dalších. Lokalita je také součástí teritoria tygra sumaterského (*Panthera tigris sumatrae*) a medvěda malajského (*Helarctos malayanus*). Mezi významné rostlinné druhy patří raflézie (*Rafflesia*) a taka velkokvětá (*Tacca chantrieri*), známá pod názvem netopýří květina (Spolek Prales dětem, 2018).

Nejnovější částí rezervace je oblast Green Life III, zvaná Údolí slonů, nacházející se v údolí řeky Sekelam. Tato lokalita má rozlohu 11 hektarů a od zbylých úseků rezervace je oddělena hřebenem kopce. Důvodem pro připojení oblasti k projektu Green Life, byla především jeho poloha a výskyt vzácných druhů zvířat. Údolí není součástí Národního parku Gunung Leuser, ale tvoří do něj jakýsi výběžek, je tak ideálním, avšak nekontrolovaným místem pro vstup do parku. Tato oblast je tedy často vstupní bránou pro ilegální pytláky. Z informací získaných organizací během rozhovorů s domorodými obyvateli vyplývá, že toto údolí bylo teritoriem největšího množství zvířat, včetně tygrů, slonů a orangutanů, v okrese Bohorok. Vyskytoval se zde také nosorožec sumaterský západní (*Dicerorhinus sumatrensis sumatrensis*), což je nejmenší a druhý nejvzácnější druh nosorožce na světě. V minulosti se zde však začalo rozšiřovat kácení pralesa, a to zejména v části údolí vzdálenější od Národního parku. Na vytěžených plochách se začal pěstovat kaučukovník (*Hevea*), a postupně i palma olejná (*Elaeis guineensis*). Délka segmentu údolí, který nezasahuje do Národního parku je asi 4 kilometry. V roce 2014 se objevily důkazy o výskytu slonů sumaterských na horním toku řeky Sekelam i o jejich ohrožení. V Indonésii může docházet k úmyslné otravě slonů pomocí ovoce napuštěného jedem, a to především ze strany lokálních zemědělců, kterým mohou sloni poškozovat úrodu. Spolek se proto pokusil o výkup pozemků v těchto místech, aby mohli území monitorovat a na hranicích Národního parku vytvořit strážní stanoviště.

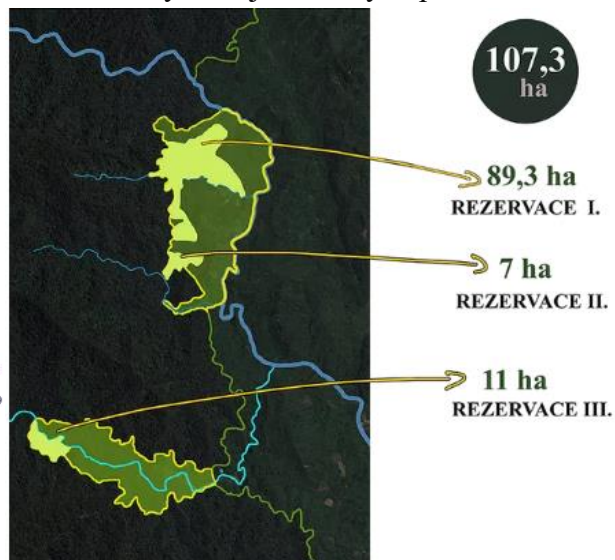
První nákup pozemků v oblasti údolí Sekelam byl proveden v roce 2016, kdy zde bylo k rezervaci Green Life připojeno prvních 11 hektarů. (Spolek Prales dětem, 2018b).

V roce 2018 zde byl postaven tábor Green Camp III a aktivity dobrovolníků se začaly odehrávat i v této oblasti (Green Life Newsletter, 2018).

Obrázek 4: Rezervace Green Life

Obrázek 5: Výměra jednotlivých ploch rezervace

Zdroj: Spolek Prales dětem, 2018b.

4.3 Vývoj projektu

Iniciativa k vytvoření projektu začala vznikat kolem roku 2004. V tomto roce pozdější hlavní zakladatel rezervace Green Life Milan Jeglík, který již v té době pracoval v Indonésii jako instruktor potápění, poprvé navštívil Národní park Gunung Leuser. Založení rezervace se začalo realizovat o tři roky později, kdy vznikl také koncept založený na vykupování pozemků v okolí chráněného území. Tehdy byl do spolupráce zahrnut také místní obyvatel Ali Rusli, který pracoval jako turistický průvodce v Národním parku, disponoval tedy znalostmi o místních podmínkách, a proto mu bylo svěřeno vyhledávání a posléze i nákup zalesněných pozemků vhodných pro realizaci projektu, tedy pro ochranu významných lesních pozemků před rušivými antropogenními vlivy (Spolek Prales dětem, 2018c).

Soukromá rezervace začala vznikat v roce 2009, kdy došlo k nákupu prvních 4 hektarů půdy, které byly v těsném sousedství s Národním parkem, kde většinu území pokrýval primární deštný les. Plocha o rozloze 1,5 hektaru však byla krátce před prodejem odlesněna za účelem vytvoření kaučukové plantáže, i přes to byla do rezervace Green

Life začleněna. V tomtéž roce vznikl v České republice také spolek Prales dětem, a tím i započalo oficiální fungování projektu. Došlo tedy k založení rezervace a budování kempu v oblasti dnes označované jako Green Life I, který měl původně sloužit jako ubytování pro účastníky ekoturistických zájezdů spojených s potápěním na ostrově Nusa Penida. Lokalitu navštívili první turisté z Česka a do konce roku došlo k rozšíření oblasti na 10 hektarů. Správcem rezervace byl jmenován Ali Rusli a o její ochranu a údržbu se začal starat společně s několika dalšími místními obyvateli, kteří tak získali stálé zaměstnání. Výkup pozemků probíhal i v roce 2010, kdy místní obyvatelé začali nabízet pozemky k prodeji především kvůli jejich poloze ve špatně dostupné oblasti. Rezervace se během onoho roku rozrostla na 16 hektarů a proběhl zde první dobrovolnický tábor. (Jeglík, 2014).

V roce 2012 byla založena indonéská odnož organizace s názvem Yayasan Hutan Untuk Anak (YHUA) a jejím předsedou se stal správce Ali Rusli. Mezi hlavní činnosti této organizace patří realizace environmentální výchovy a vzdělávání v okrese Bohorok a také zodpovídá za provoz a ochranu rezervace Green Life. V té době se soukromá chráněná oblast dosáhla 27 hektarů. V oblasti byla postavena pozorovatelná pro přímý monitoring zvířat. Členové organizace se také zabývali vyhledáváním a výkupem divokých zvířat, která byla odchytnuta v pralese a prodávána na černém trhu a o jejich následné vypouštění zpět do pralesa. Jednalo se zejména o plazy, jako jsou varani, želvy a krajty (Chmelař, 2013).

Od roku 2013 začalo probíhat monitorování pomocí fotopastí a to v oblasti rezervace a i na části území Národního parku. Tato metoda měla sloužit ke sledování pytláckých aktivit a také ke zmapování výskytu vzácných živočišných druhů. Byly také podnikány výpravy do parku, při kterých byly objeveny a za účelem získání důkazů i likvidovány pytlácké pasti. Na základě předložení těchto důkazů a následném jednání se správou Národního parku Gunung Leuser pro oblast Bohorok byla podepsána smlouva, která spolek opravňovala k oficiální ostraze hranic parku na území mezi řekami Berkail a Sembelang o celkové rozloze asi 400 km². Aktivita organizace tak získala legitimitu a mohly být legálně provozovány i na území národního parku. Společně se strážci parku byly vyčištěny hranice území a začali se zde rozmisťovat fotografické pasti a také se začaly rozvíjet protipytlácké hlídky označované jako Green Patrol (Spolek Prales Dětem, 2014b).

V roce 2014 bylo území rezervace Green Life rozšířeno o další 2,3 hektary a došlo k výstavbě druhého kempu. V letních měsících zde také pokračovaly dobrovolnické

programy, které se začaly více zaměřovat na monitoring pytláckých aktivit (Spolek Prales dětem, 2014d). Za tímto účel vznikl program takzvaných Tygřích hlídek, do kterého jsou od té doby dobrovolníci aktivně zapojováni. Díky pohybu hlídek i dobrovolníků dochází v lokalitě k odhalování a prevenci pytláctví. V roce 2014 došlo k události, kdy byla vystopována skupina pytláků přímo v terénu. Do pravomocí spolku nespadá jedince konající ilegální činnost zadržet, avšak mohou pořizovat fotografické záznamy, které mohou sloužit jako důkazní materiál a mohou být předány správě národního parku. V tomto konkrétním případě byla ilegálním lovcům vysvětlena situace a bylo jim nabídnuto začlenění do projektu i s poskytnutím finanční odměny, což jim mělo sloužit jako alternativní způsob obživy k pytláctví. Spolupráci s těmito místními obyvateli se sice nepodařilo dlouhodobě udržet, nebyl však zaznamenán jejich další pohyb v rezervaci, nebo v přilehlém úseku národního parku (Spolek Prales dětem, 2014c).

Do povědomí indonéských občanů a médií se spolek dostal hlavně díky události, která se odehrála na konci roku 2014 a k jejímuž řešení byla organizace v lednu následujícího roku přizvána. Nedaleko vesnice Timbang Lawang došlo k zabití dvou krav divoce žijícími tygry, což u tamních farmářů vyvolalo paniku a úmysl šelmy vyhledat a zabít. Zástupci spolku se zúčastnili jednání společně se strážci parku, policií a farmáři. Po projednávání situace bylo navrženo řešení, kdy byla škoda způsobená místním zemědělci alespoň částečně kompenzována z financí projektu Green Life. Tato událost přivedla organizátory na myšlenku věnovat se více přímo problematice ohrožení tygrů sumaterských. Ochrana má být zajišťována pomocí soustavného monitoringu oblasti pro získání systematických dat o areálu výskytu těchto šelem, vytvořením týmu pro řešení konfliktních situací s místními obyvateli a prostřednictvím environmentálního vzdělávání v oblasti Bohorok. Za účelem provozování vzdělávacích aktivit se v roce 2015 započalo s výstavbou informačního centra v oblasti vesnice Batu Katak, která je nejbližší trvale osídlenou lokalitou vzhledem k poloze rezervace Green Life. Toto centrum později získalo název Tygří dům. (Spolek Prales dětem, 2015). Centrum bylo otevřeno v roce 2016 a začalo mimo jiné sloužit jako výchozí bod pro výpravy dobrovolníků a protipytláckých hlídek do rezervace.

Od června roku 2017 se hlavní činností spolku v oblasti stala realizace programu Oko tygra, který navazuje na hlídky Green Patrol z let 2014 až 2015. Jedná se o oficiální monitorovací program v oblasti národního parku Gunung Leuser (Spolek Prales dětem, 2017a).

Obrázek 7: Logo Tygří hlídky

Obrázek 6: Logo projektu Green Life

Zdroj: Spolek Prales dětem, 2018c.

Do roku 2018 celková plocha vykoupených pozemků pro účel provozování rezervace Green Life rozrostla na 107,3 ha (Spolek Prales dětem, 2018b). Provozovatelé projektu považují výkup pozemků za jedinou funkční metodu pro zachování deštných lesů do budoucna. Spolek na vykupování pozemků spolupracuje s Ayasan Hutan Untuk Anak. Majitelem lesních oblastí se tedy stává člen indonéské pobočky organizace Ali Rusli, který je pak na základě notářský smluv pronajímá Spolku Prales dětem na dobu 50 let. S pozemky nemůže být nakládáno bez vědomí obou partnerských subjektů. Organizace tedy garantuje ochranu pozemků v oblasti rezervace na minimálně 50 let a poté by mělo dojít k prodloužení smluv novou generací ochránců (Spolek Prales dětem, 2017d).

4.4 Jednotlivé programy spolku spadající pod projekt Green Life

Spolek v severní části Sumatry vytváří různé programy, jejichž vznik byl stručně popsán v předešlé kapitole a které mají napomáhat k plnění cílů organizace. Programy jsou realizovány v blízkosti, anebo přímo v rezervaci Green Life a mají napomáhat k její ochraně a v širším kontextu k zachování tropických deštných lesů, vzácných živočichů a k šíření informací o této problematice.

4.4.1 Tygří dům

Tygří dům je výchovně-vzdělávací a informační centrum, které sídlí u vesnice Batu Katak na severu Sumatry. Bylo otevřeno v roce 2016 a slouží k naplňování několika základních cílů projektu Green Life. Prostor slouží jako sídlo partnerské neziskové

organizace Yayasan Hutan Untuk Anak (YHUA) s níž spolek Prales dětem spolupracuje na projektu Green Life a všech pod něj spadajících aktivitách. Dům dále funguje jako zázemí, sklad a ubytovna pro členy protipytlácké hlídky, která v současné době vystupuje pod názvem Tygří komando. Odehrávají se zde výchovné a vzdělávací aktivity pro místní děti a mládež, zejména pak programy na podporu vytvoření pozitivního vztahu k přírodě a životnímu prostředí a výuka anglického jazyka. Od roku 2017 je v Tygřím době rozšiřováno také informační centrum s cílem zpřístupnit problematiku ochrany životního prostředí a činnosti projektu Green Life indonéským návštěvníkům. Je zde také kancelář české části organizace a dům slouží jako ubytování a výchozí bod na výpravy do rezervace pro dobrovolníky přijíždějící z České republiky. Toto centrum je otevřeno 5 dní v týdnu a poskytuje trvalé zaměstnání třem místním ženám, a to na pozici sekretářky, učitelky a údržbářky domu. Indonéská organizace Yayasan Hutan Untuk Anak se snaží rozvíjet spolupráci s místními základními a středními školami, i s univerzitami. Studenti přijíždějí na exkurze do Tygřího domu, aby absolvovali vzdělávací programy a bývají zapojováni do osvěty pro lokální obyvatelstvo a do aktivní ochrany přírody mimo jiné prostřednictvím úklidových akcí. Významným partnerem je například mládežnická organizace KOMMPAB z Binjai. Příkladem výchovně-vzdělávacích aktivit je odpadový program odehrávající se v oblasti Batu Jon Jon, který byl zahájen v březnu 2017. V okolí pěti vesnic v této oblasti byly vybudovány odpadkové koše opatřené informačními tabulemi, ve snaze řešit absenci odpadového hospodářství a seznámit místní komunitu s procesy s možnými negativními dopady na jim blízké přírodní prostředí a ekologické funkce, které poskytuje. Program byl zafinancován spolkem Prales dětem a na realizaci se podílela dobrovolnice Tereza Hušková společně s dalšími dobrovolníky a indonéskou částí organizace (Spolek Prales dětem, 2017b).

4.4.2 Tygří komando a Oko tygra

V roce 2016 byla ve spolupráci s YHUA založena protipytlácká hlídka s názvem Tygří komando, jež pokračuje v aktivitách, které byly v letech 2014 až 2015 provozovány pod záštitou programu Green patrol. Práce této hlídky spočívala v monitoringu a likvidaci pytláckých pastí v části ekosystému Gunung Leuser za spolupráce se správou národního parku ze sekce V. – Bohorok.

Tým hlídky tvoří v současnosti čtyři místní obyvatelé a jeden Čech - Zbyněk Hrábek, který na již Sumatře žije dlouhodobě a je koordinátorem a poradcem komanda a

zároveň zde zastupuje českou organizaci Prales dětem. Program spadá pod indonéskou Yayasan Hutan Untuk Anak a spolek Prales dětem zde figuruje, jako mezinárodní garant, jenž aktivity hlídky koordinuje a vyhodnocuje, zároveň taky hraje hlavní roli na jejím financování a propagaci.

Obrázek 8: Tygří hlídka

Zdroj: Spolek Prales dětem, 2017c.

V roce 2017 YHUA pro své aktivity získala oficiální povolení správy národního parku v Medanu. Organizaci byla udělena vládní licence s názvem Smart Patrol, na jejíž základě je možné v parku provozovat rozsáhlou monitorovací činnost. Pod záštitou této licence byl vytvořen program Oko tygra, jehož cílem je odhalování pytlácké činnosti s následným předáváním důkazů správě parku a monitoring kriticky ohrožených druhů zvířat, přičemž speciální je věnována tygrům sumaterským (*Panthera tigris sumatrae*). Monitorovaná oblast národního parku, jež spadá pod licenci Smart patrol má rozlohu 2000 km².

Aktivní práce komanda je uskutečňována v 17 dnech z každého měsíce a je složena z monitorovacích a informačních aktivit. Po dobu deseti dnů hlídka operuje v náročném terénu národního parku, společně s oficiálními strážci, kteří mají i oprávnění být ozbrojeni. V dalších pěti dnech hlídka střeží rezervaci Green Life a poté informují obyvatelé vesnic poblíž hranic národního parku o situaci a negativním vlivu pytláctví.

Náklady na provoz Tygřího komanda tvoří 40 000 Kč/měsíc. Financování je zajištěno převážně pomocí pravidelných příspěvků od občanů z České a Slovenské republiky. Tito přispěvatelé posílají pravidelně měsíční příspěvky na transparentní účet spolku v minimální výši 85 Kč. V roce 2017 Tygří komando finančně podporovalo přes 300 dárců (Spolek Prales dětem, 2017c).

4.5 Principy fungování spolku

Spolek Prales dětem je nezisková organizace, přičemž chod veškerých aktivit je zajištěn pomocí financování od dobrovolných dárců, ať už v podobě pravidelných měsíčních příspěvků na transparentní účet, nebo ve formě jednorázového daru v libovolné výši. Organizace také vydává certifikáty ve stanovené hodnotě, které je možné v zájmu podpory projektu zakoupit. Certifikáty jsou zaměřeny na podporu tygří hlídky, anebo na získání financí pro výkup pralesních pozemků. Tyto certifikáty pomyslně představují určitou rozlohu lesa, který bude díky příspěvku koupen a začleněn pod ochranu rezervace Green Life. Cena certifikátu je stanovena na základě velikosti plochy, kterou chce přispěvatel ochránit a odpovídá reálným cenám pozemků na Sumatře. Koupí pozemku o velikosti 10 m² může kdokoli podpořit darováním příspěvku ve výši 90 Kč. Například firmy mohou učinit rozsáhlejší investici ve formě koupi jednoho aru pralesa v hodnotě 90 000 Kč (Spolek Prales dětem, 2018d).

Výběr firem pro spolupráci podléhá etickému kodexu spolku, tak aby daný subjekt nevytvářel činnosti v rozporu se zásadami a cíli organizace. Partnerem spolku je například společnost Nano Energies, Vitalvibe, FotoPast.cz, nebo Vital Life (Spolek Prales dětem, 2018a). Dalšími body kodexu je například minimalizace a recyklace odpadu, celkově šetrné přistupování ke zdrojům a životnímu prostředí a vyhýbaní se používaná palmového oleje. Zástupci spolku uznávají veganskou formu stravování, která je zároveň zprostředkována dobrovolníkům po celou dobu trvání programu. Organizace dále vylučuje spolupráci s lidmi zapojenými do trofejového lovu, nebo velkochovu hospodářských zvířat. Nepodporují obchod s tropickým dřevem či zvířaty a neuznávají chovatelství divokých zvířat v umělém prostředí. Nejvyšší zmiňovanou hodnotou je etická spolupráce na ochraně přírody, která považuje celistvost ekosystému planety Země za prioritu, která je nadřazena individuálním lidským zájmům (Spolek Prales dětem, 2018d).

4.5.1 Spolek a spolupráce s dobrovolníky

Spolek Prales dětem spolupracuje s dobrovolníky několika způsoby. Zaprvé oslovuje veřejnost, která má možnost projekty spolku podpořit finančně, a to prostřednictvím koupě výše popsaných certifikátů, či předmětů jako jsou například trička, nebo kalendáře a časopisy s tematikou projektu Green Life, nebo zasláním pravidelných měsíčních poplatků na transparentní účet. Například během září 2018 bylo na tento účet připsáno 442 příspěvků o celkové hodnotě 236 781 Kč. V období od května do srpna 2018 však hodnota vybíraných příspěvků dosahovala přibližně 50 000 Kč za měsíc (Fio banka, 2018). Nárůst příspěvků v měsíci září souvisí s akutní výzvou, kterou spolek šířil především prostřednictvím sociálních sítí, za účelem získat finanční prostředky na záchranu dvou slonů sumaterských. Pracovníci spolku zjistili, že se poblíž rezervace nachází slonice se slunětem. Zvířata jsou uvězněna v rozrůstající se palmové plantáži a kvůli vybudovaným příkopům nemohou oblast opustit. Organizace tedy oslovila zejména českou a slovenskou veřejnost s cílem získat peníze na zaplacení akce na záchranu dvou jedinců tohoto ohroženého druhu. Během jednoho týdne se vybralo 110 000 Kč, které byly za tímto účelem odeslány na Sumatru (Spolek Prales dětem, 2018e).

V České republice je aktivní zapojení dobrovolníků potřebné zejména pro šíření informací o aktivitách organizace a také pro shromažďování finanční prostředků. Dobrovolníci, kteří mají zkušenost s návštěvou rezervace pomáhají na informačních stáncích, na různých veřejných akcích, jako jsou festivaly, nebo vánoční trhy (Spolek Prales dětem, 2018f). Pomocí dialogu s návštěvníky stánků dobrovolníci šíří myšlenku rezervace Green Life a možnosti, jak se zapojit do ochrany pralesa, ať už finančně či aktivně účastí v dobrovolném programu na Sumatře. Příkladem těchto akcí je například gastronomický festival Veggie Náplavka Life 2018 v Praze kde se podařilo během jednoho dne utřít 18 085 Kč (Spolek Prales dětem, 2018g). Dobrovolníci také z vlastní iniciativy pořádají veřejné přednášky, nebo prodej vlastních rukodělných výrobků a výtěžek věnují na rozšiřování rezervace (Spolek Prales dětem, 2018ch).

Stěžejním způsobem pro zapojení dobrovolníků, je jejich přímá účast na ochraně pralesa během návštěvy rezervace v Indonésii. Dobrovolnický program trvá 25 dnů a jeho cena pro rok 2018 byla 11 500 Kč. Z této částky je hrazeno stravování, ubytování a přeprava po ostrově. Další náklady účastníkům vznikají v podobě letenky, poplatku za vstup do národního parku, což je asi 270 Kč/den a cestovního pojištění. Cena letenek se většinou pohybuje mezi 12 000 až 17 000 Kč a jejich nákup si zajišťují účastníci, kteří se také na Sumatru dopravují samostatně, a to převážně v menších skupinách, které utvoří

na základě kontaktů na ostatní dobrovolníky, které obdrží od spolku. Občané České republiky nemusí žádat o vízum a hradit poplatky, pokud stráví v Indonésii méně než 30 dnů. V posledních letech byla změněna podoba programů a došlo k jejich rozdělení na 2 součásti. Účastníci tráví část doby v pralesní rezervaci Green Life a poté se přesouvají na ostrovy kde probíhá níže popsáný projekt Blue Life. Účástí na sledovaném projektu Green Life dobrovolníci stráví 2 týdny a náplní jejich práce je především čištění stezek, značení hranic rezervace, ostražování rezervace a rozmisťování fotopastí, nebo zapojení se do týgrích hlídek v národním parku. Dále je potřebná pomoc při pravidelné údržbě tábořiště. Dobrovolníci se sami starají také o vaření, nošení vody a podobně (Spolek Prales dětem, 2017e).

Obrázek 9: Skupina dobrovolníků

Zdroj: Spolek Prales dětem, 2017e.

Program a jeho chod zajišťují buď zakladatelé projektu – Milan Jeglík a Zuzana Koloušková anebo takzvaní superdobrovolníci pod dozorem Zbyňka Hrábka, který v oblasti působí již déle než 3 roky. Tým superdobrovolníků je složen z bývalých účastníků programu, kteří v rezervaci zůstávají po dobu několika turnusů. Členové tohoto týmu mají již zkušenosti s chodem rezervace a jsou průvodci pro nově příchozí dobrovolníky a koordinují jejich aktivity (Spolek Prales dětem, 2018h).

4.6 Další aktivity podporované spolkem Prales dětem

V současné době se rozvíjí další projekt s názvem Blue Life, který je zaměřen na čištění pláží a podmořského ekosystému v souostroví Pulau Banyak, jež se nachází v Indickém oceánu u Severozápadní části Sumatry. Hlavní náplní projektu je odstraňování odpadu z pláží, což má velký význam pro ochranu přírody především v lokalitách kde se nacházejí kladiště mořských želv. Projekt zaštiťuje další organizace – Oceán dětem, který vznikl v České republice v roce 2016. Spolek funguje paralelně s uskupením Prales dětem a pořádá, jak samostatné dobrovolnické programy, tak i takové které jsou spojené s účastí na Projektu Green Life v pralesní oblasti v okrese Bohorok na severu Sumatry (Blue Life, 2017).

Dalším programem, který přímo souvisí se spolkem Prales dětem je NEPZ, tedy výchovně vzdělávací projekt Nejbohatší ekosystémy planety Země v rámci, kterého jsou uskutečňovány přednášky v mateřských, základních i středních školách, jenž mají zájem zapojit své studenty do environmentální výchovy. Mladá generace je organizátory vnímána, jako klíčový faktor pro budoucí ochranu přírody, zachování biodiversity, a tedy i plnohodnotného života na Zemi. Podíl z financí, které jsou získány prostřednictvím vstupného je věnován na podporu provozu projektu a rezervace Green Life (NEPZ, 2013).

5. VÝZKUM

Výzkumná část diplomové práce se soustředí na dobrovolníky, kteří v minulosti spolupracovali se spolkem Prales dětem. Pomocí dotazníkového šetření byl zjišťován osobní náhled účastníků na jejich motivace a přínosy zmíněného dobrovolného programu. Dotazník vytvořený v programu SurveyMonkey vyplnilo celkem 124 respondentů z celkového počtu 610 dobrovolníků, kteří rezervaci Green Life navštívili od jejího založení v roce 2010. Do výzkumu však bylo zařazeno pouze 106 dotazníků, protože u zbylých 18 formulářů chyběly odpovědi na podstatné otázky. Prostřednictvím uvedeného programu byly vytvořeny grafy a tabulky, které znázorňují odpovědi na uzavřené otázky a na otázky typu Matrix/Rating scale. V případě otevřených otázek byly na základě rozboru komentářů určeny hlavní témata a postřehy respondentů týkající se přínosů, motivací a hodnocení projektu ze strany dobrovolníků. Tyto postřehy byly sumarizovány a interpretovány slovním vyjádřením. U otázek byl uveden slovní komentář a případně citace některých příspěvků, nebo porovnání názorů určitých skupin respondentů, které bylo provedeno pomocí nástroje pro analýzu dat, jež obsahuje program Survey Monkey. Dotazník obsahoval 32 otázek, které byly rozděleny do 4 tematických částí. Sběr dat probíhal převážně v únoru a březnu roku 2018. Část odpovědí byla pro doplnění názorů letošních účastníků vysbírána také v říjnu 2018.

Základním souborem pro výběr výzkumného vzorku byli tedy všichni dobrovolníci, kteří se do současnosti projektu zúčastnili. Účastníci se do výzkumu přihlásili dobrovolně na základě hromadné výzvy šířené mnou a případně organizátory projektu, nebo samotnými dobrovolníky. Reprezentativnost vzorku z hlediska celé zkoumané populace je obtížné určit, jelikož organizace nedisponuje daty popisujícími například věkovou a vzdělanostní strukturu všech zapojených dobrovolníků. Do výzkumu však byli zahrnuti jedinci různého pohlaví, z různých věkových skupin i z více časových období fungování projektu. Předpokládám tedy, že i vzhledem k heterogenitě základního souboru, lze výzkumný vzorek považovat za reprezentativní.

5.1 Výsledky dotazníkového šetření

5.1.1 Osobní údaje respondentů

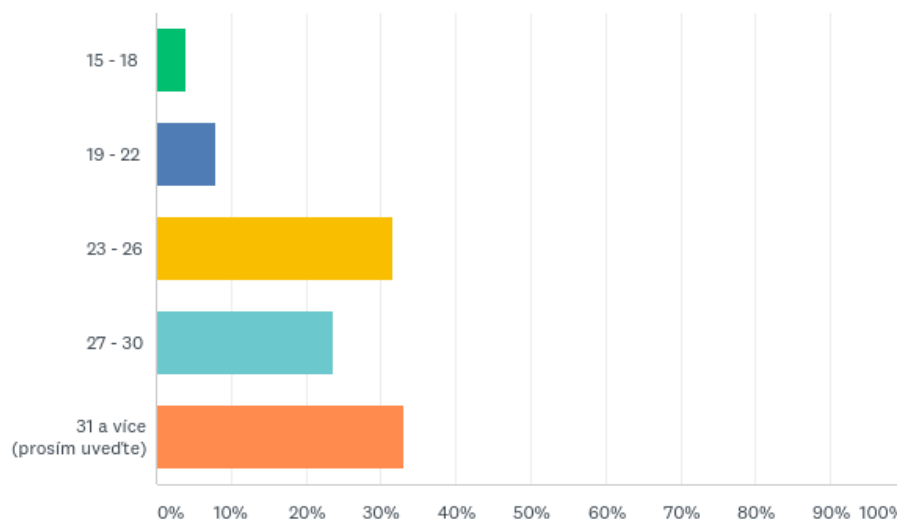
První blok otázek se zaměřil na zjištění osobních údajů o respondentech, jako je pohlaví, věk, vzdělání, předcházející zkušenosti s dobrovolnictvím a další. Otázky byly převážně selektivní a uzavřené, nebo polouzavřené.

Otázka č. 1: Jaké je vaše pohlaví?

Z celkového počtu 106 respondentů 69 % představovaly ženy a 31 % muži.

Otázka č. 2: Jaký je váš věk?

Graf 1: Věk respondentů

Zdroj: Dotazníkové šetření autorky (zpracováno programem Survey Monkey)

Z věkové skupiny 15 – 18 se výzkumu zúčastnily 2 osoby, což představuje 2 %. Skupina v rozmezí 19 – 22 představuje 6 % (6 osob), a v rozmezí 27 – 30 let bylo 25 % (27 osob). Nejpočetněji byla zastoupena skupina 23 – 26, která tvořila 33 % (35 osob) a 31 let a více s 34 % (36 osob). Věk většiny účastníků z poslední zmíněné skupiny byl 31 – 40 let. Věk 5 respondentů byl však vyšší než 50 let

Otázka č. 3: Jste student nebo pracující?

Nejpočetnější skupinou byli pracující, kteří představují 71 % zkoumaného vzorku. Studenti tvořili 17 % a 12 % respondentů studuje a pracuje zároveň.

Otázka č. 4: Jaké je vaše aktuální zaměstnání, nebo jaký obor studujete?

Tato otázka byla formulována jako polouzavřená, přičemž 35 osob uvedlo informace o svém aktuálním vzdělání, které bylo většinou vysokoškolské úrovně a 38 % z těchto respondentů se věnovalo studiu, které tematicky souviselo s náplní projektu. Jednalo se například o studium ekologie, mezinárodních vztahů, zoologie, experimentální biologie rostlin a podobně. Zbývající dobrovolníci uvedli informace o svém zaměstnání, jehož zaměření bylo značně variabilní. Často byla zmiňována práce v ekonomii a administrativě a managementu (23 osob), ve školství (8 osob), v gastronomii a hotelnictví (8 osob), práce spojená se sportovními aktivitami jako je trenér, nebo horský průvodce (6 osob), zaměstnání s tematikou životního prostředí (11 osob) a další. Pět respondentů uvedlo, že jsou aktuálně nezaměstnaní.

Otázka č. 5: Jaká je úroveň Vámi dosaženého vzdělání?

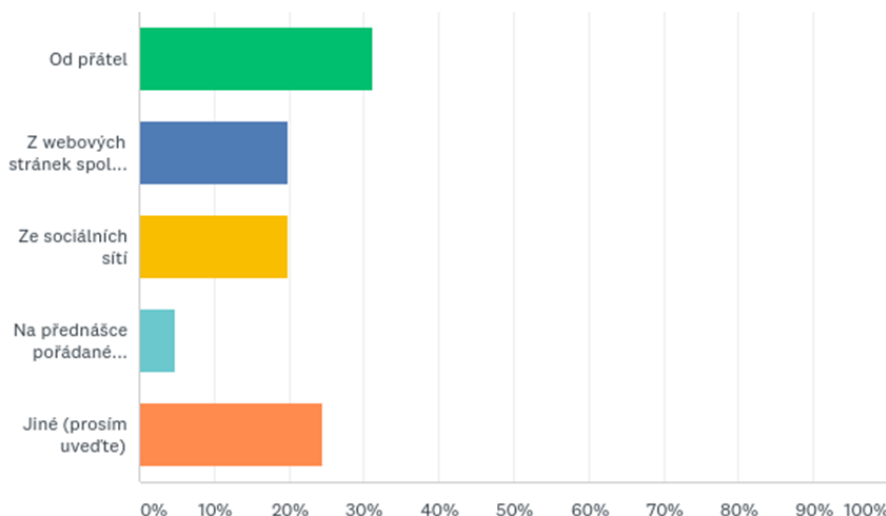
Celkem 56 % respondentů v minulosti získalo vysokoškolský titul a 32 % dotazovaných ukončilo střední odbornou školu s maturitou. Vyučeno bylo 10 % účastníků a 2 % měly dokončeno základní vzdělání.

Otázka č. 6: Absolvovali jste před zapojením do projektu Green Life nějaký jiný dobrovolnický program?

Z dotazovaných účastníků 79 % nemělo před spoluprací na projektu Green Life zkušenost s dobrovolnictvím a 21 % respondentů se zúčastnilo jiných programů, které byly z 68 % rovněž zaměřené na ochranu životního prostředí. V ostatních případech šlo o učení angličtiny, nebo pomoc v krizových a uprchlických centrech.

Otázka č. 7: Jak jste se o projektu Green Life dozvěděli?

Graf 2: Způsoby šíření informací o projektu Green Life mezi dobrovolníky

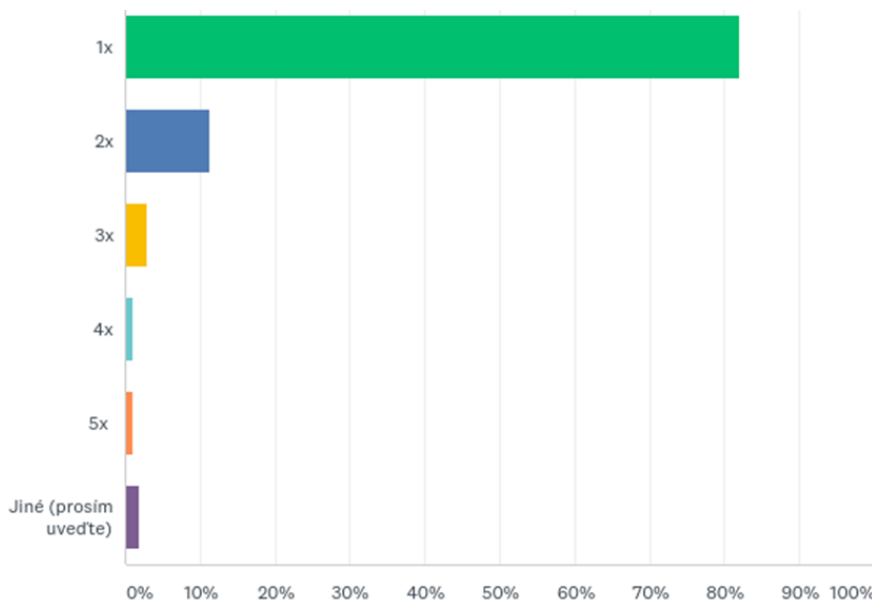

Zdroj: Dotazníkové šetření autorky (zpracováno programem Survey Monkey)

Ve 31 % případů se účastníci o programu dozvěděli od svých přátel. Z webových stránek spolku informace získalo 20 %, ze sociálních sítí 20 % a z přednášek pořádaných organizací Prales dětem, 5 % respondentů. Možnost „jiné“ zvolilo 25 % dotazovaných a uvedli konkrétní příklady, jak se o projektu dozvěděli. Příkladem je informační stánek na vánočních trzích, pořad Duše K, časopis Příroda, portál pro cestovatele Hedvabnastezka.cz, nebo výstava fotografií Green Life v obchodním centru.

Otázka č. 8: Kolikrát jste rezervaci Green Life navštívili?

Graf 3: Počet návštěv rezervace jednotlivými respondenty

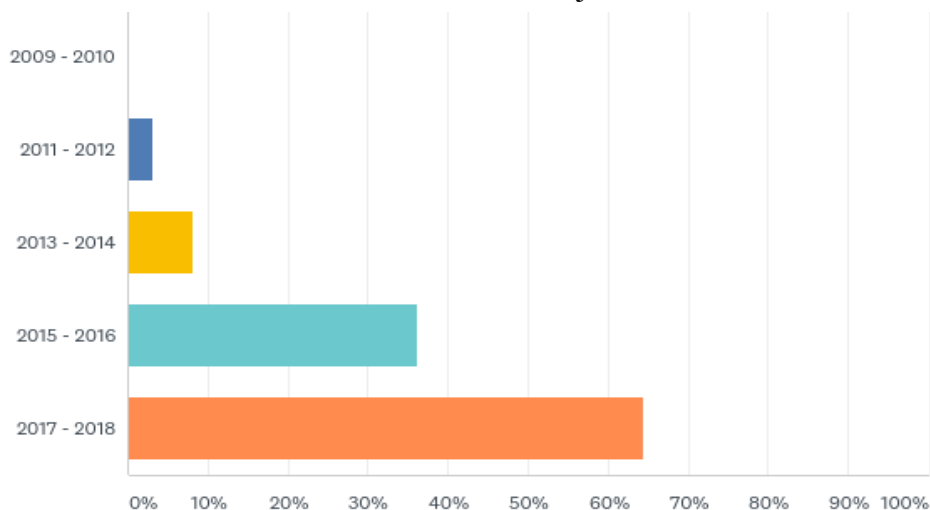

Zdroj: Dotazníkové šetření autorky (zpracováno programem Survey Monkey)

Zkušenost s jednou návštěvou rezervace mělo 82 % dotázaných. Na Sumatru se opakovaně vracelo 18 % respondentů, z toho dvakrát rezervaci navštívilo 11 % dotázaných (12 osob), třikrát 3 % (3 osoby) a více než třikrát 3 % (3 osoby).

Otázka č. 9: V jakém období jste rezervaci navštívili?

Graf 4: Počet návštěv rezervace za jednotlivá období

Zdroj: Dotazníkové šetření autorky (zpracováno programem Survey Monkey)

Nejvíce respondentů, tedy 68 navštívilo rezervaci Green Life během roku 2017 a 2018, 41 v letech 2015 – 2016. Od počátku dobrovolnických programů do roku 2015 bylo v rezervaci 9 z dotázaných osob, což vypovídá o nárůstu povědomí o projektu v posledních letech.

5.1.2 Motivace k účasti na dobrovolnickém projektu Green Life

Ve druhém bloku byly otázky zaměřené na zjištění motivací dobrovolníků k zapojení do projektu Green Life. Jednalo se převážně o otázky typu Matrix/Rating scale. Dále zde byly uvedena i otevřená otázky, kde respondenti mohli uvádět libovolné komentáře k dané problematice.

Otázka č. 10: Jak byly následující faktory významné při rozhodování o účasti na projektu?

Tabulka 1: Přehled motivací pro zapojení se do programu mezinárodního dobrovolnictví a jejich významnost

	VELMI VÝZNAMNÉ	VÝZNAMNÉ	MÉNĚ VÝZNAMNÉ	BEZ VÝZNAMU	NEVÍM/NEUMÍM POSODIT	TOTAL
Příležitost k cestování	50.00% 51	30.39% 31	14.71% 15	3.92% 4	0.98% 1	102
Předchozí zkušenost s dobrovolnictvím	2.88% 3	11.54% 12	21.15% 22	41.35% 43	23.08% 24	104
Možnost navštívit lokality na Sumatře, kde spolek působí	57.55% 61	28.30% 30	13.21% 14	0.94% 1	0.00% 0	106
Možnost získat nové informace o stavu životního prostředí v oblasti Sumatry	41.51% 44	44.34% 47	12.26% 13	1.89% 2	0.00% 0	106
Možnost podílet se na ochraně přírody v zahraničí	66.98% 71	26.42% 28	6.60% 7	0.00% 0	0.00% 0	106
Možnost poznat nové lidi	16.98% 18	40.57% 43	36.79% 39	5.66% 6	0.00% 0	106
Možnost zlepšení jazykových dovedností	5.66% 6	7.55% 8	32.08% 34	51.89% 55	2.83% 3	106
Možnost poznat kulturu jiné země	42.45% 45	36.79% 39	17.92% 19	2.83% 3	0.00% 0	106
Možnost strávit aktivně prázdniny/dovolenou	52.83% 56	28.30% 30	13.21% 14	5.66% 6	0.00% 0	106
Možnost získat nové dovednosti a znalosti	43.40% 46	37.74% 40	16.04% 17	2.83% 3	0.00% 0	106
Možnost zlepšit své pracovní uplatnění	2.83% 3	3.77% 4	29.25% 31	59.43% 63	4.72% 5	106
Možnost získat nové zážitky, zkušenosti a přispět k osobnímu rozvoji	77.36% 82	18.87% 20	2.83% 3	0.94% 1	0.00% 0	106

Zdroj: Dotazníkové šetření autorky (zpracováno programem Survey Monkey)

Mezi nejvýznamnější faktory, které motivovali respondenty k přihlášení se do dobrovolnického projektu Green Life patří na prvním místě „možnost získat nové zážitky, zkušenosti a přispět k osobnímu rozvoji“ kterou za velmi významnou označilo 77 %

dotázaných, jako méně významnou až nevýznamnou označily tuto možnost pouze 4 respondenti. Druhou nejvýznamnější motivací byla „*možnost podílet se na ochraně životního prostředí v zahraničí*“, tu za velmi významnou považovalo 67 % účastníků a nikdo tuto možnost nepokládá za bezvýznamnou. Velký význam měla pro účastníky také „*možnost navštívit lokality na Sumatře kde spolek působí, možnost aktivně strávit prázdniny/dovolenou*“ a „*příležitost k cestování*“, za velmi významné tyto faktory považovalo 58 %, 53 % a 50 %. Naopak jen velmi málo respondenty motivovala „*možnost zlepšit své pracovní uplatnění*“, kterou jako velmi významnou označily 3 % a jako zcela bezvýznamnou 59 % osob. Rozhodující nebyla ani „*předcházející zkušenost s dobrovolnictvím*“, nebo „*možnost zlepšit jazykové dovednosti*“.

Motivace byly v rámci určitých skupin respondentů vnímány velmi podobně, ale například, ženy vnímaly možnost „*podílet se na ochraně přírody v zahraničí*“ za velmi významnou v 75 % a muži jen v 53 % případů. Možnost „*zlepšit své pracovní uplatnění*“ označilo za bezvýznamnou 65 % žen, ale pouze 44 % mužů.

Otázka č. 11: Máte nějaké komentáře k motivaci a faktorům ovlivňujícím rozhodnutí, zda se do projektu zapojit?

Účelem této doplňující otázky bylo zjistit další motivace a případně podrobnější náhled respondentů na faktory důležité pro rozhodnutí zapojit se do dobrovolnického projektu. Na otázku odpovědělo 42 osob. Zmíněné motivace byly nejčastěji spojeny s touhou chránit přírodu. Účastníci popsali, že byli motivováni možnostmi poznat pomocí vlastní zkušenosti ekosystém pralesa a zároveň během své návštěvy přispět k jeho ochraně, jak lze demonstrovat na komentáři jednoho z participantů (respondent č. 87), který uvedl že jeho motivací bylo: „*spojit návštěvu exotické země s pomocí chránit divokou přírodu*“, nebo možnostmi setkat se šetrným způsobem s divoce žijícími živočichy, kteří pro dobrovolníky představují důležitý symbol ochrany pralesů, jak uvádí například respondent č. 18: „*...není moc příležitostí, jak se podívat do pralesa, jak potkat opravdu divoká zvířata. Ta zvířata u mě byla dost velkou motivací*“. Nejednou zmíněným důvodem bylo přání zkusit veganský způsob stravování, který je dodržován po celou dobu trvání programu a účastníci jsou s tímto faktem obeznámeni před jeho zahájením.

Účastníci projektu Green Life byli také vedeni altruistickými hodnotami, například respondent č. 54 uvedl jako motivaci: „*možnost aktivně pomoci*“, a touhou změnit k lepšímu dění ve světě (respondent č. 64): „*lákala mě možnost osobně pomoci zlepšit svět, na vlastní oči vidět a zažít co se děje ve světě*“.

Důležitou skupinu tvořily také terapeutické motivace. Účastníci výzkumu uvedli, že v projektu spatřovaly způsob, jak na čas opustit svůj každodenní hektický život a získat nevšední zážitky, které by jim pomohly narušit zaběhlý stereotyp a získat nadhled nad svými běžnými problémy. Například respondent č. 37 uvedl, že ho motivovala: „*touha strávit delší čas v tropickém deštném pralese mimo civilizaci, únava z každodenních pracovních povinností a konzumního způsobu života*“. Motivací k zapojení se do projektu byla také potřeba: „*zjistit, jestli to organizace myslí vážně a jestli to není jen rádoby neziskovka*“, jak uvedl respondent č. 71.

5.1.3 Hodnocení přínosů dobrovolnického projektu Green Life

Ve třetí části byly otázky zaměřené na zjištění toho, jaké přínosy z účasti na projektu pro dobrovolníky plynuly a jak se shodovaly s očekáváním a motivacemi před zahájením programu.

Otázka č. 12: Jak hodnotíte přínos účasti na dobrovolnickém projektu Green Life pro jednotlivé oblasti?

Tabulka 2: Benefity získané během účasti na projektu Green Life a jejich významnost

	VELMI VÝZNAMNÉ	VÝZNAMNÉ	MÉNĚ VÝZNAMNÉ	BEZ VÝZNAMU	NEVÍM/NEUMÍM POSODIT	TOTAL
Zkušenosti získané vycestováním mimo ČR hodnotím jako	58.49% 62	30.19% 32	7.55% 8	1.89% 2	1.89% 2	106
Možnost podílet se na ochraně tropického deštného lesa pro mě byla	67.92% 72	25.47% 27	4.72% 5	0.94% 1	0.94% 1	106
Setkání s novými lidmi během projektu pro mě bylo	48.11% 51	34.91% 37	15.09% 16	1.89% 2	0.00% 0	106
Zlepšení jazykových dovedností během dobrovolnického programu bylo	1.89% 2	8.49% 9	34.91% 37	51.89% 55	2.83% 3	106
Poznání nové kultury hodnotím jako	46.23% 49	42.45% 45	10.38% 11	0.94% 1	0.00% 0	106
Přínos pro zlepšení pracovního uplatnění hodnotím jako	7.62% 8	11.43% 12	27.62% 29	45.71% 48	7.62% 8	105
Přínos projektu pro můj osobní rozvoj hodnotím jako	56.60% 60	30.19% 32	11.32% 12	1.89% 2	0.00% 0	106
Účast na projektu rozvinula mou schopnost pracovat v kolektivu	13.21% 14	26.42% 28	38.68% 41	17.92% 19	3.77% 4	106
Během projektu se rozvinula má schopnost tolerovat potřeby ostatních členů týmu	11.32% 12	33.96% 36	36.79% 39	5.66% 6	12.26% 13	106
Účast na projektu pomohla zlepšit mou schopnost řešit problémy a zvládat stresové situace	16.04% 17	25.47% 27	34.91% 37	19.81% 21	3.77% 4	106

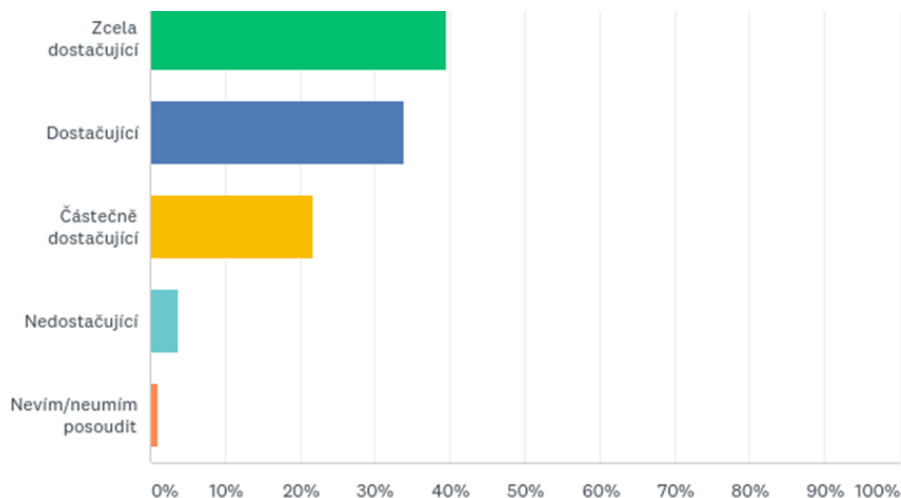
Zdroj: Dotazníkové šetření autorky (zpracováno programem Survey Monkey)

Za nejvýznamnější přínos účasti byla pokládána „*možnost podílet se na ochraně tropického deštného lesa*“, kterou jako velmi významnou označilo 68 %. „*Zkušenosti získané vycestováním mimo ČR*“, byly také hodnoceny jako velmi významný přínos, a to v 58 % případů. Třetím nejvíce významným benefitem byl v 57 % „*přínos projektu pro osobní rozvoj*“. Důležitost těchto přínosů z hlediska dobrovolníků koresponduje i s jejich motivacemi. Nejčastěji zmíněnou motivací k účasti byla „*možnost získat nové zážitky, zkušenosti a přispět k osobnímu rozvoji*“ a „*možnost podílet se na ochraně životního prostředí v zahraničí*“, z čehož je možné usoudit, že zapojení se do projektu z větší části splnilo představy respondentů. Dalším předpokládaným přínosem bylo „*rozvinutí schopnosti pracovat v kolektivu*“. Největší množství respondentů – 39 % však tuto možnost považovalo za méně významnou. Podobně tomu bylo i v případě „*rozvinutí schopnosti tolerovat potřeby ostatních členů týmu*“ a „*zlepšení schopnosti řešit problémy a zvládat stresové situace*“, které za méně významné považovalo 37 % a 35 % dotázaných. Respondenti uvedli, že nejmenší přínos měl program pro „*zlepšení jazykových dovedností*“ a pro „*zlepšení pracovního uplatnění*“. Přínos v těchto oblastech byl v 52 % a ve 46 % považován za bezvýznamný.

Přínosy projektu vnímali podobně muži i ženy. Ženy však považovaly projekt za přínosnější z hlediska „*poznání nové kultury*“, což bylo velmi významné pro 52 % žen, ale jen pro 36 % mužů. Další rozdíl byl ve vnímání přínosu projektu pro „*pracovní uplatnění*“, což na za bezvýznamné pokládá 53 % žen a 28 % mužů a podobně tomu bylo i u „*zlepšení jazykových dovedností*“.

Otázka č. 13: Jak hodnotíte úroveň získaných informací o stavu životního prostředí v oblasti Sumatry:

Graf 5: Úroveň informací o stavu životního prostředí získaných na Sumatře

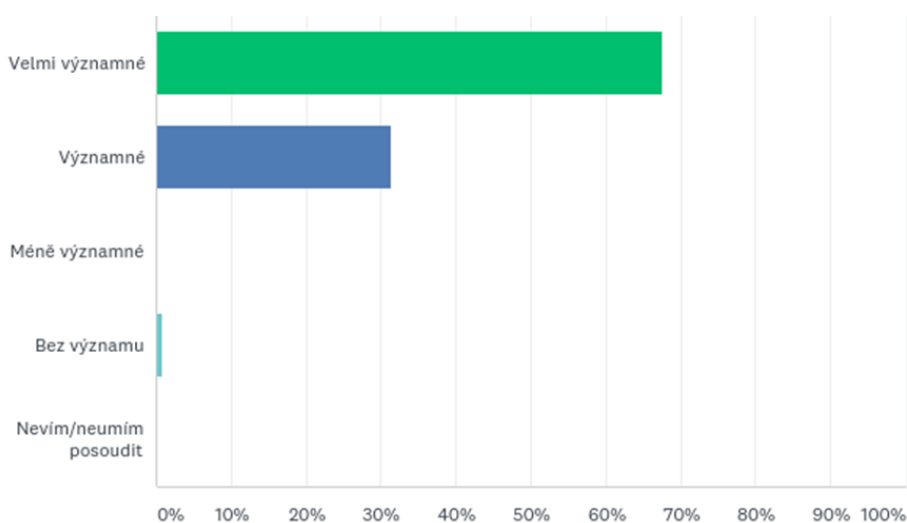

Zdroj: Dotazníkové šetření autorky (zpracováno programem Survey Monkey)

Cílem této otázky bylo zjistit, zda účastníci program hodnotí jako přínosný z hlediska získání nových informací z oblasti ekologie a životního prostředí. Bylo zjištěno, že 40 % respondentů považuje úroveň těchto informací za zcela dostačující a 34 % za dostačující. Částečná spokojenost byla zaznamenána u 21 % a jako nedostačující získané informace hodnotila 4 % dotázaných.

Otázka č. 14: Jak jsou pro vás informace o životním prostředí významné?

Graf 6: Významnost získaných informací o životním prostředí

Zdroj: Dotazníkové šetření autorky (zpracováno programem Survey Monkey)

Tato otázka navazovala na otázku č. 13 a snažila se zjistit, jestli informace, které dobrovolníci získaly o životním prostředí během pobytu na Sumatře pro ně byly významné. Tyto poznatky byly velmi významné pro 67 % a významné pro 32 % respondentů. Pouze jedna osoba zvolila možnost „bez významu“.

Otázka č. 15: Měla pro Vás účast na programu nějaké další/jiné přínosy?

Otázka č. 15 si kladla za cíl podrobněji zjistit benefity projektu získané dobrovolníky. Bylo jim zde proto umožněno uvést faktory, které z vlastního hlediska považují za přínosné. 39 % respondentů uvedlo, že nezaznamenalo jiné přínosy než ty, které byly uvedeny v předchozí otázce a blíže se k benefitům vyjádřilo 65 osob. Vyjádřili se muži i ženy, a to téměř v rovnoměrném zastoupení. Z komentářů vyplývá, že projekt přispěl ke změně vnímání světa, hodnot a způsobu života, což dobrovolníci vnímají jako pozitivní. Často zmíněn byl přechod na ekologičtější, nebo i veganský životní styl a šetrnější zacházení se zdroji po absolvování projektu, což uvádí například tento komentář (respondent č. 65): „*Uvědomila jsem si, jak málo věcí potřebuji k životu. Po návratu jsem radikálně změnila svou spotřebu kosmetiky, oblečení a všeobecně nakupování*“. Účastníci za přínos projektu považují také například to, že se během jeho trvání zvýšila jejich míra tolerance vůči lidem zastávajícím rozdílné názory. Mnohokrát byl zdůrazněn přínos projektu pro osobní rozvoj, probuzení kreativity, či přehodnocení základních životních hodnot a pohledu na svět a postoj jiných lidí, jak popsal respondent č. 105: „*Urovnání si životních hodnot, pochopení toho, co je pro mě opravdu v životě důležité. Rozvinutí duchovní stránky, díky přímému propojení s přírodou*“, nebo respondent č. 99: „*Utvrdění vo viere v dobro a nezištnosť ľudí*“.

Otázka č. 16: Stalo se během Vašeho pobytu na Sumatře něco, co na Vás zanechalo negativní dojem? Pokud ano, prosím uveďte:

Tato otázka, na rozdíl od předchozích, které byly zaměřené na zjištění přínosů, se snaží zjistit, zda účastníci během projektu prožili i nějaké události, které považují za negativní. Celkem 50 % respondentů na tuto otázku odpovědělo: „*Ano*“ a to bez ohledu nato, zda se jednalo o muže, nebo ženu. Negativní zkušenost zaznamenali účastníci ve všech časových obdobích kromě let 2011 – 2012, kdy však Sumatru navštívili pouze 3 respondenti. Negativní zážitky byly často spojeny s poznáním míry devastace vzácných ekosystémů a přístupu k životnímu prostředí ze strany místních obyvatel, což uvedl

například respondent č. 32: „*týrání divokých zvířat ze strany místních obyvatel, ničení pralesa na úkor plantáží palmy olejné*“. Záporný dojem měli dobrovolníci také při spatření životní úrovně indonéských obyvatel. Nejčastěji se však komentáře týkaly zástupců projektu. Účastníci uvedli, že chování pořadatelů bylo neprofesionální a docházelo k nekorektnímu jednání s dobrovolníky. Respondenti měli dojem, že nejsou respektováni, pokud s představiteli organizace nesdíleli stejné názory, jak uvádí tento komentář (respondent č. 46): „*Opovrhování některými dobrovolníky a jejich názory či postoji vedoucími projektu...*“ A například respondent č. 37 se k zakladateli projektu vyjádřil takto: „*Pouze osoba Milana Jeglika se může lidem jevit v určitých ohledech velmi radikální, zejména pokud jde o prosazované názory. Ale jinak je to tahoun, díky jehož osobě je projekt po pár letech tak daleko*“. Kritizována byla také částečná nekonceptnost náplně projektu a organizační schopnosti některých superdobrovolníků a jejich riskantní chování při střetu s pytláky: „*Organizační schopnosti některých super dobrovolníků. Použití dobrovolníků, bez jejich svolení, během aktivního zásahu proti pytlákům, zdálo se mi to za hranou a nezodpovědné*“ (respondent č. 29).

Otázka č. 17: Máte nějaké další komentáře týkající se osobních přínosů získaných během účasti na projektu?

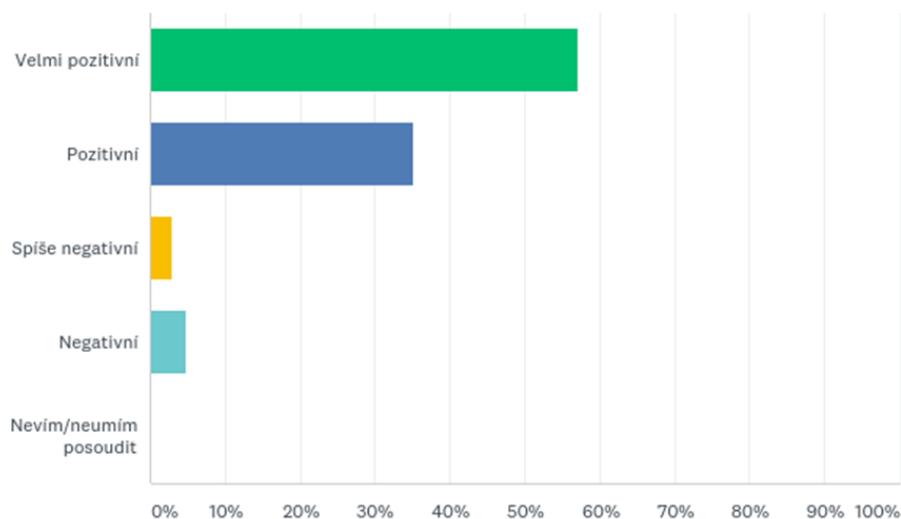
Odpověď na tuto otázku uvedlo 31 osob, většina komentářů však byla zaměřena spíše na celkové hodnocení projektu, kterému je věnována pozornost níže. Příspěvky, které se vyjadřovaly k přínosům programu zmiňovaly rozvinutí duchovní stránky, urovnání životních hodnot a získání vnitřního klidu díky propojení s přírodou. Za přínosné bylo považováno setkání se s podobně smýšlejícími lidmi, nebo také posunutí hranic vlastního strachu. V některých komentářích účastníci svoji zkušenost popisují jako život měnící a jako událost, která jim pomohla uvědomit si jakým směrem se chtějí ubírat.

5.1.4 Spokojenost dobrovolníků s aktivitami spolku Prales dětem

Závěrečný blok otázek byl zaměřen na hodnocení aktivit spolku vytvářených na Sumatře z pohledu dobrovolníků. Některé z otázek jsou také zacílené na budoucí záměry respondentů, například na to, zda chtějí i nadále spolupracovat s organizací, nebo se zapojovat do projektů s podobnou tematikou.

Otázka č. 18: Jak hodnotíte svoji celkovou spokojenost s projektem Green Life?

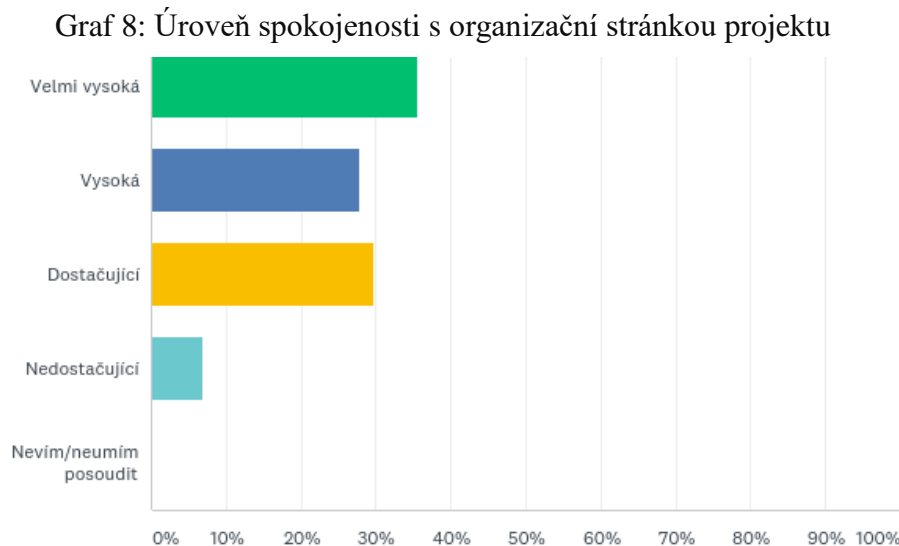
Graf 7: Celková spokojenost účastníků s projektem Green Life

Zdroj: Dotazníkové šetření autorky (zpracováno programem Survey Monkey)

Celková zkušenost dobrovolníků s projektem byla v 92 % pozitivní. Dotazovaní svoji zkušenost v 57 % označili za „*velmi pozitivní*“ a v 35 % za „*pozitivní*“. Tento zážitek byl pro 3 % „*spíše negativní*“ a pro 5 % respondentů „*negativní*“. Negativní hodnocení projektu se vyskytovalo pouze u žen a pouze u respondentů, kteří se do projektu zapojili po roce 2015. Jednotlivé aspekty ovlivňující toto hodnocení budou rozebírány v následujících otázkách.

Otázka č. 19: Jaká byla úroveň vaší spokojenosti s organizací projektu (informovanost před cestou na Sumatru, doprava na místo, pomoc při činnostech v terénu)?

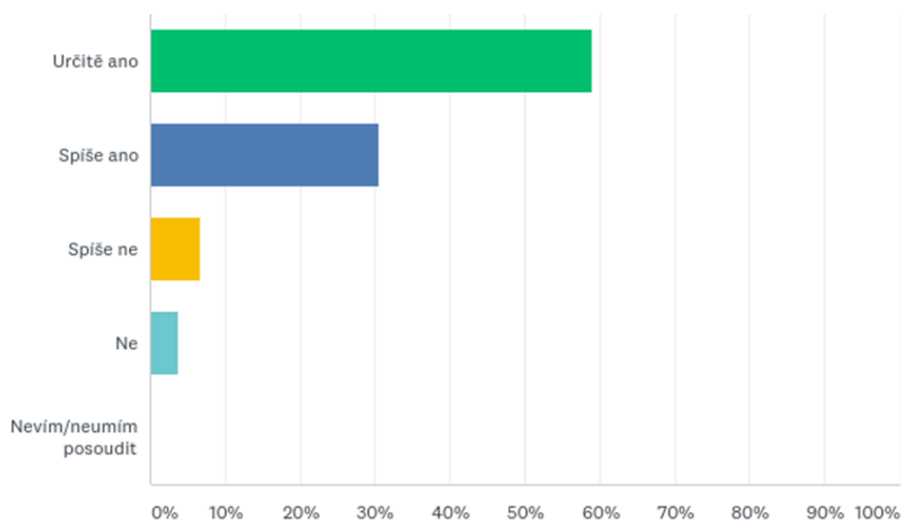

Zdroj: Dotazníkové šetření autorky (zpracováno programem Survey Monkey)

Úroveň organizační stránky projektu byla poměrně dobrá, ale 7 % respondentů ji považovalo za „nedostačující“, přičemž s výjimkou jednoho případu se jednalo o ženy. Nejvíce respondentů uvedlo, že jejich spokojenost byla „velmi vysoká“ – 34 %. Za „vysokou“ tuto úroveň označilo 29 % a za „dostačující“ 30 % respondentů. Celkem 7 z 8 respondentů, kteří zvolili možnost „nedostačující“ absolvovalo projekt v roce 2017, nebo 2018.

Otázka č. 20: Hodnotíte náplň programu jako zajímavé a plnohodnotné strávení vašeho času?

Graf 9: Hodnocení náplně programu

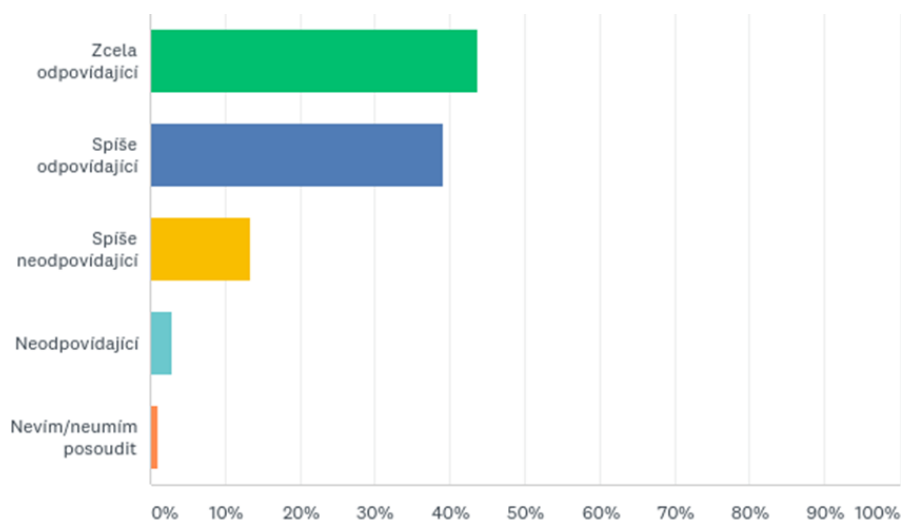

Zdroj: Dotazníkové šetření autorky (zpracováno programem Survey Monkey)

S náplní programu byla většina respondentů spokojena. Na otázku: „*hodnotíte náplň programu jako zajímavé a plnohodnotné strávení vašeho času*“, odpovědělo 59 % „*určitě ano*“, 30 % zvolilo možnost „*ano*“. Spíše negativně aktivity prováděné během programu hodnotilo 7 % a zcela negativně 4 %. Tyto zcela záporné názory se vyskytli pouze u žen, které rezervaci navštívili v posledních dvou letech.

Otázka č. 21: Jak hodnotíte výšku finančních nákladů na dobrovolnický projekt vzhledem k vašim zkušenostem s průběhem projektu?

Graf 10: Hodnocení finanční nákladnosti programu

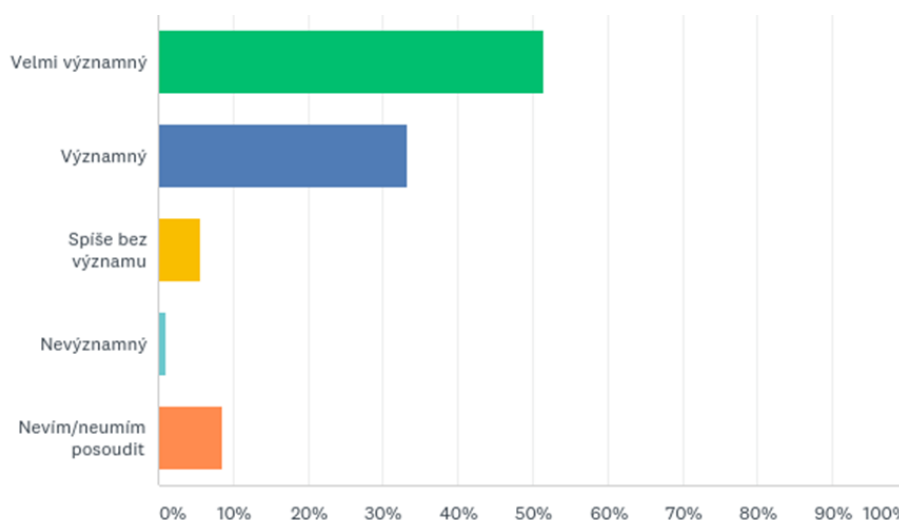

Zdroj: Dotazníkové šetření autorky (zpracováno programem Survey Monkey)

Cílem této otázky bylo zjistit, jak účastníci hodnotí výšku financí investovaných do projektu. Kromě nákladů na dopravu a pojištění musí dobrovolníci uhradit také poplatky pořádající organizaci. Ve 44 % respondenti tyto náklady hodnotili jako „*zcela odpovídající*“, ve 39 % jako „*spíše odpovídající*“, ve 13 % jako „*spíše neodpovídající*“, ve 3 % jako „*neodpovídající*“ a 1 % zvolilo možnost „*nevím/neumím posoudit*“. Za neodpovídající a spíše neodpovídající převážně považují náklady ti dobrovolníci, kteří se do programu zapojili od roku 2017.

Otázka č. 22: Jaký je podle Vás přínos spolku pro zachování a ochranu tropických deštných lesů v oblasti Sumatry?

Graf 10: Přínos spolku pro ochranu pralesů z pohledu dobrovolníků

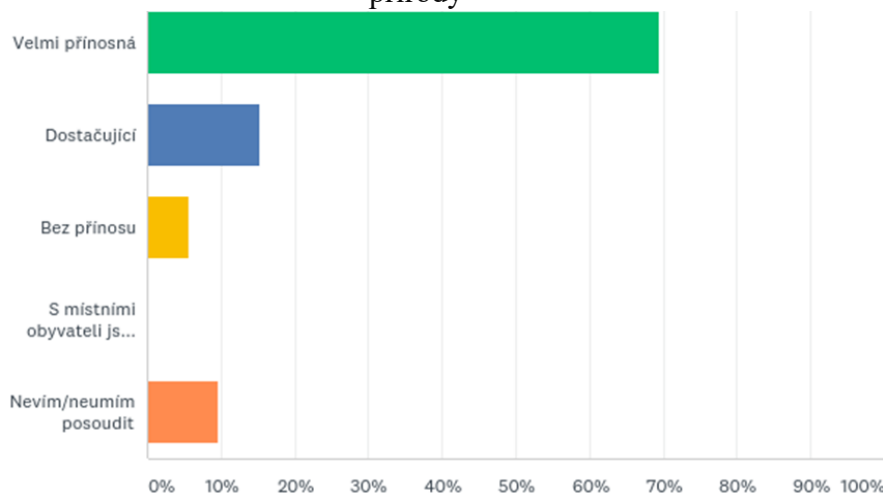

Zdroj: Dotazníkové šetření autorky (zpracováno programem Survey Monkey)

Většina respondentů považuje činnosti spolku Prales dětem z hlediska ochrany přírody a zachování tropických deštných lesů za významné. Nejvíce dotázaných tyto aktivity považuje za „*velmi významné*“, a to 51 % a dále v 33 % za „*významné*“. Názor, že aktivity jsou pro ochranu „*spíše bez významu*“ zastává 6 % respondentů, 1 % je považuje za „*nevýznamné*“. Poslední dvě zmíněné možnosti zvolily pouze ženy, a to pouze v období od roku 2017. 9 % osob se k této otázce neumělo blíže vyjádřit.

Otázka č. 23: Jak hodnotíte spolupráci spolku s místními obyvateli z hlediska ochrany přírody?

Graf 11: Hodnocení přínosu spolupráce spolku s místními obyvateli z hlediska ochrany přírody

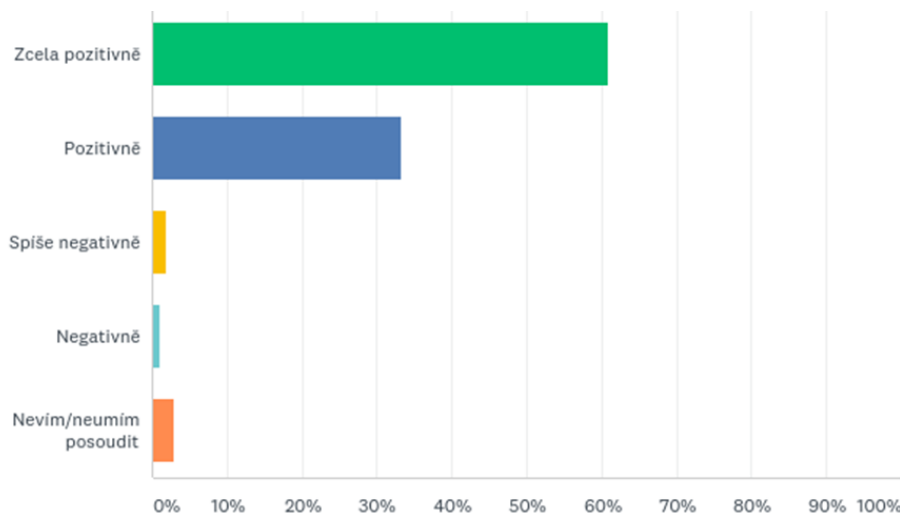

Zdroj: Dotazníkové šetření autorky (zpracováno programem Survey Monkey)

Cílem otázky bylo zjistit jak spolupráci spolku s místními obyvateli, která byla popsána zejména v kapitole 4.4, a její přínos pro ochranu přírody hodnotí respondenti. Většina dobrovolníků – 70 % spolupráci s místní komunitou považovala za „*velmi přínosnou*“ a 15 % za dostačující. Avšak 6 % respondentů se domnívá, že účast místní komunity na ochraně přírody není přínosná, tento názor se vyskytoval u respondentů, kteří se do projektu zapojili od roku 2015 do roku 2018 a to rovnoměrně u mužů i žen. Možnost „*s místními obyvateli jsem se během pobytu nesetkal*“ ne zvolil nikdo a 10 % dobrovolníků neumělo tuto otázku konkrétněji posoudit.

Otázka č. 24: Jak hodnotíte aktivity, které spolek na Sumatře vytváří?

Graf 12: Hodnocení aktivit spolku na Sumatře z pohledu dobrovolníků

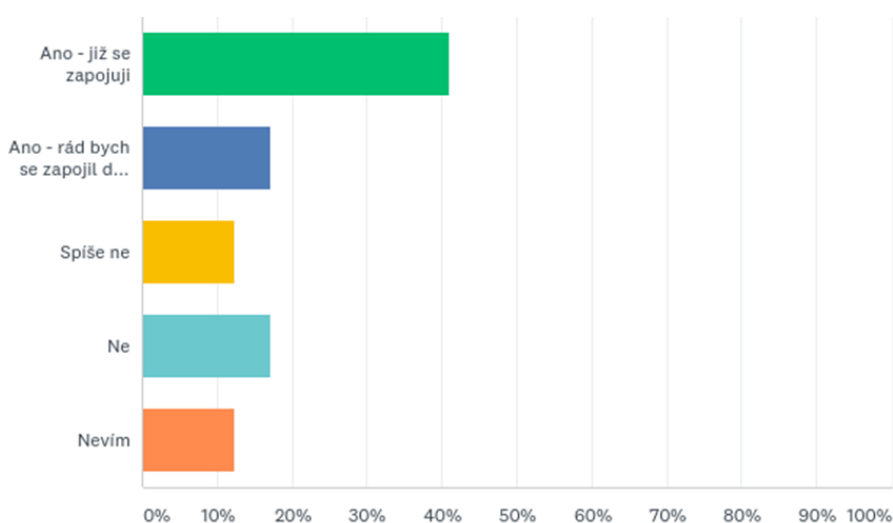

Zdroj: Dotazníkové šetření autorky (zpracováno programem Survey Monkey)

Otázka č. 24 se snaží posoudit, jak dobrovolníci celkově nahlíží na aktivity vytvářené spolkem na Sumatře. Převážná část, tedy 61 % tyto aktivity a jejich výsledky považuje za „zcela pozitivní“ a 33 % za pozitivní. Naopak spíše negativní postoj měly 2 % a zcela negativní 1 % dotázaných a 3 % dobrovolníků uvedla, že tuto otázku neumí posoudit. Tři předchozí zmíněné odpovědi se vyskytovaly pouze u žen, které se projektu zúčastnily po roce 2015.

Otázka č. 25: Chtěli byste se zapojit do aktivit spolku v České republice (propagace projektu, shromažďování finančních prostředků, atd.)?

Graf 13: Ochota dobrovolníků zapojit se do dalších aktivit spolku

Zdroj: Dotazníkové šetření autorky (zpracováno programem Survey Monkey)

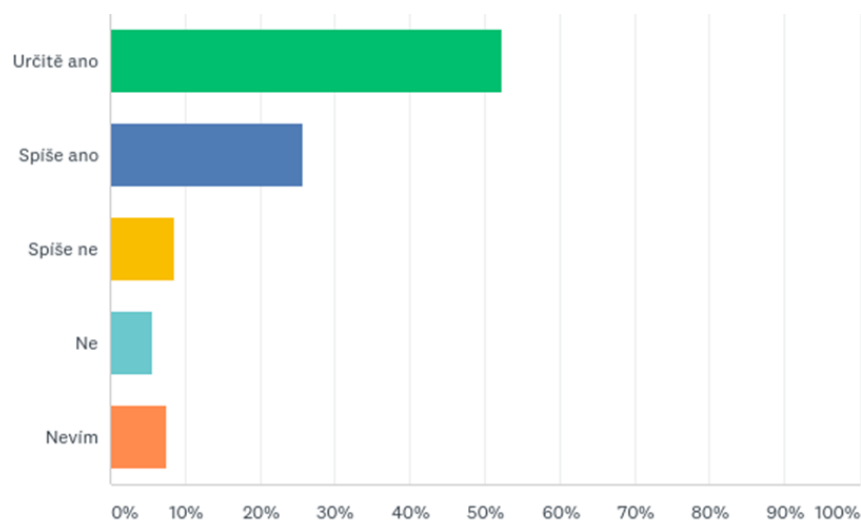
Jak bylo popsáno v kapitole 4.5.1, dobrovolníci se spolku často snaží pomáhat i v České republice. Zapojují se zejména do šíření informací o projektu a do výběru financí. Tato otázka zjišťuje, zda jsou respondenti na základě svých zkušeností ochotni zapojit se do dalších aktivit spolku. Celkem 41 % uvedlo možnost „*Ano – již se zapojuji*“ a 17 % respondentů by se rádo zapojilo, ale zatím tak nečiní. Zcela záporně na tuto otázku reagovalo 17 % a spíše záporně 12 %, 12 % dobrovolníků bylo nerozhodnutých. Poslední tři varianty volili pouze dobrovolníci, kteří Sumatru navštívili v období do roku 2015 – 2018.

Otázka č. 26: Inspirovala Vás účast na projektu Green Life k vytvoření vlastních aktivit s podobnou tematikou (projekty, plány)?

Otázka se snažila objasnit, jestli byli účastníci prostřednictvím programu Green Life inspirováni k vytváření nějakých aktivit s podobnou tematikou, tedy se zaměřením na ochranu přírody. 26 % respondentů odpovědělo kladně a uvedlo příklady těchto činností. Jednalo se zejména zavedení různých šetrných praktik, jako je eliminace odpadu, používání ekologické kosmetiky a dalších produktů, čištění svého okolí od odpadků, nebo omezení využívání živočišných produktů do každodenního života. Dobrovolníci také samostatně pořádají informační přednášky, nebo workshopy zaměřené na téma ochrany přírody pro školy nebo veřejnost, nebo vymýšlejí projekty na jejichž základě může vznikat finanční výnos, který chtějí věnovat spolku na ochranu pralesa. Příkladem je skupina dobrovolnic, která byla inspirována k vydání Pralesní kuchařky s recepty, které vznikly během jejich pobytu v kempu v rezervaci Green Life. Dalším projektem, který vytváří komunita, jež spolupracuje se spolkem Prales dětem je budování ekologické vesnice (Green Village) na Slovensku.

Otázka č. 27: Chtěli byste rezervaci na Sumatře v budoucnosti navštívit znovu?

Graf 14: Ochota dobrovolníku navštívit rezervaci znovu

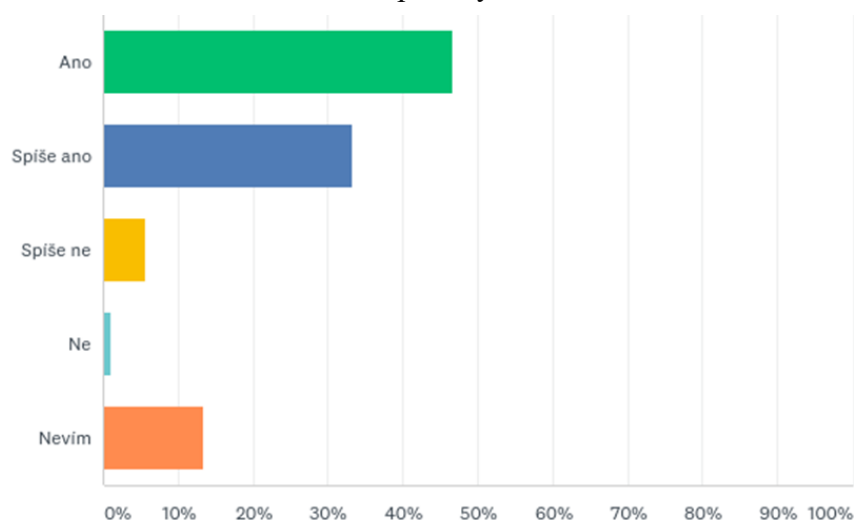

Zdroj: Dotazníkové šetření autorky (zpracováno programem Survey Monkey)

Na tuto otázku většina respondentů odpověděla kladně, 52 % by se v budoucnu určitě chtělo vrátit do rezervace a 23 % zastává spíše kladný postoj. K rozhodnutí se do rezervace již nevrátit se klonilo 6 %, odpověď „spíše ne“ zvolilo 9 %, a 8 % nebylo rozhodnuto. Záporná reakce se vyskytovala zejména u dobrovolníků, kteří se do projektu zapojili po roce 2015 a jednalo se pouze o ženy.

Otázka č. 28: Chtěli byste v budoucnosti navštívit jiný program věnující se podobné tematice – ochraně přírody?

Graf 15: Ochota dobrovolníků zúčastnit v budoucnu programů zaměřených na ochranu přírody

Zdroj: Dotazníkové šetření autorky (zpracováno programem Survey Monkey)

Většina dotázaných je také ochotna se v budoucnosti opět podílet na další programech zaměřených na ochranu přírody. Respondenti ve 47 % hlasovali pro možnost „ano“, ve 33 % „spíše ano“, v 6 % pro „spíše ne“, v 1 % pro „ne“ a 13 % zvolilo odpověď „nevím“. O své další účasti na environmentálních dobrovolnických projektech jsou přesvědčeny zejména ženy, které zvolily možnost „ano“ v 56 %, zatímco muži jen ve 27 %.

Otázka č. 29: Zaznamenali jste nějaké konkrétní pozitivní aspekty na aktivitách spolku?

U této otázky měli respondenti možnost popsat co konkrétně považují na aktivitách spolku za pozitivní. Vyjádřilo se 60 % zúčastněných, a to s rovnoměrným zastoupením mužů i žen. Pozitivní aspekty uvedli účastníci ze všech zkoumaných časových období. Účastníci považují za pozitivní především způsob, jakým se spolek snaží chránit tropický deštný les. Oceňují přímý kontakt s místními obyvateli a jejich zapojení do ochrany přírody prostřednictvím vzdělávání a zaměstnávání. Kladně je hodnocen způsob vytváření soukromé rezervace prostřednictvím výkupu dostupných pozemků a fungování protipytlácké hlídky, která je složena převážně z lokálních obyvatel. Tyto zmiňovaná pozitiva ve svém komentáři shrnuje například respondent č. 89: „*systematické získávání pozemků pod svoji správu, s tím související ochrana zvířat (ohrožených i neohrožených) na tomto území se nacházejících. Důležití je také vzdělávání místních a předávání jim informací a pracovních možností*“. Za pozitivní je považováno i působení spolku na občany v České republice, tedy šíření osvěty o stavu deštných pralesů a vytváření komunity, kterou spojuje společný záměr, podílet se na jejich ochraně., přestože se nacházejí daleko od jejich životního prostředí. Oceňována je snaha spolku přispět ke zlepšení situace na planetě prostřednictvím poskytnutí viditelného příkladu a hmatatelných výsledků a také etický kodex organizace, především transparentnost financování aktivit pouze pomocí dárců, jejichž činnost není v rozporu s hodnotami spolku.

Otázka č. 30: Zaznamenali nějaké konkrétní negativní aspekty na aktivitách spolku?

Účastníci každého zkoumaného časového úseku projektu zaznamenali na aktivitách spolku negativní aspekty, přičemž žen s tímto názorem bylo o 9 % více než mužů. Komentáře uvedlo celkem 27 osob. Procentuální zastoupení osob s negativně

hodnoceným postřehem se v jednotlivých obdobích pohybovalo od 17 do 33 %. Nejvyšší hodnota byla zaznamenána pro období 2011 – 2012, vzhledem k nízkému počtu respondentů z tohoto období se však jednalo pouze o jednu osobu. Nejvyšší počet komentářů tedy uvedli dobrovolníci z časového úseku s nejvyšší účastí, a to z let 2017 – 2018. Jak již bylo zmíněno u jedné z předchozích otázek, respondenti byli často nespokojeni s chováním zakladatelů projektu vůči jim a dalším dobrovolníkům. Respondenti uvedli, že přístup vedoucích projektu je nekompromisní až poněkud radikální, nebo i militantní, a to především v rámci protipytláckých opatření a že pro účastníky nebylo snadné vyjádřit a obhájit rozdílný názor. Předchozí tvrzení dokládá například komentář, jehož autor (respondent č. 75) za negativum považuje: *„Arogantní chování vůči dobrovolníkům, kteří nesdílejí určité názory (např. veganství), neschopnost diskuze, pochopení, respektu. Ironie je, že dobrovolníci jsou hlavní sponzoři projektu a počítám, že většina se po zkušenosti na Sumatře rozhodne finančně nepodporovat projekt. Mě to jenom mrzí, protože projekt sám o sobě je úžasný a má smysl, bohužel kvůli předchozím důvodům ho finančně nepodporuji, ale nadále fandím“*. Za negativní byly v několika případech považovány také relativně vysoké náklady pro účast na projektu. Přesto že u předchozí otázky bylo jako pozitivní označeno zacházení spolku s finančními dary a jeho transparentnost, vyskytl se i respondent s rozdílným názorem, který nakládání s penězi považoval za nejasné. Vyskytl se také názor, že práce spolku s místní komitou je nedostatečná, nebo že k ní jeho reprezentanti přistupují nevhodným arogantním způsobem. U předchozí otázky však byla práce s místní komunitou často uváděna jako pozitivní aspekt.

Otázka č. 31: Zaznamenali jste během spolupráce se spolkem Prales dětem něco, co by podle Vás bylo potřeba změnit, nebo vylepšit?

Téměř polovina, tedy 43 % respondentů ze skupiny mužů i žen uvedlo, že zaznamenali během účasti na projektu prostor pro změnu k lepšímu. Nejvíce postřehů uvedli účastníci, kteří navštívili rezervaci v letech 2017 – 2018, vyjádřilo přesně 50 % z tohoto období. Z komentářů vyplývá, že respondenti by ocenili změnu jednání a rozvinutí partnerského přístupu založeného na slušnosti, odborných znalostech o problematice a nevojenském přístupu a také poskytnutí zpětné vazby za práci, kterou během programu odváděli. Většina komentářů se týkala samotného průběhu dobrovolnického programu na Sumatře a jeho organizace. Respondenti uvedli, že by bylo vhodné zavést kritéria pro účast na projektu, aby se nestávalo, že někteří dobrovolníci

jsou vedeni pouze osobními motivacemi a touhou cestovat a nejsou příliš ochotní se zapojovat do pracovních činností, což popisuje mimo jiné následující komentář: *„Možná nějak nastavit kritéria pro výběr účastníků. Někdy projekt láká lidi, kteří účast na projektu berou jako dovolenou a jejich skutečná motivace nekoresponduje s myšlenkami spolku. Jejich účast je jen jakousi pózou a nemyslím si, že spolek potřebuje peníze takových lidí, lidí kteří nemají předpoklady pro to, aby v budoucnu něco změnili“* (respondent č. 80). Dalším zmiňovaným bodem je rovnoměrné rozdělení aktivit, a to zejména pracovních, mezi jednotlivé týmy dobrovolníků, aby nedocházelo k velmi rozdílným prožitkům v rámci konkrétních skupin. Doporučená je také změna organizace a větší zapojení proškolených super dobrovolníků, jak uvádí respondent č. 16: *„Ano, je potřeba zavést jasné procesy - školení superdobrovolníků, definování, co dělat v různých situacích. Milan se Zuzkou by měli práci více delegovat, aby bylo možné ji stíhat. Například komunikace s přihlášenými dobrovolníky, tu vidím jako nedostatečnou“*.

Otázka č. 32: Máte nějaké další komentáře ke zkušenostem s projektem Green Life?

Na závěr dotazníku měli respondenti možnost, se libovolně vyjádřit k jejich zkušenostem s projektem. Většinou pozitivně laděné komentáře uvedlo 34 osob. Respondenti v nich zdůrazňují, že i přes jistou kritiku považují projekt za velmi přínosný: *„Celková zkušenost je ok, jedna z nejsilnějších...jen by to chtělo šířit kolem sebe víc pozitivní energie a doporučila bych nevytvářet uzavřenou komunitu, být více open-minded“* (respondent č. 31), nebo svoji zkušenost popisují ryze kladně, a to například takto: *„Líbí se mi naprostá transparentnost a upřímnost v komunikaci s lidmi, kteří projekt podporují, přímé jednání. Vím přesně kde jsou moje peníze využity na rozdíl od jiných neziskových organizací“* (respondent č. 101), nebo byl oceněn rozsah projektu a jeho přístupnost: *„Zřejmě pro Čecha nejpřístupnější dobrovolnický program na ochranu deštných pralesů. Naprosto nesouměřitelné s různými dalšími pokusy“* (respondent č. 74).

5.2 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

Účelem dotazníkového šetření bylo zjistit odpovědi na výzkumné otázky.

a) Specifické výzkumné otázky

1. Jaká byla motivace k účasti na dobrovolnickém projektu?

Bylo zjištěno že, jednotlivci byli pro zapojení se do projektu Green Life často motivováni osobními zájmy, s cílem získat nové zážitky a zkušenosti vedoucí k osobnímu rozvoji, nebo v projektu spatřovali příležitost k cestování, a to na odlehlá většinou hůře přístupná místa a způsob, jak strávit aktivním, netradičním způsobem dovolenou. Respondenti také uvedli, že je motivovala nutnost opustit stereotypní život a možnost najít podnět pro jeho změnu. Neméně důležitou motivací bylo pomáhat, a to vzhledem k zaměření projektu, na ochraně životního prostředí. Často zmiňovaným záměrem bylo poznávat divokou přírodu šetrným způsobem a zároveň přispět k jejímu zachování.

2. Jak účastníci hodnotí svou zkušenost s projektem Green Life? Jaký přínos jim tento projekt poskytl?

Z hlediska přínosů si respondenti nejvíce cenili možnosti podílet se na ochraně tropického deštného lesa, pomocí čehož získali nebo rozšířili převážně vysoce ceněné poznatky o stavu životního prostředí v oblasti Sumatry. Za důležitý také považovali přínos projektu pro osobní rozvoj a získání zkušeností prostřednictvím vycestování mimo Českou republiku. V komentářích účastníci benefity popsali konkrétně a uvedli například, že jim projekt napomohl k ujasnění si životních hodnot, k rozvoji duchovní stránky, k získání velmi ceněných přátelství a k přechodu na ekologičtější způsob života.

Z odpovědí vyplývá, že 92 % dotázaných považuje svoji zkušenost s projektem Green Life za pozitivní a vyjádřili se o ní jako o události, která jim změnila život k lepšímu, pomohla jim poznat reálnou podobu světa a přispěla k jejich potřebě chovat se zodpovědněji k přírodě i ostatním lidem. Přesto však 50 % respondentů prožilo události, které na nich zanechali negativní dojem. Jednalo se většinou o neshody s organizátory projektu, zejména pak s jeho zakladatelem. Dobrovolníci si připadali být diskriminováni, pokud nesdíleli stejné hodnoty jako například veganství a názory o ochraně přírody, které nezdědka popisovali jako poněkud radikální. Uvedli, že bylo těžké s organizátory diskutovat a obhájit svůj názor. Někteří respondenti také nebyli spokojeni s prací superdobrovolníků a doporučovali jejich lepší proškolení, zejména pro případ nestandardních situací, jako je zranění a podobně a větší organizovanost aktivit, tak aby

byla jejich náplň pro jednotlivé skupiny vyvážená a nebyly v ní velké rozdíly. Negativní názory se objevovali u účastníků projektu ze všech časových období. Dá se tedy předpokládat, že celková zkušenost a spokojenost je ovlivněna zejména tím kdo na dobrovolníky během jednotlivých turnusů dohlíží, případně i složením týmu dobrovolníků. Objevovali se i občasné zmínky o netransparentnosti a nejasném nakládání s finančními prostředky. Více dobrovolníků však uvedlo, že účastí na projektu se přesvědčilo o využití peněz deklarovaným způsobem.

3. Jak účastníci hodnotí aktivity spolku na Sumatře, a jak nahlíží na jejich výsledky?

Účastníci výzkumu hodnotí aktivity spolku převážně jako velmi významné pro ochranu tropického pralesa a ohrožených živočichů. Koncept založený na vykupování pozemků, vytváření soukromé rezervace a monitorování oblasti pomocí fotopastí hodnotí kladně a považují ho za jednoduché a efektivní řešení, které vede k zabránění šíření plantáží průmyslových plodin. Za přínosnou považují spolupráci spolku s místní komunitou a oceňují, že se organizace podílí na zaměstnávání a environmentálním vzdělávání místních obyvatel. Vyskytly se však i názory, že zapojení Indonésanů je nedostatečné, či nevhodné, protože zmíněná Tygří hlídka je školena pro zásahy vůči pytlákům a někteří respondenti se obávali, aby se u této hlídky nerozvinul příliš vojenský přístup a nedocházelo tak ohrožení ať už místní nebo i ze zahraničí pocházejících osob.

b) Hlavní výzkumná otázka:

Jaké jsou přínosy dobrovolnického programu Green Life, z pohledu zúčastněných dobrovolníků?

Z pohledu dobrovolníků spolek Prales dětem významně přispívá k ochraně tropického deštného lesa na severu Sumatry. Za pozitivní účastníci výzkumu považují šíření osvěty v rámci lokální indonéské komunity, ale i v České republice, kde pořádají přednášky, či výukové programy na školách. Za přínosné považují také to, že má projekt rozrůstající se skupinu podporovatelů, které spojuje podobné smýšlení a snaha zmírnit devastaci životního prostředí. Jednotlivci tak díky projektu získávají cenná přátelství, inspiraci a možnost spolupráce a sdílení dalších aktivit pro ochranu přírody.

DISKUSE

Dobrovolnictví je fenomén, u kterého v poslední době vzrůstá popularita a jednotlivci se do takových programů přihlašují za účelem pomáhat, ale i rozvinout osobní stránku (Hustix a Lammertyn, 2003). Průměrně 70 % dobrovolníků zpravidla tvoří ženy, (Bang a Ross, 2009) a je tomu tak i v případě zkoumaného dobrovolnického projektu Green Life pořádaného českým spolkem Prales dětem. Přestože významná část dobrovolnických programů je zaměřena na studenty a mládež (McDougle et al., 2010; Butcher a Einolf, 2017), do projektu Green Life se hlásí účastníci z různých věkových skupin. Nejvíce participantů dotazníkového šetření bylo starší 31 let a druhou nejpočetnější skupinou byli účastníci ve věku 23 – 26 let. Studenti tvořili 32% zkoumaného vzorku a celkem 18 osob z této skupiny se věnovalo studijnímu oboru s tematikou související s ekologií, či biologií, ochranou životního prostředí, nebo mezinárodními vztahy a 11 respondentů bylo také zaměstnáno v podobném odvětví. Studijní či pracovní zaměření až třetiny dobrovolníků obvykle souvisí s náplní zvoleného dobrovolného programu (Tienssen, 2012). V případě projektu Green Life se tato spojitost vyskytla u 23 % respondentů. Pro 80 % dotázaných se jednalo o první zkušenost s dobrovolnictvím a 20 % již mělo zkušenost jinými programy, zaměřenými zejména na výuku jazyků a rovněž na ochranu životního prostředí, což je napříč dobrovolnickým sektorem častým jevem (Lupoli, 2014; Lough, 2009). Většina účastníků výzkumu navštívila rezervaci jedenkrát, avšak 20 % vycestovalo na Sumatru opakovaně. Nejvíce respondentů navštívilo rezervaci v letech 2017 – 2018, což souvisí se vzrůstajícím povědomím o organizaci a zejména s rozšířením rezervace a vybudováním dalšího kempu v roce 2018 (Green Life Newsletter, 2018).

V posledních dekádách není motivací pro dobrovolnictví pouze altruismus a touha pomáhat, ale účastníci od programů rovněž očekávají přínos pro osobní stránku (Rehberg, 2005), což potvrzují i výsledky dotazníkového šetření. Za altruistickou motivaci lze, vzhledem k zaměření projektu považovat, zejména touhu přispět k ochraně životního prostředí, kterou za velmi významnou považovalo 68 % respondentů. Na základě komentářů, které respondenti uvedli, lze říci, že byli motivováni podobnými faktory, jako popisuje Campbell a Smith (2006), tedy uvědoměním si rizika vymření živočišných druhů; možností pozorovat a učit se prostřednictvím sledování megafauny a oceněním její estetické hodnoty; a duchovními hodnotami, tedy vnímáním člověka jako součásti přírody. Přispět k osobnímu rozvoji prostřednictvím účasti na projektu si přálo 78 %

dotázaných. Touha získat nové zkušenosti a znalosti a rozvíjet sociální vazby je často zaznamenaným motivem (Bang a Ross, 2009). Na rozdíl od jiných případových studií účastníci projektu Green Life nebyli příliš vedeni snahou přispět ke kariéernímu růstu (Sherraden et al., 2008; McGloin a Georgeo, 2015), což může souviset s tím, že participanti byli často ovlivněni takzvanými terapeutickými motivacemi (Yanay a Yanay, 2008). Účastníci zmínili například potřebu změnit prostředí, opustit stereotyp a hektický způsob života, či získat odstup od svých problémů. Podstatné nebylo ani zlepšení jazykových dovedností podobně jako v případě studie, kterou provedla Rebecca Tienssen (2012), což může být do značné míry ovlivněno tím, že dobrovolníci jsou obeznámeni s faktem, že budou většinu času trávit ve skupině složené z českých a slovenských občanů. Použití cizích jazyků, zejména angličtiny je však nezbytné v případě komunikace s místními obyvateli.

Na přínos dobrovolnických programů lze nahlížet jak z hlediska celospolečenského, tak i individuálního (Kolomazník a Šimečková, 2017). Dle názoru respondentů převažují osobní individuální přínosy projektu nad profesními, avšak přispět k odbornému zdokonalení nebylo ani jejich podstatnou motivací. Podobně jako uvádí odborná literatura (Marková, 2017; Pillmer et al., 2010) byla zkušenost s projektem z osobního hlediska přínosná pro navázání nových sociálních vazeb, zbavení se strachu a posunutí hranic, změny životních hodnot a získání zkušeností během samostatného cestování.

Konkrétními příklady celospolečenských přínosů činností spolku je aktivní ochrana pralesa na Sumatře, šíření osvěty o stavu životního prostředí, environmentální vzdělávání v Indonésii i v České republice, a to díky zapojení veřejnosti. Dá se předpokládat, že tyto přínosy z širšího hlediska přispívají k utváření hodnot pro jednotlivce i společnost, k podpoře aktivního občanství, k rozvíjení zájmů o veřejné dění a k vytvoření prostoru pro sdílení a výměnu zkušeností (Marková, 2017; Smith et al., 2010). Dobrovolnictví je dále přínosné i z pohledu organizace (Hladká, 2008). Spolku Prales dětem dobrovolníci pomáhají formou šíření informací o jejich aktivitách, pomoci s výběrem financí a zejména aktivní pomocí v pralesu na Sumatře.

Z hlediska ochrany přírody dobrovolníci projekt Green Life považují za velmi významný. Za méně než 10 let fungování, se spolku podařilo vytvořit soukromou rezervaci o rozloze 107 ha, jejíž ochranu plánuje zajistit na dobu minimálně 50 let (Spolek Prales dětem, 2017d). Toto konání může mít velký vliv pro podporu zachování ekologicky velmi hodnotného ekosystému Leuser (Whitten et al., 2000), jehož značná

část již byla v minulosti ztracena v důsledku i nadále probíhajících aktivit, jako je těžba dřeva a tvorba plantáží průmyslových plodin (Carpenter et al., 2006; Marchal a Hill, 2009).

Pro lokální obyvatele je přítomnost dobrovolníků přínosná například pro mezikulturní výměnu, podpoření hrdosti vůči vlastní komunitě a kultuře (Milne et al., 2018). V dotazníkovém šetření respondenti uvedli, že díky spolku se mezi místní obyvatele šíří pozitivní příklad, zejména v oblasti zacházení s odpadem. Zároveň dochází také k vzájemnému předávání informací, kdy Indonésané jsou dobrovolníkům průvodci džunglí a ti jim naopak poskytují například náhled na problematiku palmového oleje z širšího měřítka. Přítomnost dobrovolníků v okolí rezervace Green Life přináší komunitě také ekonomické příležitosti. Tyto přínosy zmiňuje například také McGeehe a Andereck, 2008, nebo Milne et al., 2018.

Zkoumaný dobrovolnický program lze na základě určitých parametrů, jako je jeho délka, náplň, nebo i vnímání a motivace dobrovolníků zařadit spíše mezi projekty spadající pod takzvaný volunturismus (Franco a Shahrokh, 2015; Woosnam a Lee, 2011). Podobně, jako uvádí Wearing a McGehee (2013) u některých dobrovolníků prostřednictvím absolvování projektu došlo k frustraci z uvědomění si skutečného rozsahu devastace životního prostředí. Důvodem pro vznik tohoto jevu může být například naivní pohled dobrovolníku a nedostatek informací o skutečném stavu životních podmínek v jiných zemích světa (McLennan, 2014).

Na základě výsledků dotazníkového šetření je možné, i přes jisté negativní ohlasy, které se vyskytovaly zejména u žen zúčastněných v posledních letech, projekt Green Life považovat za přínosný, ať už pro osobní stránku zúčastněných, tak i pro místní komunitu a zachování vzácného ekosystému na Sumatře i pro ochranu přírody v širším kontextu.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce zabývající se zejména dobrovolnictvím je členěna do dvou hlavních částí. První, teoretická část je rozdělena na tři kapitoly. V první z nich je pozornost věnována vymezení dobrovolnictví, jeho historii a vývoji a důraz je vzhledem k celkovému zaměření práce kladen také na mezinárodní dobrovolnictví, dobrovolnictví ve vztahu k ochraně přírody, na motivace pro zapojení se do takovýchto programů a z toho plynoucí benefity.

Mezinárodní dobrovolnictví přispívá k mezikulturní výměně a předávání informací v rámci různorodých komunit, prostřednictvím osobní zkušenosti. Vzhledem k postupně se rozšiřující vzájemné provázanosti jednotlivých částí světa, je důležitý i rozvoj recipročního pochopení pro kulturní odlišnosti, k čemuž může podpora mezinárodní dobrovolné služby výrazně přispět.

Se zvyšováním povědomí veřejnosti o globálních environmentálních problémech, narůstá také snaha jednotlivců přispět ke zpomalení trendů vedoucích ke vzniku rozsáhlých disturbancí. Dobrovolnictví může mít pro ochranu přírody značný přínos, je však podstatné udržet kritický přístup a zaměřit se na jeho pozitivní i negativní důsledky a odpovědnost k lokálním obyvatelům.

Motivace pro zapojení se do dobrovolnictví vychází, jak z potřeby pomáhat druhým, tak i z touhy změnit, nebo něco vylepšit ve vlastním životě a na základě osobních preferencí si jednotlivci vybírají programy s určitým poměrem těchto dvou složek.

V další kapitole byla pozornost zaměřena na stav životního prostředí v oblasti Sumatry. Byly popsány důvody a vývoj odlesňování, i jeho dopady, jako je například rozsáhlý úbytek habitatu pro ohrožené živočichy a obecně biodiverzity, ovlivnění uhlíkové cyklu, nebo zpřístupnění významných lokalit pro ilegální aktivity, jako je pytláctví a podobně.

V závěru teoretické části byl popsán spolek Prales dětem a rezervace Green Life, kterou za spolupráce dobrovolníků na Sumatře vytváří. Cílem aktivit organizace je zpomalit negativní dopady antropogenních činností a přispět k zachování jedinečného ekosystému Gunung Leuser a za tímto účelem již do Indonésie během jejího desetiletého působení vycestovalo více než 600 dobrovolníků převážně z České republiky.

Praktická část práce je zaměřena na popis a sumarizaci výsledků dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo 124 dobrovolníků se zkušeností s projektem Green Life, použity však byly pouze kompletní formuláře od 106 respondentů. Uvedené osobní údaje

o respondentech slouží k charakterizování výzkumného vzorku, a tedy poskytnutí kontextu k získaným odpovědím týkajících se motivací a přínosů projektu.

Častou motivací pro účast na projektu byla touha přispět k osobnímu rozvoji, či nespokojenost se stereotypním způsobem života. Neméně důležitým důvodem je v tomto konkrétním případě snaha pomoci chránit hodnotný ekosystém a zejména megafaunu, která má pro dobrovolníky velkou symbolickou hodnotu.

Přínosy spolku jsou z hlediska respondentů jak osobní, tak celospolečenské a souvisí zejména s environmentálním vzděláváním a přímou ochranou pralesa, která je považována za významnou. Dobrovolníci si častou váží přispění programu ke změně jejich života, a to zejména k zaměření se na zmírnění ekologických dopadů svého každodenního jednání, nebo k vytváření komunity, kde mohou sdílet podobné názory a snažení. Dále je oceňována spolkem šířená osvěta a vlastní iniciativa pro zachování tropických deštných pralesů, jejíž výsledky jsou viditelné.

V dotazníkovém šetření však byly zaznamenány i negativní zkušenosti dobrovolníků, týkající se především komunikace s hlavními organizátory. Přestože respondenti záměry a výsledky projektu hodnotí kladně, tyto zážitky přispívají ke zhoršení jejich celkového náhledu na spolek a v některých případech jsou pak dobrovolníci motivováni k přerušování spolupráce s organizací. Tyto postřehy však organizátorům projektu mohou poskytnout reflexi, a tedy jim pomoci určit na co se mají směřovat k dobrovolníkům a jejich spokojenosti s programem zaměřit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ABOOD, Sinan A., Janice Ser HUAY LEE, Zuzana BURIVALOVA, John GARCIA-ULLOA a Lian Pin KOH. Relative Contributions of the Logging, Fiber, Oil Palm, and Mining Industries to Forest Loss in Indonesia. *Conservation Letters*. 2015, **8**(1), 58 - 67.

ADITAMA, Tjandra Yoga. Impact of haze from forest fire to respiratory health: Indonesian experience. *Respirology*. 2000, **5**(2), 169 - 174.

AFRIYANTI, Dian, Carolien KROEZE a Asmadi SAAD. Indonesia palm oil production without deforestation and peat conversion by 2050. *Science of the Total Environment*. 2016, (557 - 558), 562 - 570.

ACHARD, Frederic, Hugh D. EVA, Hans-Jurgen STIBIG, Philippe MAYAUX, Javier GALLEGO, Timothy RICHARDS a Jean-Paul MALINGREAU. Determination of Deforestation Rates of the World's Humid Tropical Forests. *Science*. 2002, **297**(5583), 999 - 1002.

AULD, Graeme, Lars H. GULBRANDSEN a Constance L. MCDERMOTT. Certification Schemes and the Impacts on Forests and Forestry. *The Annual Review of Environment and Resources*. 2008, **2008**(33), 187 - 211.

AMALRIC, Franc. Challenges in the Governance of North–South Solidarity in the Age of Globalization. *Development*. The Society for International Development, 2000, **43**(4), 6 - 10.

ANHEIER, Helmut K. a Lester M. SALAMON. Volunteering in Cross-National Perspective: Initial Comparisons. *Law and Contemporary Problems*. Duke University School of Law, 1999, **62**(4), 43 - 65.

ATHTHORICK, T. Alief, Dede SETIADI, Yohanes PURWANTO a Edi GUHARDJA. Vegetation stands structure and aboveground biomass after the shifting cultivation

practices of Karo People in Leuser Ecosystem, North Sumatra. *Biodiversitas*. 2012, **13**(2), 92 - 97.

BANG, Hyejin a Stephen D. ROSS. Volunteer Motivation and Satisfaction. *Journal of Venue and Event Management*. 2009, **1**(2), 61 - 77.

BEUKERING, Pieter J.Hvan, Herman S.J. CESAR a Marco A. JANSSEN. Economic valuation of the Leuser National Park on Sumatra, Indonesia. *Ecological Economics*. 2003, **44**(1), 43 - 62.

BONSDORFF, Mikaela B. von a Taina RANTANEN. Benefits of formal voluntary work among older people. A review. *Aging Clinical and Experimental Research*. 2010, **23**(3), 162 - 169.

BROWN, Ellie a Michael F. JACOBSON. *Cruel oil: How Palm Oil Harms Health, Rainforest & Wildlife*. Center for Science in the Public Interest. Washington, 2005.

BUKIT LAWANG TRUST. Wildlife Monitoring. *Volunteer World* [online]. 2018 [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <https://www.volunteerworld.com/volunteer-program/wildlife-monitoring-in-indonesia-bukit-lawang>

BUTCHER, Jacqueline a Christopher J. EINOLF. *Perspectives on Volunteering: Voices from the South*. Swizerland: Springer International Publishing Switzerland, 2017. ISBN 978-3-319-39897-6.

CAMPBELL, Lisa M. a Christy SMITH. What Makes Them Pay? Values of Volunteer Tourists Working for Sea Turtle Conservation. *Environmental Management*. Springer Science+Business Media, 2006, **38**(1), 84 - 98.

CARLSON, Kimberly M., Robert HEILMAYR, Holly K. GIBBS, et al. Effect of oil palm sustainability certification on deforestation and fire in Indonesia. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 2018, **115**(1), 121 - 126.

CARPENTER, Stephen R., Ruth DEFRIES, Thomas DIETZ, Harold A. MOONEY, Stephen POLASKY, Walter V. REID a Robert J. SCHOLES. Millennium Ecosystem Assessment: Research Needs. *Science*. 2006, **314**(5797), 257 - 258.

DANIELSEN, Finn, Hendrien BEUKEMA, Neil D. BURGESS, et al. Biofuel Plantations on Forested Lands: Double Jeopardy for Biodiversity and Climate. *Conservation Biology*. 2008, **23**(2), 348 - 358.

DAVIS SMITH, Justin. Volunteering and social development. *Voluntary Action*. 2000, **3**(1), 9 - 23.

DEVEREUX, Peter. *International Volunteers: Cheap help or transformational solidarity toward sustainable development*. Perth, Australia, 2010. Dissertation. Murdoch University.

DSZ. Erasmus+ mládež: Příklady dobré praxe v oblasti Evropské dobrovolné služby. *Dům zahraniční spolupráce*. 2016.

EDUCATIONAL, AUDIOVISUAL & CULTURE EXECUTIVE AGENCY a DIRECTORATE GENERAL EDUCATION AND CULTURE. VOLUNTEERING IN THE EUROPEAN UNION: Final Report submitted by GHK. *Study on Volunteering in the European Union Final Report*. 2010, 17 February 2010.

EULER, Michael, Stefan SCHWARZE, Hermanto SIREGAR a Matin QAIM. Oil Palm Expansion among Smallholder Farmers in Sumatra, Indonesia. *Journal of Agricultural Economics*. 2016, **67**(3), 658 - 676.

FIO BANKA. *Transparentní účet spolku Prales dětem* [online]. 2018 2018 [cit. 2018-10-24].

Dostupné

z:

<https://ib.fio.cz/ib/transparent?a=2600885307&f=01.09.2018&t=30.09.2018>

FITZHERBERT, Emily B., Matthew J. STRUEBIG, Alexandra MOREL, Finn DANIELSEN, Carsten A. BRUHL, Paul F. DONALD a Ben PHALAN. How will oil

palm expansion affect biodiversity?. *Trends in Ecology and Evolution*. 2008, **23**(10), 538 - 545.

FOUNDATION FOR ENVIRONMENTAL EDUCATION. Our work. *Foundation for Environmental Education: Positive change on a global scale* [online]. Copenhagen, 2018 [cit. 2018-10-24]. Dostupné z: <http://www.fee.global/our-work/>

FRANCO, Eriko Lopez a Thea SHAHROKH. The Changing Tides of Volunteering in Development: Discourse, Knowledge and Practice. *IDS Bulletin*. Oxford, USA, 2015, **46**(5), 17 - 28.

FRIČ, Pavol a Martin VÁVRA. *Tři tváře komunitního dobrovolnictví: Neformální pomoc, organizovaná práce a virtuální aktivismus*. Praha: Občanské sdružení AGNES ve spolupráci s občanským sdružením HESTIA, 2012. ISBN 978-80-903696-9-6.

FSC ČESKÁ REPUBLIKA. O FSC. *FSC Česká republika: Forest Stewardship Council* [online]. Fairwood, 2009 [cit. 2018-10-29]. Dostupné z: <http://www.czechfsc.cz/o-fsc.html>

FSC. What we do: Projects and Initiatives: From strengthening standards to empowering people, a lot of work goes into responsible forest management. *FSC, Forest for all forever* [online]. Forest Stewardship Council, 2018 [cit. 2018-10-29]. Dostupné z: <https://ic.fsc.org/en/what-is-fsc/what-we-do>

GABBERT, Bill. Fires in Sumatra smoke out Singapore. *Wildfire Today: Wildfire news and opinion* [online]. 2018 [cit. 2018-11-01]. Dostupné z: <https://wildfiretoday.com/2013/06/21/fires-in-sumatra-smoke-out-singapore/>

GAVEAU, David. How selective logging could help protect Indonesia's forests. *Forest News* [online]. Center for International Forestry Research (CIFOR), 2018 [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://forestsnews.cifor.org/22924/how-selective-logging-could-help-protect-indonesias-forests?fnl=en>

GAVEAU, David L.A., Hagnyo WANDONO a Firman SETIABUDI. Three decades of deforestation in southwest Sumatra: Have protected areas halted forest loss and logging, and promoted re-growth?. *Biological Conservation*. 2007, **134**(4), 495 - 504.

GIAP, Tan Khee, Mulya AMRI, Nurina MERDIKAWATI a Nursyahida Binte AHMAD. *2015 Annual Competitiveness Analysis And Development Strategies For Indonesian Provinces*. Singapore: World Scientific Publishing, 2017. ISBN 978-981-3148-36-9.

GILL, Scherto. Overseas students' intercultural adaptation as intercultural learning: a transformative framework. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*. 2007, **37**(2), 167 - 183.

GLOBAL CONSERVATION. Leuser Ecosystem, Sumatra, Indonesia. *Global Conservation* [online]. 2018 [cit. 2018-11-01]. Dostupné z: <http://globalconservation.org/projects/leuser-national-park-indonesia/>

GOODWIN, Harold. Tourism, Good Intentions, and the Road to Hell: Ecotourism and Volunteering. *Brown Journal of World Affairs*. 2015, **22**(1), 37 - 50.

GREEN LIFE NEWSLETTER. *Spolek Prales dětem* [online]. 2018 [cit. 2018-11-01]. Dostupné z: http://pralesdetem.cz/wp-content/uploads/2018/05/newsleter_duben_2018_.pdf

GUTENTAG, Daniel A. The Possible Negative Impacts of Volunteer Tourism. *International Journal of Tourism Research*. 2009, **11**(6), 537–551.

GUTTENTAG, Daniel. Volunteer Tourism: As Good as It Seems. *Tourism Recreation Research*. 2011, **36**(1), 69 - 74.

HANSEN, Matthew C., Stephen V. STEHMAN, Peter V. POTAPOV, Belinda ARUNARWATI, Fred STOLLE a Kyle PITTMAN. Quantifying changes in the rates of forest clearing in Indonesia from 1990 to 2005 using remotely sensed data sets. *Environmental Research Letters*. 2009, **4**(3), 1 - 12.

HESTIA. Historie dobrovolnictví. *Dobrovolnik.cz* [online]. Hestia, 2010 [cit. 2018-10-18]. Dostupné z: <https://www.dobrovolnik.cz/z-dobrovolnictvi-aktualne/historie-dobrovolnictvi>

HINE, Rachel, Jo PEACOCK a Jules PRETTY. Evaluating the impact of environmental volunteering on behaviours and attitudes to the environment. *Report for BTCV Cymru*. University of Essex, 2008.

HLADKÁ, Marie. Význam dobrovolnictví jako specifického lidského zdroje. *Centrum pro výzkum neziskového sektoru*. Ekonomicko-správní fakulta MU, 2008.

HOWARD, Jo a Danny BURNS. Volunteering for Development within the New Ecosystem of International Development. *IDS Bulletin*. 2015, **46**(5), 5 - 16.

HUAY LEE, Janice Ser, Sinan ABOOD, Jaboury GHAZOU, Baba BARUS, Krystof OBIDZINSK a Lian Pin KOH. Environmental Impacts of Large-Scale Oil Palm Enterprises Exceed that of Smallholdings in Indonesia. *Conservation Letters*. 2014, **7**(1), 25 - 33.

CHAVES, Óscar M., Kathryn E. STONER a Víctor ARROYO-RODRÍGUEZ. Differences in Diet Between Spider Monkey Groups Living in Forest Fragments and Continuous Forest in Mexico. *Biotropica*. 2011, **44**(1), 105 - 113.

CHEN, Li-Ju a Joseph S. CHEN. The motivations and expectations of international volunteer tourists: A case study of “Chinese Village Traditions”. *Tourism Management*. 2011, **32**(2), 435 - 432.

CHMELAŘ, Petr. VFU Brno se zapojí do projektu KURA-KURA. *Vita Universitas*. Veterinární a farmaceutická univerzita Brno, 2013, **2013**(1), 16 - 17.

IMBERNON, Jacques. Short communication: Changes in agricultural practice and landscape over a 60-year period in North Lampung, Sumatra. *Agriculture, Ecosystems and Environment*. 1999, **76**(1), 61 - 66.

INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION. *Manual on the measurement of volunteer work*. Geneva: International Labour Office, 2011. ISBN 978-92-2-125071-5.

INTERNATIONAL UNION FOR CONSERVATION OF NATURE. Last refuge for Indonesia's largest mammals: The Tropical Rainforest Heritage of Sumatra. *IUCN, International Union for Conservation of Nature* [online]. IUCN, 2018, 16. 4. 2010 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.iucn.org/content/last-refuge-indonesia%E2%80%99s-largest-mammals>

JEGLÍK, Milan. Česká rezervace Green life na Sumatře bojuje s pytláky i krádežemi foto pastí. *HedvábnáStezka.cz: cestovatelský portál* [online]. 2018, 2014 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://www.hedvabnastezka.cz/expedicni-kamera/16119-ceska-rezervace-green-life-na-sumatre-bojuje-s-pytlaky-i-kradezemi-foto-pasti/>

KOLOMAZNÍK, Tomáš a Michaela ŠIMEČKOVÁ. *Závěrečná zpráva z výzkumu dobrovolnictví v ČR ve VS: Zpracováno v rámci projektu Dobrovolnictví ve veřejné správě reg. č. CZ.03.3.X/0.0/0.0/15_018/0005458*. Praha, 2017.

KOPLITZ, Shannon N., Loretta J. MICKLEY, Miriam M. MARLIER, et al. Public health impacts of the severe haze in Equatorial Asia in September–October 2015: demonstration of a new framework for informing fire management strategies to reduce downwind smoke exposure. *Environmental Research Letters*. 2016, **11**(9), 1 - 11.

KRÁTKÁ, Karolina a Helena PERNICOČÁ. *Historie a současnost dobrovolnictví v České republice* [online]. 2010 [cit. 2018-02-21]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/1197701-Historie-a-soucasnost-dobrovolnictvi-v-ceske-republice.html>

LAUMONIER, Yves, Yumiko URYU, Michael STÜWE, Arif BUDIMAN, Budi SETIABUDI a Oki HADIAN. Eco-floristic sectors and deforestation threats in Sumatra: identifying new conservation area network priorities for ecosystem-based land use planning. *Biodiversity and Conservation*. 2010, **19**(4), 1153 - 1174.

LAURENCE, William F. Forest destruction in tropical Asia. *Current Science*. 2007, **93**(11), 1544 - 1550.

LEE, Young-joo a Jeffrey L. BRUDNEY. Participation in Formal and Informal Volunteering: Implications for Volunteer Recruitment. *Nonprofit management & Leadership*. 2012, **23**(2), 159 - 180.

LEUSER FOUNDATION. Leuser Ecosystem. *Leuser International Foundation* [online]. 2014, 11. 8. 2008 [cit. 2018-02-26]. Dostupné z: <http://www.leuserfoundation.org/index.php/le>

LEWIS, David. Globalization and International Services: A Development Perspective. *Voluntary Action*. 2006, **7**(2), 13 - 26.

LINKIE, Matthew, Robert J. SMITH, Yu ZHU, Deborah J. MARTYR, Beth SUEDEMEYER, Joko PRAMONO a Nigel LEADER-WILLIAMS. Evaluating Biodiversity Conservation around a Large Sumatran Protected Area. *Conservation Biology*. 2008, **22**(3), 683 - 690.

LOUGH, Benjamin J., Amanda Moore MCBRIDE a Margaret S. SHERRADEN. Perceived Effects of International Volunteering: Reports from Alumni. *Research Report 09-10*. 2009.

LUPOLI, Christopher Anthony, Wayde C. MORSE, Conner BAILEY a John SCHELHAS. Assessing the impacts of international volunteer tourism in host communities: a new approach to organizing and prioritizing indicators. *Journal of Sustainable Tourism*. 2014, **22**(6), 898 - 921.

LUSKIN, Matthew Scott, Wido Rizk ALBERT a Mathias W. TOBLER. Sumatran tiger survival threatened by deforestation despite increasing densities in parks. *Nature Communication*. 2017, **8**(1), 1 - 9.

MARGONO, Belinda Arunarwati, Svetlana TURUBANOVA, Ilona ZHURAVLEVA, Peter POTAPOV, Alexandra TYUKAVINA, Alessandro BACCINI, Scott GOETZ a

Matthew C HANSEN. Mapping and monitoring deforestation and forest degradation in Sumatra (Indonesia) using Landsat time series data sets from 1990 to 2010. *Environmental Research Letters*. 2012, **7** (3), 1 - 16.

MARCHAL, Valerie a Catherine HILL. Primate Crop-raiding: A Study of Local Perceptions in Four Villages in North Sumatra, Indonesia. *Primate Conservation*. Conservation International, 2009, **24**(1), 107 - 116.

MARKOVÁ, Aneta. *Prínosy pro inkluzi: Příspěvek na konferenci: Kompetentní v dobrovolnictve, kompetentní v životě*. Bratislava, 2017.

MARLIER, Miriam E., Ruth S. DEFRIES, Patrick S. KIM, Shannon N. KOPLITZ, Daniel J. JACOB, Loretta J. MICKLEY a Samuel S. MYERS (2015a). Fire emissions and regional air quality impacts from fires in oil palm, timber, and logging concessions in Indonesia. *Environmental Research Letters*., **2015**(10), 1 - 10.

MARLIER, Miriam E., Ruth S. DEFRIES, Patrick S. KIM, et al (2015b). Regional air quality impacts of future fire emissions in Sumatra and Kalimantan. *Environmental Research Letters*., **2015**(10), 1 - 12.

MARSH, Christopher. The effects of forest degradation on ranging habits and activities of arboreal primates within Sikundur, the Gunung Leuser Ecosystem, Northern Sumatra. *Landscape Ecology and Primatology (LEAP) Research Group*. 2016.

MCDOUGLE, Lindsey M., Itay GREENSPAN a Femida HANDY. Generation green: understanding the motivations and mechanisms influencing young adults' environmental volunteering. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*. 2010, **16**(4), 325 - 341.

MCGEHEE, Nancy G. a Kathleen ANDERHECK. 'Pettin' the critters': Exploring the complex relationship between volunteers and the voluntoured in McDowell County, West Virginia, USA, and Tijuana, Mexico. *Journeys of Discovery in Volunteer Tourism : International Case Study Perspectives*. 2008, **2008**(1), 12 - 24.

MCGLOIN, Colleen a Nichole GEORGEOU. Looks good on your CV: The sociology of voluntourism recruitment in higher education. *Journal of Sociology*. 2015, **52**(2), 1 - 15.

MCLENNAN, Sharon Joy. Medical voluntourism in Honduras: 'Helping' the poor?. *Progress in Development Studies*. 2014, **14**(2), 163 - 179.

MEASHAM, Thomas G. a Guy B. BARNETT. Environmental Volunteering: motivations, modes and outcomes. *Socio-Economics and the Environment in Discussion: CSIRO Working Paper Series*. 2007.

MEIER, Stefan a Alois STUTZER. Is Volunteering Rewarding in Itself?. *Economica*. 2008, **75**(297), 39 - 59.

MILNE, Simon, Inge HERMANN, Eilidh THORBURN a Florencia MOSCOSO. *Voluntourism Best Practices: Promoting Inclusive Community-Based Sustainable Tourism Initiatives: APEC Tourism Working Group*. Auckland: New Zealand Tourism Research Institute, Auckland University of Technology, 2018. ISBN 978-981-11-7220-5.

MITEVA, Daniela A., Colby J. LOUCKS a Subhrendu K. PATTANAYAK. Social and Environmental Impacts of Forest Management Certification in Indonesia. *Plos One*. 2015, **10**(7), 1 - 18.

MOHAN, Giles a Kristian STOKKE. Participatory Development and Empowerment: The Dangers of Localism. *Third World Quarterly*. 2000, **21**(2), 247 - 268.

MOSTAFANEZHAD, Mary. Volunteer tourism and the popular humanitarian gaze. *Geoforum*. 2014, **2014**(54), 111 - 118.

MVČR. Dobrovolnická služba. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2018 [cit. 2018-10-18]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/dobrovolnicka-sluzba-500539.aspx>

MŽP. *Udržitelný rozvoj* [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj

NASA. Smoke Engulfs Singapore. *NASA Earth Observatory* [online]. NASA Goddard Space Flight Center: NASA Official, 2013 [cit. 2018-11-01]. Dostupné z: <https://earthobservatory.nasa.gov/images/81431/smoke-engulfs-singapore>

NEPZ. O projektu. *Výchovně vzdělávací projekt Nejbohatší ekosystémy planety Země* [online]. 2013 [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <http://nepz.cz/>

NORRIS, Pippa. Global Governance & Cosmopolitan Citizens. *Globalization and Governance* 2000, **2000**(8), 1 - 27.

NYENDE, Paul. Factors involved in social mobilization and empowerment of volunteers in HIV/AIDS community based organizations in Uganda. *African Journal for the Psychological Study of Social Issues*. 2014, **17**(3), 80 - 98.

OBIDZINSKI, Krystof, Rubeta ANDRIANI, Heru KOMARUDIN a Agus ANDRIANTO. Environmental and Social Impacts of Oil Palm Plantations and their Implications for Biofuel Production in Indonesia. *Andrianto*. 2012, **17**(1), 1 - 19.

O'BRIEN, Liz, Ambra BURLS, Mardie TOWNSEND a Matthew EBDEN. Volunteering in nature as a way of enabling people to reintegrate into society. *Perspectives in Public Health*. 2010, **131**(2), 71 - 81.

O'BRIEN, Timothy G., Margaret F. KINNAIRD a Hariyo T. WIBISONO. Crouching tigers, hidden prey: Sumatran tiger and prey populations in a tropical forest landscape. *Animal Conservation*. 2003, **6**(2), 131 - 139.

OCEÁN DĚTEM. Co je to Blue Life?. *Oceán dětem* [online]. 2017 [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <http://oceandetem.cz/ocean-detem>

OCKENDEN, Nick. Volunteering in the natural outdoors in the UK and Ireland: A literature review. *Institute for Volunteering Research*. 2007.

ORANGUTAN PROTECTION PROJECT. Sumatra Orangutan Protection. *GapForce* [online]. UK, 2017, 2018 [cit. 2018-11-01]. Dostupné z: <https://gapforce.org/gb/gap-year-programs/program/sumatra-bali-orangutan-rainforest-conservation>

OSN. 2001: Mezinárodní rok dobrovolníků. *Informační centrum OSN v Praze* [online]. Praha: UNIC Praha, 2000 [cit. 2018-10-18]. Dostupné z: <http://www.archiv.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=674>

OSN. Cíle udržitelného rozvoje (SDGs). *Informační centrum OSN v Praze* [online]. Praha: UNIC, 2018 [cit. 2018-10-19]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>

OTTO, Felix Elvis a Francis Eric AMUQUANDO. An exploration of the motivations for volunteering: A study of international volunteer tourists to Ghana. *Tourism Management Perspectives*. Elsevier, 2014, **2014**(11), 51 - 57.

PARBOTEEAH, K. Praveen, John B. CULLEN a Lrong LIM. Formal volunteering: a cross-national test. *Journal of World Business*. **2004**(39), 431 - 441.

PILLMER, Karl, Thomas E. FULLER-ROWELL, M.C. REID a Nancy M. WELLS. Environmental Volunteering and Health Outcomes over a 20-Year Period. *The Gerontologist*. 2010, **50**(5), 594 - 602.

PILLEMER, Karl, Nancy M. WELLS, Rhoda H. MEADOR, Leslie SHULTZ, Charles R. HENDERSON a Marie Tillema COPE. Engaging Older Adults in Environmental Volunteerism: The Retirees in Service to the Environment Program. *The Gerontologist*. 2017, **57**(2), 367 - 375.

POSPÍŠILOVÁ, Tereza a Pavol FRIČ. Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století. *The Patterns and Values of Volunteering in the Czech and Norwegian Society*. 2010.

REHBERG, Walter. Altruistic Individualists: Motivations for International Volunteering Among Young Adults in Switzerland. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. 2011, **16**(2), 109 - 122.

RIEFFEL, Lex a Sarah ZALUD. International Volunteering: Smart Power. *The Brookings Institution: Policy Brief*. 2006.

RIEMER, Harold A., Kim D. DORSCH, Larena HOEBER, David M. PASKEVICH a Packianathan CHELLADURAI. Motivations for Volunteering with Youth-Oriented Programs. *Knowledge Development: Canada Volunteerism Initiative*. 2004.

ROCHESTER, Colin, Angela Ellis PAINE, Steven HOWLETT a Meta ZIMMECK. *Volunteering and Society in the 21st Century*. Hampshire, United Kingdom: Palgrave Macmillan, 2010. ISBN 978-1-349-30314-4.

ROSENBERG, Tina. The business of voluntourism: do western do-gooders actually do harm?. *The Guardian* [online]. Guardian News and Media, 2018, 13. 9. 2018 [cit. 2018-10-22]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/news/2018/sep/13/the-business-of-voluntourism-do-western-do-gooders-actually-do-harm>

SALAMON, Lester M. a Megan A HADDOCK. SDGs and NPIs: PRIVATE NONPROFIT INSTITUTIONS: The Foot Soldiers for the UN Sustainable Development Goals. *Center for Civil Society Studies: Working Paper Series No. 25*. Johns Hopkins Center for Civil Society Studies, 2015.

SARGISSON, Rebecca J., Sonya HUNT, Patricia HANLEN, Kelly SMITH a Heather HAMERTON. Volunteering: A Community Response to the Rena Oil Spill in New Zealand. *Journal of Contingencies and Crisis Management*. 2012, **20**(4), 208 - 218.

SHERRADEN, Margaret S., Benjamin LOUGH a Amanda Moore MCBRIDE. Effects of International Volunteering and Service: Individual and Institutional Predictors. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. 2008, **19**(4), 395 - 421

SIMPSON, Kate. Doing Development:: The Gap Year, volunteer-tourists and a popular practice of development. *Journal of International Development*. 2004, **16**(5), 681 - 692.

SIN, Harnng Luh. Volunteer tourism - "Involve me and I will learn"?. *Annals of Tourism Research*. 2009, **36**(3), 480 - 501.

SMITH, David Horton. Altruism, Volunteers, and Volunteerism. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly: Sage Journals*. 1981, **10**(1), 21 - 36.

SMITH, Karen A., Kirsten HOLMES, Debbie HASKI-LEVENTHAL, Ram A. CNAAN, Femida HANDY a Jeffrey L. BRUDNEY. Motivations and Benefits of Student Volunteering: Comparing Regular, Occasional, and Non-Volunteers in Five Countries. *Canadian Journal of Nonprofit and Social Economy Research*. 2010, **1**(1), 65 - 81.

SMITH, Steven Rathgeb. Volunteering and Community Service. *Law and Contemporary Problems*. Duke University School of Law, 1999, **62**(4), 169 - 176.

SPOLEK PRALES DĚTEM (2014). Stanovy spolku Prales dětem. *Spolek Prales dětem* [online]. 2018 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/stanovy-spolku-prales-detem/>

SPOLEK PRALES DĚTEM (2014b). Green Patrol – Neuvěřitelné se stalo skutkem! Pomozte to udržet!. *Spolek Prales dětem* [online]. 2018 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/aktuality/green-patrol-neuveritelne-se-stalo-skutkem-pomozte-to-udrzet/>

SPOLEK PRALES DĚTEM (2014c). Rezervace Green Life je zase větší!. *Spolek Prales dětem* [online]. 2018, 2014 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/aktuality/rezervace-green-life-je-zase-vetsi/>

SPOLEK PRALES DĚTEM (2014d). Pytláci v nesnázích. *Spolek Prales dětem* [online]. 2018, 2014 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/aktuality/pytlaci-v-nesnazich/>

SPOLEK PRALES DĚTEM. Green Life boduje na celé čáře!. *Spolek Prales dětem* [online]. 2018, 2015 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/aktuality/green-life-boduje-na-cele-care/>

SPOLEK PRALES DĚTEM (2017a). Oko TYGRA 2017 - 2019. *Spolek Prales dětem* [online]. 2018, 2017 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/oko-pralesa/>

SPOLEK PRALES DĚTEM (2017b). Tygří dům. *Spolek Prales dětem* [online]. 2018 [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/tygri-dum/>

SPOLEK PRALES DĚTEM (2017c). Protipytlácká hlídka. *Spolek Prales dětem* [online]. 2018 [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/green-patrol/>

SPOLEK PRALES DĚTEM (2017d). Zachraň prales. *Spolek Prales dětem* [online]. 2018 [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/zachran-prales/>

SPOLEK PRALES DĚTEM (2017e). Dobrovolník Green and Blue 2018. *Spolek Prales dětem* [online]. 2018 [cit. 2018-10-17]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/dobrovolnik-green-and-blue-2018/>

SPOLEK PRALES DĚTEM (2018a). Kdo je spolek Prales dětem a jeho etické hodnoty. *Prales dětem* [online]. 2018, 2018 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/spolek-prales-detem/>

SPOLEK PRALES DĚTEM (2018b). Rezevace Green life. *Prales dětem* [online]. 2018, 2018 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/rezevace-green-life/>

SPOLEK PRALES DĚTEM (2018c). Česko-Indonéský projekt Green Life: Ochrana deštného pralesa a ohrožených druhů zvířat. *Prales dětem* [online]. 2018, 2018 [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/green-life-projekt/>

SPOLEK PRALES DĚTEM (2018d). Zachraň prales. *Prales dětem* [online]. 2018 [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/zachran-prales/>

SPOLEK PRALES DĚTEM (2018e). Operace sloni sumaterští ze Sebusalam. *Prales dětem* [online]. 2018 [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/aktuality/operace-slioni-sumatersti-ze-sebusalam/>

SPOLEK PRALES DĚTEM (2018f). Dobrovolnické přednášky pro veřejnost. *Prales dětem* [online]. 2018 [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/aktuality/dobrovolnicke-prednasky-verejnost/>

SPOLEK PRALES DĚTEM (2018g). Veggie Náplavka Life 2018. *Prales dětem* [online]. 2018 [cit. 2018-10-02]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/aktuality/veggie-naplavka-life-2018/>

SPOLEK PRALES DĚTEM (2018h). Superdobrovolnický tým Green & Blue. *Prales dětem* [online]. 2018 [cit. 2018-10-20]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/aktuality/superdobrovolnicky-tym-green-blue/>

SPOLEK PRALES DĚTEM (2018ch). Bylinky pomáhají chránit prales. *Prales dětem* [online]. 2018 [cit. 2018-10-20]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/aktuality/bylinky-pomahaji-chranit-prales/>

SPOLEK PRALES DĚTEM (2018i). Rezervace Green Life překonává 100 ha území. *Prales dětem* [online]. 2018 [cit. 2018-10-28]. Dostupné z: <http://pralesdetem.cz/aktuality/rezervace-green-life-prekonava-100-ha-uzemi/>

SULLIVAN, Michael. The Green Heart of Sumatra. *National Public Radio* [online]. 2018, 8. 8. 2006 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.npr.org/2006/08/08/5611866/the-green-heart-of-sumatra>

THE INTERNATIONAL ECOTOURISM SOCIETY. International voluntourism guidelines for commercial tour operators. *The International Ecotourism Society* [online]. 2018, 2012 [cit. 2018-10-28]. Dostupné z: <http://www.ecotourism.org/voluntourism-guidelines>

TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-514-8.

TSUJINO, Riyou, Takakazu YUMOTO, Shumpei KITAMURA, Ibrahim DJAMALUDDIN a Dedy DARNAEDI. History of forest loss and degradation in Indonesia. *Land Use Policy*. 2016, **57**(1), 335 - 347.

UNESCO. Gunung Leuser. *Ecological Science for Sustainable Development* [online]. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2018, 2015 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/biosphere-reserves/asia-and-the-pacific/indonesia/gunung-leuser>

UNESCO. *Saving the Heritage of Gunung Leuser National Park: Tropical Rainforest Heritage of Sumatra*. Jakarta, 2012.

UNITED NATIONS. *Handbook on Non-Profit Institutions in the System of National Accounts*. New York: United Nations Publications, 2003. ISBN 92-1-161461-9.

UN VOLUNTEERS. Expert Working Group Meeting: On Volunteering & Social Development. *UN Volunteers*. 2001.

WAGENET, Linda P., Karl PILLEMER, Debra GOLDMAN, Lori BUSHWAY a Rhoda H. MEADOR. Environmental Volunteering in Later Life: Benefits and Barriers. *Journal of the American Society on Aging*. 2010, **33**(4), 1 - 7.

WEARING, Stephen a Nancy Gard MCGEHEE. Volunteer tourism: A review. *Tourism Management*. 2013, **2013**(38), 120 - 130.

WHITTEN, Tony, Sengli J. DAMANIK, Jazanul ANWAR a Nazaruddin HISYAM. *The Ecology of Indonesia Series, Volume I: The Ecology of Sumatra*. USA: Periplus Publishing Group, 2000. ISBN 978-1-4629-0508-9.

WILSON, John. Volunteering. *Annual Review of Sociology*. 2000, **2000**(26), 215-240.

WILSON, John a Marc MUSIC. The Effects of Volunteering on the Volunteer. *Law and Contemporary Problems*. 1999, **62**(4), 141 - 168.

WILSON, John a Marc A. MUSIC. *Volunteers: Social Profile*. Indiana: Indiana University Press, 2008. ISBN 978-0-253-34929-3.

WOOSNAM, Kyle M. a Yoon Jung LEE. Applying social distance to voluntourism research. *Annals of Tourism Research*. 2011, **38**(1), 309 - 313.

WSC - IP. Leuser. *WSC Indonesia* [online]. New York: Wildlife Conservation Society, 2018 [cit. 2018-11-01]. Dostupné z: <https://indonesia.wcs.org/Wild-Places/Leuser.aspx>

YANAY, Galit Ventura a Niza YANAY. The Decline of Motivation?: From Commitment to Dropping out of Volunteering. *Nonprofit Management & Leadership*. 2008, **19**(1) 65 - 78.

ZAHRA, Anne a Nancy Gard MCGEHEE. Volunteer tourism: Host Community Capital Perspective. *Annals of Tourism Research*. 2013, **2013**(42), 22 - 45.

Zákon č. 198/2002 Sb. zákon o dobrovolnické službě o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), ve znění pozdějších předpisů.

* 5. Jaké je Vaše dosažené vzdělání (úroveň a obor):

* 6. Absolvovali jste před zapojením do projektu Green Life nějaký jiný dobrovolnický program?

- Ne
- Ano (prosím uveďte zaměření a místo konání projektu)

* 7. Jak jste se o projektu Green Life dozvěděli?

- Od přátel
- Ze sociálních sítí
- Z webových stránek spolku Prales dětem
- Na přednášce pořádané spolkem Prales dětem
- Jiné (prosím uveďte)

* 8. Kolikrát jste rezervaci Green Life navštívili?

- 1x
- 2x
- 3x
- 4x
- 5x
- Jiné (prosím uveďte)

* 9. V jakém období jste rezervaci navštívili?

- 2009 - 2010
- 2011 - 2012
- 2013 - 2014
- 2015 - 2016
- 2017 - 2018

Blok otázek zaměřených na zjištění motivace k účasti na dobrovolnickém projektu Green Life

V následujícím bloku jsou uvedeny otázky zaměřené na to, co Vás motivovalo k účasti na projektu Green Life a co ovlivnilo Vaše rozhodnutí, zda se do projektu přihlásit (očekávání před účastí na projektu).

* 10. Jak byly následující faktory významné při rozhodování o účasti na projektu? Prosím vyjádřete se ke všem uvedeným faktorům.

	Velmi významné	Významné	Méně významné	Bez významu	Nevím/neumím posoudit
Příležitost k cestování	☐	☐	☐	☐	☐
Předchozí zkušenost s dobrovolnictvím	☐	☐	☐	☐	☐
Možnost navštívit lokality na Sumatře, kde spolek působí	☐	☐	☐	☐	☐
Možnost získat nové informace o stavu životního prostředí v oblasti Sumatry	☐	☐	☐	☐	☐
Možnost podílet se na ochraně přírody v zahraničí	☐	☐	☐	☐	☐
Možnost poznat nové lidi	☐	☐	☐	☐	☐
Možnost zlepšení jazykových dovedností	☐	☐	☐	☐	☐
Možnost poznat kulturu jiné země	☐	☐	☐	☐	☐
Možnost strávit aktivně prázdniny/dovolenou	☐	☐	☐	☐	☐
Možnost získat nové dovednosti a znalosti	☐	☐	☐	☐	☐
Možnost zlepšit své pracovní uplatnění	☐	☐	☐	☐	☐
Možnost získat nové zážitky, zkušenosti a přispět k osobnímu rozvoji	☐	☐	☐	☐	☐

11. Zde můžete uvést komentář k motivaci a faktorům ovlivňujícím rozhodnutí, zda se do projektu zapojit.

Blok otázek zaměřených na zjištění benefitů, které účastníkům mohlo absolvování projektu přinést.

V následujícím bloku jsou uvedeny otázky, které se snaží zjistit, zda pro Vás vaše účast na projektu měla nějaký přínos (získání nové zkušenosti, dovednosti)

* 12. Jak hodnotíte přínos účasti na dobrovolnickém projektu Green Life pro jednotlivé oblasti? Prosím vyjádřete se ke všem uvedeným faktorům.

	Velmi významné	Významné	Méně významné	Bez významu	Nevím/neumím posoudit
Zkušenosti získané vycestováním mimo ČR hodnotím jako	☐	☐	☐	☐	☐
Možnost podílet se na ochraně tropického deštného lesa pro mě byla	☐	☐	☐	☐	☐
Setkání s novými lidmi během projektu pro mě bylo	☐	☐	☐	☐	☐
Zlepšení jazykových dovedností během dobrovolnického programu bylo	☐	☐	☐	☐	☐
Poznání nové kultury hodnotím jako	☐	☐	☐	☐	☐
Přínos pro zlepšení pracovního uplatnění hodnotím jako	☐	☐	☐	☐	☐
Přínos projektu pro můj osobní rozvoj hodnotím jako	☐	☐	☐	☐	☐
Účast na projektu rozvinula mou schopnost pracovat v kolektivu	☐	☐	☐	☐	☐
Během projektu se rozvinula má schopnost tolerovat potřeby ostatních členů týmu	☐	☐	☐	☐	☐
Účast na projektu pomohla zlepšit mou schopnost řešit problémy a zvládat stresové situace	☐	☐	☐	☐	☐

* 13. Úroveň získaných informací o stavu životního prostředí v oblasti Sumatry hodnotím jako:

- Zcela dostačující
 Nedostačující
 Dostačující
 Nevím/neumím posoudit
 Částečně dostačující

* 14. Získané informace o životním prostředí pro jsou pro mě:

- Velmi významné Bez významu
 Významné Nevím/neumím posoudit
 Méně významné

* 15. Účast na projektu pro mě měla další/jiné přínosy

Pokud ano, prosím uveďte:

- Ne
 Ano (prosím uveďte)

* 16. Stalo se během Vašeho pobytu na Sumatře něco co na Vás zanechalo negativní dojem?

Pokud ano, prosím uveďte:

- Ne
 Ano (prosím uveďte)

17. Zde můžete uvést komentář týkající se osobních přínosů získaných během účasti na projektu:

Blok otázek zaměřený na zjištění spokojenosti dobrovolníků s aktivitami spolku Prales dětem.

V následujícím bloku jsou uvedené otázky zaměřené na spokojenost účastníků se záměry, organizací a fungováním projektu a na ochotu dobrovolníků se nadále zapojovat do aktivit vytvářených spolkem.

* 18. Celkově zkušenost s dobrovolnickým programem Green Life hodnotím jako:

☐ Velmi pozitivní	☐ Negativní
☐ Pozitivní	☐ Nevím/neumím posoudit
☐ Spíše negativní	

* 19. Jaká byla úroveň vaší spokojenosti s organizací projektu (informovanost před cestou na Sumatru, doprava na místo, pomoc při činnostech v terénu):

☐ Velmi vysoká	☐ Nedostačující
☐ Vysoká	☐ Nevím/neumím posoudit
☐ Dostačující	

* 20. Hodnotíte náplň programu jako zajímavé a plnohodnotné strávení vašeho času?

☐ Určitě ano	☐ Ne
☐ Spíše ano	☐ Nevím/neumím posoudit
☐ Spíše ne	

* 21. Jak hodnotíte výšku finančních nákladů na dobrovolnický projekt vzhledem k vašim zkušenostem s průběhem projektu:

☐ Zcela odpovídající	☐ Neodpovídající
☐ Spíše odpovídající	☐ Nevím/neumím posoudit
☐ Spíše neodpovídající	

* 22. Jaký je podle Vás přínos spolku pro zachování a ochranu tropických deštných lesů v oblasti Sumatry?

☐ Velmi významný	☐ Nevýznamný
☐ Významný	☐ Nevím/neumím posoudit
☐ Spíše bez významu	

* 23. Spolupráce spolku s místními obyvateli je pro ochranu přírody:

☐ Velmi přínosná	☐ S místními obyvateli jsem se během pobytu nesešel
☐ Dostačující	☐ Nevím/neumím posoudit
☐ Bez přínosu	

* 24. Aktivity, které spolek vytváří na Sumatře hodnotím:

☐ Zcela pozitivně	☐ Negativně
☐ Pozitivně	☐ Nevím/neumím posoudit
☐ Spíše negativně	

* 25. Chtěli byste se zapojit do aktivit spolku v České republice (propagace projektu, shromažďování finančních prostředků,...)?

☐ Ano - již se zapojuji	☐ Ne
☐ Ano - rád bych se zapojil do dalších aktivit	☐ Nevím
☐ Spíše ne	

* 26. Účast na projektu mě inspirovala k vytvoření vlastních aktivit s podobnou tematikou (projekty, plány). Pokud ano prosím uveďte příklad těchto aktivit:

- Ne
- Ano (prosím uveďte)

* 27. Chtěli byste rezervaci na Sumatře v budoucnosti navštívit znovu?

☐ Určitě ano	☐ Ne
☐ Spíše ano	☐ Nevím
☐ Spíše ne	

* 28. Chtěli byste v budoucnosti navštívit jiný program věnující se podobné tematice – ochraně přírody?

- Ano Ne
 Spíše ano Nevím
 Spíše ne

* 29. Zaznamenali jste nějaké konkrétní **pozitivní** aspekty na aktivitách spolku? Pokud ano, prosím popište je:

- Ne
 Ano (prosím uveďte)

* 30. Zaznamenali nějaké konkrétní **negativní** aspekty na aktivitách spolku? Pokud ano, prosím popište je:

- Ne
 Ano (prosím uveďte)

* 31. Zaznamenali jste během spolupráce se spolkem Prales dětem něco, co by podle Vás bylo potřeba změnit, nebo vylepšit? Pokud ano, prosím uveďte k této otázce komentář:

- Ne
 Ano (prosím uveďte)

32. Zde můžete uvést komentář k Vaší zkušenosti s projektem Green Life:

Poděkování!

Tímto bych Vám chtěla poděkovat za vyplnění dotazníku a tím i poskytnutí podkladů pro mou diplomovou práci.

V případě dotazů mě neváhejte informovat prostřednictvím E-mailu: J.Velanova@seznam.cz a nebo pomocí Facebooku: <https://www.facebook.com/jana.velanova>

Děkuji za Váš čas

S pozdravem

Jana Velanová